

๖ ๐๐๐๑๙๘๖

รายงานการวิจัย

เรื่อง แนวทางการพัฒนากลุ่มธุรกิจชุมชนให้มีความสามารถในการ
จัดทำบัญชีขั้นต้น

โดย

นางสุรีย์พร แก้วชูเสน

สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตภาคใต้

052144

จ. 658.022
@ 867
2545

ฉบับที่
จาก...
รับเมื่อ... 28 ต.ค. 49

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจาก สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล
วิทยาเขตภาคใต้ ด้วยงบเงินผลประโยชน์ ประจำปีการศึกษา 2545

บทคัดย่อ

ชื่อโครงการ

แนวทางการพัฒนากลุ่มธุรกิจชุมชนให้มีความสามารถในการจัดทำบัญชีขั้นต้น

ผู้จัดทำ

นางสุรีย์พร แก้วชูเสน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาวิธีการรวบรวมข้อมูลทางการเงินของกลุ่มธุรกิจชุมชน
2. ศึกษาปัญหาในการรวบรวมข้อมูลทางการเงินของกลุ่มธุรกิจชุมชน
3. ศึกษาวิธีการบันทึกข้อมูลทางการเงินในเชิงบัญชีของกลุ่มธุรกิจชุมชน
4. ศึกษาแนวทางที่เหมาะสมเพื่อพัฒนากลุ่มธุรกิจชุมชนให้มีความสามารถในการจัดทำบัญชีขั้นต้น

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นรูปแบบการวิจัยเชิงพรรณนา แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

- ขั้นที่ 1 ศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ โดยการรวบรวมเอกสารและรายงานผลการศึกษารัฐกิจชุมชน เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาและรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิต่อไป
- ขั้นที่ 2 ศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ โดยการสัมภาษณ์ผู้นำกลุ่มธุรกิจชุมชน 20 กลุ่ม 2 ลักษณะ คือกลุ่มธุรกิจชุมชนผลิตภัณฑ์แปรรูป 10 กลุ่ม และกลุ่มธุรกิจชุมชนกลุ่มหัตถกรรม 10 กลุ่ม เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก และตรวจสอบเอกสารทางการเงินและบัญชี

ผลของข้อมูลที่ได้รับ

กลุ่มธุรกิจชุมชนจะให้ความสำคัญในการบันทึกข้อมูลทางการเงิน ในส่วนที่เป็นตัวเงินเท่านั้น ซึ่งถือว่าใช้เกณฑ์เงินสดในการบันทึกข้อมูลทางบัญชีไม่ให้ความสนใจต่อการเก็บรวบรวมเอกสารการค้า ที่นำมาใช้เป็นหลักฐานในการบันทึกข้อมูลทางการเงิน เพื่อให้เกิดความเชื่อถือได้ในข้อมูลทางการเงินนั้นๆ ยึดหลักการไว้วางใจซึ่งกันและกัน ในการดำเนินงาน ไม่มีการจ่ายผลตอบแทนจากการลงทุน การลงทุนในกลุ่มเป็นเพียงสัญลักษณ์ของการเข้าร่วมกลุ่ม ผู้เข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มที่ทำให้เกิดรายได้เท่านั้น จึงจะได้รับผลตอบแทน ในลักษณะของแบ่งปันส่วนกำไร ตามเกณฑ์เงินสด มากบ้างน้อยบ้าง ขึ้นอยู่กับปริมาณการขายผลิตภัณฑ์ได้ และจำนวนคนที่มาทำกิจกรรม ไม่มีการจดบันทึกสินทรัพย์ หนี้สิน และส่วนทุนอย่างเป็นระบบ จะใช้การจดจำแล้วบอกเล่ากันต่อไป ไม่มีการสรุปผลการดำเนินงาน และฐานะทางการเงิน เพราะกลุ่มมุ่งหวังเงินที่จะได้รับจากการทำกิจกรรมให้กลุ่ม ยังไม่มีจิตสำนึกในการเป็นเจ้าของกิจการแต่อย่างใด

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยได้กำหนดแบบฟอร์มทางบัญชี เพื่อให้กลุ่มธุรกิจชุมชนใช้ในการบันทึกข้อมูลทางการเงิน ให้ถูกต้องตามหลักการบัญชีที่รับรองโดยทั่วไป ภายใต้กรอบของบัญชี 5 หมวด คือ สินทรัพย์ หนี้สิน ส่วนทุน รายได้ และค่าใช้จ่าย อันจะทำให้เกิดแหล่งข้อมูลทางการเงินของกลุ่มธุรกิจชุมชนที่ถูกต้องตามหลักวิชาการบัญชี เพื่อใช้สะท้อนภาพเศรษฐกิจของชุมชนแต่ละชุมชน และเมื่อนำสภาพของเศรษฐกิจชุมชนต่างๆ รวมกันแล้ว จะเป็นสภาพเศรษฐกิจของประเทศต่อไป

หอสมุดวิทยาเขตภาคใต้

รับเมื่อ..... เลขทะเบียน

ดูเพิ่มเติมหนังสือ..

๒

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัย “แนวทางการพัฒนากลุ่มธุรกิจชุมชนให้มีความสามารถในการจัดทำบัญชีขั้นต้น” โครงการวิจัยนี้เป็นการศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ จากกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ในเบื้องต้นมีความล่าช้าของการอนุมัติเงินผลประโยชน์ประจำปีการศึกษา 2545 ทำให้ต้องมีการขยายระยะเวลาในการทำงานวิจัยออกไประยะหนึ่ง แต่อย่างไรก็ตามโครงการดังกล่าวสามารถฝ่าฟันอุปสรรคต่างๆจนสามารถสรุปผลงานวิจัยได้สำเร็จตามเป้าหมาย เพราะได้รับความอนุเคราะห์จากกลุ่มธุรกิจชุมชนทั้ง 20 กลุ่ม 2 ลักษณะผลิตภัณฑ์ คือ กลุ่มผลิตภัณฑ์แปรรูป และกลุ่มผลิตภัณฑ์หัตถกรรม ที่ได้ตลอดเวลาอันมีค่าของท่านเหล่านั้น เพื่อบอกเล่าและให้ข้อมูลปฐมภูมิของกลุ่มธุรกิจแต่ละกลุ่มนั้นเกี่ยวกับสภาพทั่วไป และข้อมูลทางการเงินและบัญชี ขอขอบคุณ ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิจัยและฝึกอบรม นายเกียรติคุณ สิทธิชัย ผู้อำนวยการวิทยาเขตภาคใต้ รศ.สมพันธ์ อัมพวัน ที่ให้การสนับสนุนเงินผลประโยชน์ของวิทยาเขต ในการทำวิจัย และนางสาวณัฐวดี เทวมิตร ที่เป็นผู้ประสานงานให้ความช่วยเหลือด้านเอกสารต่างๆ

ผู้จัดทำงานวิจัย

ค
สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อ	ก
กิตติกรรมประกาศ	ข
สารบัญ	ค
บทที่ 1	
บทนำ	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	2
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ และหน่วยงานที่นำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์	3
ทฤษฎีหรือกรอบแนวคิด (Conceptual Framework) ของโครงการวิจัย	4
บทที่ 2	
วรรณกรรมอ้างอิง	5
การก่อตั้งชุมชน มูลเหตุที่ทำให้เกิดการรวมกลุ่ม	5
การดำเนินงาน	6
ลักษณะการรวมกลุ่ม	6
ปัจจัยสนับสนุนให้การดำเนินงานของกลุ่มประสบความสำเร็จ	9
การเปลี่ยนแปลงของชุมชนหลังการรวมกลุ่ม	11
ความคิดของชุมชนต่อการพัฒนาชุมชนในอนาคต	12
ข้อสังเกต/ข้อเสนอแนะจากการศึกษา	12
หลักการขั้นตอนการดำเนินงานเกษตรทฤษฎีใหม่	14
แผนภูมิแสดงรายได้-รายจ่าย-หนี้สิน-ทรัพย์สิน	20
แผนแม่บทชุมชนเข้มแข็งตำบลเขาคคราม	24
กระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน	26
กระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตกับการพัฒนาความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน	29
บรรณานุกรม	35
บทที่ 3	
ระเบียบการวิจัย	36
ขอบเขตการวิจัย	36
ระยะเวลาในการวิจัย	36
แผนการทำงานตลอดโครงการ	37
บทที่ 4	
ผลการวิจัย	38
สภาพ โดยทั่วไปของกลุ่มธุรกิจชุมชน	38
ด้านการรวบรวมข้อมูลทางบัญชี	39
รายละเอียดคำอธิบายและแบบฟอร์มที่ใช้ในการบันทึกบัญชี	44
ส่วนของบัญชีด้านการประกอบการผลิต	44
ส่วนของการบัญชีด้านการจำหน่าย	55

เรื่อง	หน้า
ส่วนของการบัญชีเกี่ยวกับสินทรัพย์ หนี้สิน และส่วนทุน	61
ส่วนของการสรุปผลการดำเนินการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม	78
ส่วนของการสรุปฐานะทางการเงินของกลุ่ม	79
บทที่ 5	
บทสรุป	81
ข้อเสนอแนะ	83
ภาคผนวก	84

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัยและทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง

(Reviewed Literature)

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้มีพระราชกระแสรับสั่งในเรื่อง "เศรษฐกิจพอเพียง" ณ ศาลาดุสิดาลัย พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน เพื่อให้คณะรัฐมนตรี ข้าราชการ และพสกนิกร เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคลในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ในพ.ศ. 2540 และ พ.ศ. 2541 หลังจากที่เกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจ เมื่อกลางปี 2540 และมีพระราชกระแสรับสั่งต่อว่า "ให้พอมีพอใช้ อยู่ได้ด้วยตนเอง ให้ยืนบนขาตัวเอง คือ ยืนได้โดยไม่หกล้ม ไม่ต้องขอยืมขาคนอื่นมา" ขณะเดียวกันก็ทรงพระราชกระแสเกี่ยวกับคนไทยอยากเป็นเสือน่า "การที่จะเป็นเสือนั้น มันไม่สำคัญ สำคัญที่เราพออยู่พอกิน"

จากพระราชกระแสดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ถ้าพสกนิกรชาวไทยได้ดำเนินรอยตามทีพระองค์ได้ทรงตรัสแล้ว ก็จะมีความเป็นอยู่แบบพอประมาณไม่สุดโต่ง ไม่โลภ ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น และเมื่อมีเหลือก็สามารถขายต่อได้เป็นการทำธุรกิจแบบพอเพียงด้วย ถือเป็นแนวคิดที่เน้นทั่วไปตามความสามารถค่อยทำค่อยไป ไม่รีบเร่งเพราะอยากรวยเร็ว และทำให้ไม่ต้องลงทุนสูงอีกด้วย ทำให้ภาครัฐ โดยกรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองขึ้นมา ในระหว่าง พ.ศ. 2542-2544 และรัฐบาลได้จัดโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ขึ้นมา เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับแนวพระราชกระแสรับสั่ง และเป็นที่ยึดตัวกันทั้งประเทศ ทำให้สินค้าที่เป็นของชุมชนในภาคชนบทและภาคเกษตรต่างๆ ได้รับการตอบสนองในตลาดมากขึ้น ทำให้ถูกมองว่าจะเป็นทางออกของสังคมไทย และขณะเดียวกันคำว่า "ธุรกิจชุมชน" ก็ได้รับการกล่าวขานกันมากขึ้น และถือว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาให้เศรษฐกิจชุมชนมีความเจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืน

ขณะเดียวกัน "ภูมิปัญญาท้องถิ่น" ซึ่งถือเป็นฐานความรู้ที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อชุมชนยั่งยืนก็ได้มีบทบาทมากขึ้น กรอบแนวคิดในการสร้างเศรษฐกิจฐานความรู้ คือ การเชื่อมโยงภูมิปัญญาไทย เข้ากับความรู้จากภายนอก ซึ่งคนไทยเราเองต้องรู้จักตนเอง รู้จักเลือกรับและรู้เท่าทันผู้อื่น พันตำรวจโท ดร. ทักษิณ ชินวัตร ได้บรรยายพิเศษ เรื่อง "เศรษฐกิจฐานความรู้ : ก้าวใหม่ของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีไทย ในงานประชุมประจำปีของ สวทช. เมื่อวันที่ 17 มิถุนายน 2544 ณ ห้องบอลรูมศูนย์ประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ ได้กล่าวถึง digital divide คือ การที่ IT ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างผู้รู้และไม่รู้มากขึ้น และผู้ที่ได้รับผลกระทบจากความไม่รู้มากที่สุด คือ พวกรวมกร เกษตรกร และได้กล่าวถึงตัวอย่างบุคคลผู้หนึ่ง

ชื่อ น้าน้อยบุรีรัมย์ว่า พอเงินหมด ก็ไปกู้ กู้แล้วก็มาทำ ทำแล้วก็ขาดทุน ผลสุดท้ายก็มีโครงการไทยคมร่วมกับศึกษาพัฒนา เข้าไปใช้วิธี constructivism สอนให้ลงบัญชี ลงค่าใช้จ่ายต่างๆ แล้วจัดหมวดหมู่เข้าคอมพิวเตอร์ ทำให้เริ่มมองเห็นว่า ทำอะไรแล้วจะขาดทุนยังมีการเปลี่ยนแปลงการเพาะปลูก จนทุกวันนี้ น้าน้อยหายจนแล้ว

ขาดความรู้ในการทำบัญชี ไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะกับเกษตรกรแต่ละคนเท่านั้น กลุ่มธุรกิจชุมชนก็ยังขาดความรู้ในการทำบัญชี ไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะกับเกษตรกรแต่ละคนเท่านั้น กลุ่มธุรกิจชุมชนก็ยังขาดความรู้ความเข้าใจอีกมาหลายกลุ่มเช่นกัน ซึ่งเราสามารถติดตามดูได้จากกลุ่มธุรกิจแต่ละชุมชน ไม่มีหลักฐานหรือเอกสารตลอดจนเครื่องมือใดๆ ในการทำบัญชี บางกลุ่มฯ ใช้วิธีการจดจำราคาทุน แล้วมาคิดคำนวณราคาขาย ซึ่งเป็นอุปสรรคที่สำคัญยิ่งอย่างหนึ่งในการพัฒนากลุ่มธุรกิจชุมชน ดังนั้น การวิจัยในโครงการฯ ดังกล่าวก็มี เป้าหมายเพียงเพื่อให้กลุ่มฯ มีความรู้ในขั้นพื้นฐานอย่างง่าย ๆ ซึ่งถือเป็นฐานความรู้บางอย่างใดอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้กลุ่มฯ สามารถยืนอยู่ได้บนขาตนเอง และเป็นรากฐานในการพัฒนาแนวคิดให้กว้างขวางขึ้นในขั้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาวิธีการรวบรวมข้อมูลทางการเงินของกลุ่มธุรกิจชุมชน
2. ศึกษาปัญหาในการรวบรวมข้อมูลทางการเงินของกลุ่มธุรกิจชุมชน
3. ศึกษาวิธีการบันทึกข้อมูลทางการเงินในเชิงบัญชีของกลุ่มธุรกิจชุมชน
4. ศึกษาแนวทางที่เหมาะสมเพื่อพัฒนาชุมชนให้มีความสามารถในการจัดทำบัญชีขั้นต้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ และหน่วยงานที่นำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

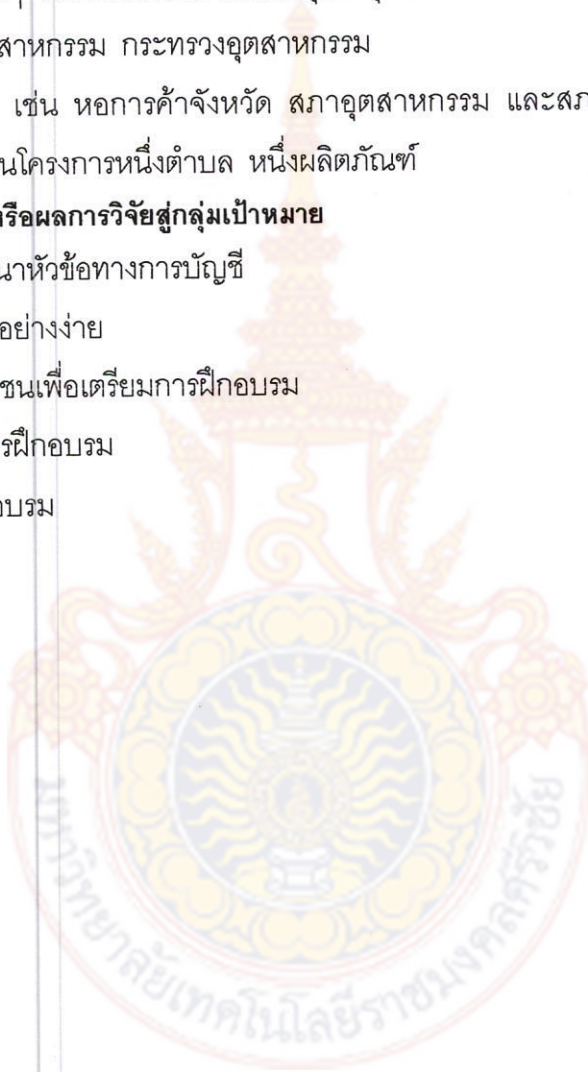
1. สามารถกำหนดแนวทางหรือหลักสูตรทางบัญชีอย่างง่ายในการสอนกลุ่มธุรกิจชุมชน
2. สามารถกำหนดวิธีการสอน การลงบัญชีอย่างง่าย สำหรับกลุ่มธุรกิจชุมชน
3. สามารถพัฒนาชุมชนให้มีความรู้ในการจัดทำบัญชีขั้นเพื่อใช้อย่างง่าย ๆ ได้
4. สามารถพัฒนาและปรับปรุงวิธีการสอนและหลักสูตรการลงบัญชีไปสู่กลุ่มธุรกิจชุมชนอื่นๆ

หน่วยงานที่นำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

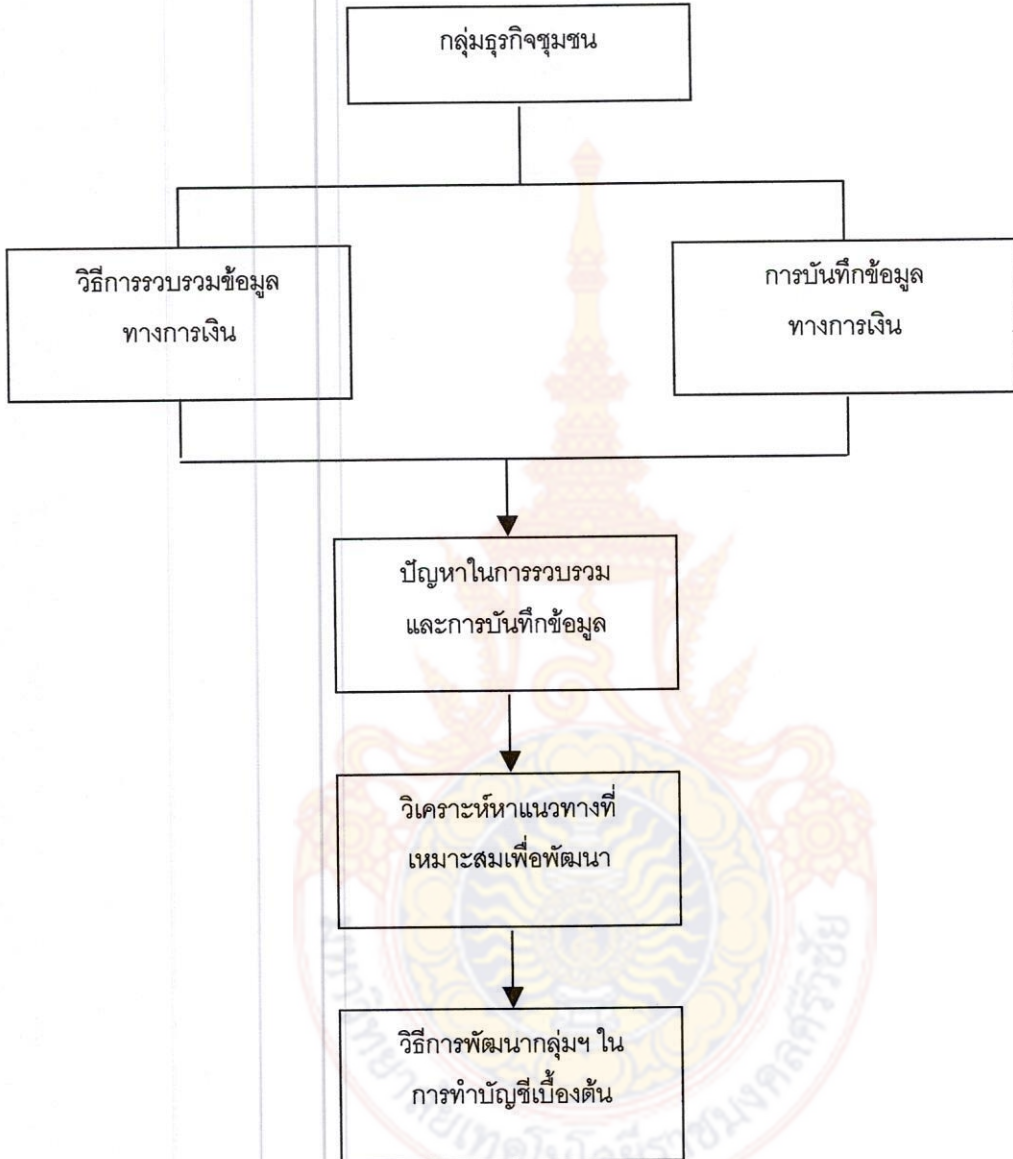
1. องค์กรพัฒนาเอกชนที่ได้เข้าไปมีส่วนในการช่วยเหลือกลุ่มชุมชน
2. กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย
3. เกษตรอำเภอก เกษตรจังหวัด กระทรวงเกษตรฯ
4. สถานศึกษาต่างๆ ที่เข้าไปมีส่วนช่วยเหลือธุรกิจชุมชน
5. กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม
6. หน่วยงานอื่นๆ เช่น หอการค้าจังหวัด สภาอุตสาหกรรม และสภาธุรกิจที่เข้าไปมีส่วนช่วยเหลือในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์

แผนการถ่ายทอดเทคโนโลยีหรือผลการวิจัยสู่กลุ่มเป้าหมาย

- เตรียมการพัฒนาหัวข้อทางการบัญชี
- จัดทำหลักสูตรอย่างง่าย
- ประชุมกลุ่มชุมชนเพื่อเตรียมการฝึกอบรม
- กำหนดแผนการฝึกอบรม
- ดำเนินการฝึกอบรม

ทฤษฎีหรือกรอบแนวคิด (Conceptual Framework) ของโครงการวิจัย
กรอบแนวคิดของโครงการวิจัย

บทที่ 2

วรรณกรรมอ้างอิง

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้ทำการศึกษาวิจัย ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและปัจจัยอื่นๆ ที่มีส่วนสนับสนุนให้การดำเนินงานในชุมชนมีความเข้มแข็ง เพื่อประโยชน์ในการจัดทำเครื่องชี้วัดระดับการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน ตลอดจนกำหนดนโยบายและมาตรการให้การสนับสนุนชุมชนมีความเข้มแข็ง และนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนอันเป็นจุดมุ่งหมายหลักของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) สรุปว่า

การก่อตั้งชุมชน มูลเหตุที่ทำให้เกิดการรวมกลุ่ม

ผลการสำรวจพื้นที่ในครั้งนี้ พบว่า มูลเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการรวมกลุ่มของคนในชุมชนเกิดจาก

1. **ต้องการรายได้เพิ่มขึ้น** นับเป็นมูลเหตุหลักที่พบในเกือบทุกชุมชนที่ทำการสำรวจ เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่ของประเทศประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก มักจะประสบกับปัญหาราคาสินค้าผลผลิตตกต่ำและราคาไม่แน่นอน ขาดความรู้ในการพัฒนาคุณภาพผลผลิต ทำให้ใช้ต้นทุนในการผลิตสูงและประสิทธิภาพการผลิตลดลง เกษตรกรประสบปัญหาหนี้สินต้องกู้ยืมเงินมาลงทุน นับเป็นมูลเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการรวมกลุ่ม
2. **คนในชุมชนมีปัญหาด้านสุขภาพ** เนื่องจากคนในชุมชนมีอาหารการกินที่ไม่ถูกสุขลักษณะ ไม่มีคุณภาพ เจ็ดไข้ได้ป่วย ทำให้เกิดการรวมกลุ่มขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว
3. **ผู้นำและแกนนำของชุมชนต้องการแก้ไขปัญหภายในชุมชน** โดยกระตุ้นให้ทุกคนเข้ามามีส่วนรวมในการแก้ไขปัญหาของชุมชนตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมทำ ตลอดจนร่วมกันแก้ไขปัญหา
4. **ได้รับการแนะนำ ส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก** โดยหน่วยงานภาครัฐและเอกชนได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นให้คนในชุมชนรวมกลุ่มกันในการแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยการประสานความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาให้คำแนะนำ ให้ความรู้และการศึกษาดูงาน รวมทั้งสนับสนุนการจัดหาเงินทุนหมุนเวียนในการดำเนินกิจกรรมในชุมชน ซึ่งชุมชนส่วนใหญ่ที่ทำการสำรวจจะได้รับการสนับสนุน คำแนะนำจากหน่วยงานภายนอกชุมชน

5. **ต้องการเงินทุนและความรู้เพื่อประกอบอาชีพ** พบว่าหน่วยงานของรัฐและเอกชนที่ให้การสนับสนุนเงินทุนหรือความรู้เพื่อประกอบอาชีพเสริมที่แนวทางการดำเนินงานให้มีการรวมกลุ่มกัน จึงทำให้มีการรวมกลุ่มกันขึ้น

6. **สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น** เพื่อเป็นการถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมไปยังรุ่นลูกหลาน รวมทั้งเป็นการรวมกลุ่มเพื่อเพิ่มผลผลิตให้เพียงพอต่อความต้องการของตลาด เช่น การทอผ้าไหม การจักสาน ในภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การทำน้ำตาลโตนด ในภาคใต้ และการผลิตข้าวหอมมะลิ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

7. **ต้องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ** เกิดจากการเห็นสภาพทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นของตนได้เสื่อมโทรม ถูกทำลายลงไปมากขึ้นเรื่อยๆ จนส่งผลกระทบต่อการทำมาหากิน และวิถีชีวิตของคนในชุมชนมากขึ้นตามลำดับ จึงทำให้คนในชุมชนต่างๆ ได้มีการรวมกลุ่มเพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติในรูปแบบต่างๆ กันขึ้น เช่น การรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาแหล่งต้นน้ำ ลำธาร การอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้ ในภาคเหนือ การอนุรักษ์ป่าชายเลน การรักษาระบบนิเวศน์ชายฝั่ง รวมทั้งการรักษาสภาพแหล่งน้ำ เพื่อการเกษตรและเพื่ออนุบาลสัตว์น้ำ ในภาคใต้ และภาคกลาง เป็นต้น

8. **กระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคม** กระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีผลต่อการรวมกลุ่มกันดำเนินกิจกรรมที่เห็นได้ชัดเจน คือ กระแสชีวิต ซึ่งทำให้คนหันมาบริโภคอุปโภคผลผลิต หรือหันมาใช้ผลิตภัณฑ์ที่ทำมาจากธรรมชาติมากขึ้น เช่น มีการรวมกลุ่มเพื่อการแปรรูปสมุนไพรที่จังหวัดพิษณุโลก ชัยนาท และสกลนคร การปลูกผักปลอดสารพิษในเขตชุมชน ภาคกลาง การผลิตข้าวหอมมะลิ จ.ร้อยเอ็ด การผลิตขนมงา ของกลุ่มพัฒนาอาชีพตาลโตนดและออมทรัพย์ จ.สงขลา เป็นต้น

การดำเนินงาน

พบว่าในแต่ละภาคมีการดำเนินงานในกิจกรรมที่เหมาะสมกับสภาพของพื้นที่ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของชุมชนนั้น รวมทั้งสอดคล้องกับ สภาพของดินฟ้าอากาศ ภูมิประเทศ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของคนในชุมชน ทั้งนี้ ลักษณะการดำเนินงานของชุมชนที่สำคัญ มีดังนี้

ลักษณะการรวมกลุ่ม

หากจำแนกลักษณะการรวมกลุ่มที่เกิดขึ้นจากการศึกษาในครั้งนี้ตามวัตถุประสงค์ของการรวมกลุ่ม สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะ คือ

1.1 **การรวมกลุ่มกันเพื่อช่วยเหลือคนในชุมชน** โดยจะรวมกลุ่มกันเพื่อการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นของคนในชุมชนร่วมกัน เช่น ปัญหาการขาดแคลนเงินทุน ปัญหา

การตลาด การขาดความรู้ทางด้านเทคโนโลยี ตลอดจนเพื่อการการสนับสนุนช่วยเหลือทางด้านสวัสดิการภายในชุมชน โดยมีการรวมกลุ่มในรูปแบบต่างๆ เพื่อช่วยเหลือคนในชุมชน ดังนี้

1) **กลุ่มออมทรัพย์** หรือเรียกว่ากลุ่มสัจจะออมทรัพย์ หรือกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เป็นการจัดตั้งในรูปแบบของกองทุน โดยการระดมเงินจากคนในชุมชนในรูปแบบของสมาชิกกลุ่ม หรือขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภายนอก แล้วนำมาจัดสรรให้สมาชิกกู้ยืมเพื่อใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชีพเสริม และมักนำผลกำไรจากการดำเนินงานไปช่วยเหลือด้านสวัสดิการของคนในชุมชน เช่น การรักษาพยาบาล และพัฒนาชุมชน

2) **การจัดตั้งศูนย์สวัสดิการการตลาด** การจัดตั้งศูนย์สวัสดิการการตลาดหรือร้านค้าชุมชน เป็นกิจกรรมต่อเนื่องจากการรวมกลุ่มของกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อใช้เป็นสถานที่จำหน่ายผลผลิตของชุมชนหรือจำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภคที่มีราคาถูกให้กับสมาชิก

3) **ธนาคารข้าว** เป็นกิจกรรมหนึ่งที่คนในชุมชนรวมกลุ่มกันในการจัดตั้งเพื่อช่วยเหลือกัน โดยดำเนินการในลักษณะการให้ยืม โดยคิดอัตราดอกเบี้ยต่ำ หรือเป็นการช่วยเหลือแก่สมาชิกที่ประสบปัญหาขาดแคลนข้าวเพื่อการบริโภค โดยไม่คิดดอกเบี้ย

4) **ศูนย์สวัสดิการเกษตรหรือศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยี** จัดตั้งขึ้นเพื่อให้ความรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพผลผลิตหรือเป็นศูนย์ในการถ่ายทอดเทคโนโลยีต่างๆ ให้คนในชุมชนมีความรู้เพิ่มขึ้น รวมทั้งเป็นสถานที่สวัสดิการทดลองกิจกรรมเสริมใหม่ๆ ให้แก่คนในชุมชน

1.2 **การรวมกลุ่มอาชีพ** โดยคนในชุมชนต้องการมีรายได้ให้เพียงพอต่อการครองชีพ และความต้องการที่จะมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ ซึ่งการรวมกลุ่มอาชีพนี้มักเป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่องจากการรวมกลุ่มออมทรัพย์ นอกจากนี้ยังได้ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ในการประกอบอาชีพเสริม ส่งผลให้คนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น เช่น

1) **การทอผ้าไหม** พบได้ทั้งในชุมชนภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การจักสาน มีทั้งการจักสานไม้ไผ่ พบในชุมชนภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนการทำขนมจากพบในชุมชนภาคใต้ การแปรรูปสมุนไพร พบในชุมชนภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2) **การเลี้ยงสัตว์** จะดำเนินกิจกรรมการเลี้ยงสัตว์ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพดินฟ้าอากาศ วัฒนธรรมการบริโภคและศาสนา โดยภาคเหนือและภาคกลาง นิยมเลี้ยงหมู ปลา ไก่ และเป็ด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เลี้ยงวัวเนื้อ วัวนม ไก่ ปลา และเลี้ยงกบ ส่วนภาคใต้นิยมเลี้ยงวัว แพะ แกะ เป็ดเทศ และไก่ เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาอาชีพดั้งเดิมของท้องถิ่นให้ดีขึ้น เช่น กลุ่มผลิตเซรามิกของกลุ่มแม่บ้านบ้านทุ่งมานเหนือ จ.ลำปาง กลุ่มผลิตข้าวหอมมะลิ บ้านเลิงคา อ.จันทาร จ.ร้อยเอ็ด กลุ่ม

ผลิตน้ำตาลโตนด ของกลุ่มพัฒนาอาชีพตาลโตนดและออมทรัพย์ ต.ชิงโค อ.สิงหนคร จ.สงขลา และการปลูกผักปลอดสารพิษของชุมชนส่วนใหญ่ในภาคกลาง เป็นต้น

1.3 การรวมกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาของส่วนรวม พบว่ามีในทุกภาคที่ทำการศึกษาดูโดยในภาคเหนือ จะมุ่งเน้นการอนุรักษ์แหล่งต้นน้ำ ลำธารและป่าไม้ ภาคกลาง อนุรักษ์แหล่งน้ำและทรัพยากรทางทะเล ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อนุรักษ์แหล่งน้ำเพื่อการเกษตรในฤดูแล้ง ส่วนภาคใต้อนุรักษ์แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร การพัฒนาระบบนิเวศน์ชายฝั่ง และป่าชายเลน เพื่อเป็นแหล่งอนุบาลและเพาะพันธุ์สัตว์น้ำที่สำคัญ รวมทั้งการรักษาสภาพน้ำบริเวณชายฝั่งทะเล นอกจากนี้แล้วการรวมกลุ่มของบางชุมชนเป็นการรวมกลุ่มกันเพื่อพัฒนาชุมชนและแก้ไขปัญหาในชุมชน เช่น ปัญหายาเสพติด ความสะอาด เป็นต้น

2. การบริหารจัดการ

ส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปแบบของคณะกรรมการ โดยการคัดเลือกจากคนในชุมชน เพื่อเข้ามาบริหารจัดการ กำหนด กฎ ระเบียบ หลักเกณฑ์การดำเนินงาน และผลตอบแทนของสมาชิก รวมทั้งทำหน้าที่เป็นตัวแทนในการประสานขอความร่วมมือและขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานหรือองค์กรนอกชุมชน ทั้งในรูปของความรู้ในการดำเนินงาน งบประมาณ และการพัฒนาผลผลิตของชุมชน

3. การระดมทุน

การระดมทุนหมุนเวียน จะมาจาก เงินทุนในชุมชน ซึ่งเป็นการระดมทุนจากสมาชิกในชุมชนในลักษณะการซื้อหุ้น เพื่อดำเนินกิจกรรมต่างๆ เมื่อกิจการมีรายได้เพิ่มขึ้นก็มีการจัดสรรเงินปันผล หรือนำรายได้ไปขยายกิจการ หรือจัดสรรเป็นสวัสดิการสังคม และอีกรูปแบบหนึ่งเป็นเงินทุนจากภายนอกชุมชน ซึ่งได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐและเอกชนทั้งในรูปแบบของการให้เปล่า หรือการให้กู้ยืมในช่วงเริ่มก่อตั้งกลุ่มและใช้คืนภายหลัง ซึ่งการให้กู้ยืมมีทั้งที่ไม่คิดดอกเบี้ยและคิดดอกเบี้ยในอัตราที่ต่ำ โดยกำหนดระยะเวลาในการชำระคืน

4. การตลาด

การจัดการด้านการตลาดของแต่ละชุมชนมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความต้องการของสินค้านั้นๆ ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะ คือ มีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อที่แหล่งผลิตโดยตรง คนในชุมชนเป็นตัวกลางในการจำหน่าย และมีการจำหน่ายตามร้านค้าทั่วไป ตามศูนย์สาธิตการตลาด ตามงานประเพณีหรืองานประจำจังหวัดต่างๆ

ปัญหาอุปสรรคของการดำเนินงาน

ก่อนที่ชุมชนจะประสบความสำเร็จ พบว่า หลายชุมชนได้ประสบปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่สำคัญ ได้แก่

1. **ขาดแคลนเงินทุนหมุนเวียน วัตถุประสงค์และอุปกรณ์ในการดำเนินกิจกรรม** พบว่าเป็นปัญหาที่สำคัญที่สุด โดยเฉพาะปัญหาด้านวัตถุประสงค์นั้น บางกิจกรรมจำเป็นต้องอาศัยวัตถุประสงค์จากภายนอกชุมชน เนื่องจากวัตถุประสงค์ในชุมชนไม่เพียงพอต่อการผลิต และวัตถุประสงค์บางประเภทมีเฉพาะบางฤดูกาลส่งผลให้ราคาสินค้าไม่แน่นอนและยังทำให้ไม่สามารถผลิตได้เพียงพอต่อความต้องการของตลาด

2. **หน่วยงานภายนอก** โดยเฉพาะภาครัฐ ที่ให้การสนับสนุนไม่สม่ำเสมอและไม่มีอย่างต่อเนื่อง ขาดการประสานงานที่ดี ไม่มีการติดตามผลการดำเนินงาน ทำให้บางชุมชนที่ได้รับ การสนับสนุนงบประมาณไปแล้ว จัดสรรเงินทุนไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ และไม่ได้รับคำแนะนำที่ดี จึงไม่สามารถแก้ปัญหาในชุมชนได้

3. **สมาชิกขาดความรู้ ความเข้าใจ** เกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรม จึงไม่สามารถนำความรู้มาพัฒนาผลผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด และสมาชิกนำเงินไปใช้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์

4. **ขาดการเชื่อมโยงเครือข่ายที่ดี** ทำให้ขาดแนวร่วมในการแก้ปัญหาและการพัฒนาคุณภาพผลผลิต รวมทั้งขาดการสร้างเครือข่ายการจำหน่ายผลผลิต

ปัจจัยที่สนับสนุนให้การดำเนินงานของกลุ่มประสบความสำเร็จ

การดำเนินงานของกลุ่มในชุมชนจะสำเร็จได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอกกลุ่มสรุปได้ดังนี้

1. ปัจจัยภายใน

องค์ประกอบที่สำคัญได้แก่ ผู้นำ คณะกรรมการ สมาชิกของกลุ่ม และทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น โดยแต่ละส่วนจะต้องมีลักษณะที่สำคัญ ดังนี้

1.1 **ผู้นำหรือคณะกรรมการ** ต้องมีความเสียสละ ซื่อสัตย์ เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน รับฟังความคิดเห็นของสมาชิก เน้นการมีส่วนร่วม ยึดถือผลประโยชน์ของกลุ่มเป็นหลัก และสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าให้แก่สมาชิกได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งสามารถจัดหาเงินทุนและตลาดรองรับผลผลิตของชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนมีงานทำและมีรายได้อย่างสม่ำเสมอ มีการบริหารจัดการที่มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้และมีความยุติธรรม ตลอดจนได้รับการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานและพัฒนาความรู้ในการเพิ่มผลผลิตและคุณภาพสินค้าอย่างต่อเนื่อง

1.2 **สมาชิกกลุ่มหรือคนในชุมชน** จะต้องมีความสามัคคีและให้ความร่วมมือในการร่วมคิด ร่วมทำ ในกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย โดยได้รับการฝึกฝน อบรม ดูงานเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความชำนาญในกิจกรรมที่ทำอย่างต่อเนื่อง มีจิตสำนึกที่ดีต่อกกลุ่มในการร่วมกันพัฒนา

และร่วมกิจกรรมในชุมชน ตลอดจนการมีพื้นฐานการนับถือศาสนาและวัฒนธรรมที่เหมือนกันจะทำให้คนในชุมชนมีความผูกพันกันมาก จึงมีความเอื้อเฟื้อต่อกัน

1.3 การมีทรัพยากรในท้องถิ่นที่เอื้ออำนวย จะมีผลต่อการดำเนินงานของกลุ่ม เช่น พบว่าชุมชนกลุ่มพัฒนาอาชีพตาลโตนดและออมทรัพย์ในเขตพื้นที่อำเภอสิงหนครและอำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา มีวัตถุดิบตาลโตนดที่เป็นพืชที่มีอยู่ในเฉพาะในท้องถิ่น จึงทำให้เพิ่มโอกาสในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มฯ ได้ง่ายขึ้น

2. ปัจจัยภายนอก

ปัจจัยภายนอกที่สำคัญต่อการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่ม คือ

2.1 หน่วยงานภายนอก ซึ่งหมายถึงภาครัฐและเอกชนที่ให้ความช่วยเหลือสนับสนุน ส่งเสริม และให้คำแนะนำ ทั้งด้านเงินทุน การตลาด อุปกรณ์การผลิต การสนับสนุนด้านวิชาการ การให้คำแนะนำและคำปรึกษาในการดำเนินงานและการแก้ปัญหาของกลุ่มอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการประสานขอความช่วยเหลือและขอความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและหน่วยงานอื่นให้เข้ามาสนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่ม ทั้งนี้ หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เข้ามาสนับสนุนการรวมกลุ่มของชุมชน สามารถจำแนกได้ใน 3 ลักษณะ คือ

ลักษณะที่ 1 ภาครัฐหรือเอกชนเข้ามาดำเนินการจัดตั้งกลุ่ม ในชุมชนที่ยังไม่มีการรวมกลุ่มหรือมีการรวมกลุ่มดำเนินกิจกรรมต่างๆ แต่ไม่ประสบความสำเร็จ ซึ่งการรวมกลุ่มในลักษณะนี้ถ้าคนในชุมชนไม่ให้ความร่วมมือ หรือไม่เข้าใจวิธีการดำเนินงาน หรือไม่สามารถพึ่งตนเองได้อย่างแท้จริงแล้ว และหากภาครัฐหรือเอกชนยกเลิกการสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมของชุมชนการรวมกลุ่มในลักษณะนี้อาจหยุดชะงักได้

ลักษณะที่ 2 ภาครัฐหรือเอกชนเข้ามาดำเนินการจัดตั้งกลุ่มหรือสนับสนุน โดยที่กลุ่มมีกิจกรรมเดิมหรือสนับสนุนกิจกรรมต่อเนื่องของกลุ่มหรือชุมชน ซึ่งในลักษณะนี้เกิดจากการที่ชุมชนมีแนวคิดอยากที่จะรวมกลุ่มอยู่แล้ว ภาครัฐหรือเอกชนเพียงเข้ามาเป็นแกนกลางในเบื้องต้นในการจัดตั้งกลุ่มใหม่หรือรวมกลุ่มกิจกรรมต่อเนื่องจากกิจกรรมเดิมที่มีอยู่แล้ว ซึ่งการรวมกลุ่มในลักษณะนี้สมาชิกหรือคนในชุมชนมีความเข้าใจและเห็นประโยชน์ของการรวมกลุ่มพอสมควร ทำให้มีศักยภาพที่จะดำเนินงานของกลุ่มให้เข้มแข็งต่อไปได้

ลักษณะที่ 3 ภาครัฐหรือเอกชนให้การสนับสนุน ให้คำปรึกษา ประสานงาน โดยที่ชุมชนหรือกลุ่มมีความเข้มแข็งอยู่แล้ว ภาครัฐหรือเอกชนเพียงเข้ามาสนับสนุน หรือให้คำปรึกษาควบคู่กับการสร้างเครือข่ายกลุ่มกิจกรรมในหลายๆ ระดับ ซึ่งกลุ่มต่างๆ ในลักษณะนี้ จะสามารถพึ่งพาตนเองได้หากภาครัฐหรือเอกชนยกเลิกการสนับสนุนกลุ่มหรือชุมชน

2.2 การประสานเครือข่ายด้านการพัฒนาคุณภาพสินค้าและการตลาด ซึ่งปัจจัยดังกล่าวเป็นปัจจัยที่สำคัญในการผลักดันให้กลุ่มประสบความสำเร็จ หากมีการจัดการด้านคุณภาพสินค้าการตลาดและการประชาสัมพันธ์ที่ดี ก็จะช่วยให้ผลผลิตจำหน่ายออกสู่ท้องตลาดและเป็นที่ต้องการของตลาดได้ ดังตัวอย่างการผลิตน้ำสมุนไพรของศูนย์อินแปง จ.สกลนคร ที่สามารถขยายเครือข่ายไปยังประเทศญี่ปุ่น จีน และมีแผนการขยายเครือข่ายไปยังต่างประเทศให้มากขึ้น ผลิตภัณฑ์ขนมगा ของกลุ่มพัฒนาอาชีพตาลโตนดและอ่อมทรัพย์ อ.สิงหนคร จ.สงขลา สามารถขยายเครือข่ายการตลาดไปยังประเทศมาเลเซีย

2.3 กระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยเฉพาะกระแสชีวิต ส่งผลให้ผลผลิตของชุมชนเป็นที่ต้องการของตลาดและผู้บริโภค

การเปลี่ยนแปลงของชุมชนหลังจากการรวมกลุ่ม

การเปลี่ยนแปลง ภายหลังจากการรวมกลุ่มของคนในชุมชนได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านคุณภาพชีวิต วิถีชีวิต ของคนในชุมชนที่ดีขึ้น ดังนี้

1. สมาชิกและคนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนและมีความมั่นคงด้านรายได้ ส่งผลให้คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนดีขึ้นด้วย ทั้งด้านสุขภาพอนามัย มีอาหารเพียงพอต่อการบริโภค เจ็บไข้ได้ป่วยน้อยลง คนในชุมชนได้รับสวัสดิการด้านต่างๆ เช่น การรักษาพยาบาล และการกู้ยืมเงินในอัตราดอกเบี้ยต่ำ **วิถีชีวิตของคนในชุมชนเปลี่ยนไป** ในทางที่ดีขึ้น โดยไม่ออกไปหางานทำนอกท้องถิ่น คนในชุมชนมีความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้ เนื่องจากการรวมกลุ่มเป็นการเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้รับรู้ แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและ**ได้รับความรู้ในการพัฒนา** ปรับปรุงคุณภาพผลิตภัณฑ์ของชุมชนได้ดีขึ้น

2. ชุมชน การที่คนในชุมชนมีความสามัคคี เอื้ออาทรกัน ส่งผลให้ชุมชนมีความสงบสุข เนื่องจากคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ทำให้เกิดความรู้สึกหวงแหนและมีจิตสำนึกที่ดีที่จะร่วมกันพัฒนาชุมชนอย่างจริงจัง โดยคนด้อยโอกาสในชุมชนจะได้รับความช่วยเหลือมากขึ้นทั้งในรูปของการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่สิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นต่อการบริโภค การสนับสนุนด้านการศึกษา อาหารกลางวันเด็ก การรักษาพยาบาล รวมทั้งเป็นชุมชนปลอดภัยดี อีกทั้งยังเป็นการสนับสนุนให้แรงงานคืนถิ่น และแรงงานในชุมชนไม่อพยพออกไปนอกชุมชน อันส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ในที่สุด

3. ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน คนในชุมชนตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ และร่วมกันอนุรักษ์ รวมทั้งได้ประสานกับหน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชนขอความร่วมมือในการร่วมจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น ทั้งในเรื่องการอนุรักษ์ การรณรงค์ และการศึกษาวิจัย

ความเห็นของชุมชนต่อการพัฒนาชุมชนในอนาคต

1. หน่วยงานภายนอก ทั้งภาครัฐและเอกชนควรเข้ามาให้ความรู้และคำแนะนำที่ถูกต้อง รวมทั้งสนับสนุนด้านเงินทุน อุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการผลิต ให้แก่ชุมชนที่ยังไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้

2. สนับสนุนการเชื่อมโยงเครือข่าย ในทุกระดับตั้งแต่ชุมชน ตำบล อำเภอ จังหวัด ภาค และระดับประเทศเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ เพื่อพัฒนาฝีมือ และคุณภาพสินค้า ตลอดจนเป็นการขยายการตลาดไปยังเครือข่ายต่างๆ

3. สนับสนุนการจัดตั้งศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยี เพื่อเสริมสร้างความรู้ให้แก่คนในชุมชน อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง รวมทั้งเป็นศูนย์สาธิต และจำลองกิจกรรมให้แก่คนในชุมชน ได้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง

ข้อสังเกต/ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

1. แนวทางการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ พบประเด็นที่น่าสนใจคือ ในชุมชนใดที่คนในชุมชนสามารถรวมตัวจัดตั้งกลุ่มต่างๆ ขึ้นมาได้เป็นอย่างดี และ สามารถดำเนินการจนประสบผลสำเร็จได้นั้น ได้ดำเนินการตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยดำเนินการแบบค่อยเป็นค่อยไป ด้วยความอดทนและมีความพากเพียร มีการผลิตที่มีความพอเพียง เหมาะสมหรือพอประมาณกับกำลังกาย กำลังทรัพย์และกำลังปัญญาที่มีอยู่ โดยคนในชุมชนได้เริ่มดำเนินการจากเงินออมของตนและเงินทุนของชุมชน และมีการนำทรัพยากรท้องถิ่นที่มีอยู่มาใช้ประโยชน์โดยไม่เกิดการทำลาย มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ได้อย่างเหมาะสม

ที่สำคัญคนในชุมชนยังร่วมกันสร้างต้นทุนทางสังคมเพื่อเป็นปัจจัยสนับสนุนการผลิต ซึ่งการออมทุนทางสังคมจะเกิดขึ้นได้นั้น คนในชุมชนจะต้องมีจิตใจที่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความเอื้ออาทรเป็นพื้นฐานที่สำคัญ จึงส่งผลให้คนในชุมชนสามารถเรียนรู้/ฝึกฝนร่วมกัน และแบ่งปันประสบการณ์ซึ่งกันและกันอยู่เสมอ แม้ว่าแนวทางการดำเนินการในลักษณะดังกล่าว จะไม่ทำให้คนในชุมชนมีความร่ำรวย แต่คนในชุมชนได้ตอบว่า มีความสุขมากขึ้น เพราะตนเองมีกินมีใช้ อย่างพอเพียง ไม่มีการเบียดเบียนซึ่งกันและกัน เมื่อคนในชุมชนส่วนใหญ่มีความสุขแล้ว ก็มีความปรารถนาที่จะทำให้ชุมชนเกิดความน่าอยู่ โดยหันหน้ามาร่วมกันดำเนินกิจกรรมที่เป็นสาธารณประโยชน์ สวัสดิการสังคมในชุมชนมากขึ้น รวมทั้งร่วมกันจัดระเบียบขึ้นภายในชุมชน อาทิ สร้างถนนคอนกรีต กั้นรั้วให้เป็นสัดส่วน ส่งผลให้เกิดความสงบความสันติสุขขึ้นภายในชุมชน

2. การสนับสนุนของหน่วยงานภายนอก ควรเน้นในเรื่อง “การพึ่งพาตนเอง” เป็นหลัก มิฉะนั้นจะทำให้ชุมชนไม่สามารถพึ่งตนเองได้และต้องรอการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่นตลอด ดังนั้น หน่วยงานนอกจึงควรเปลี่ยนบทบาทจากที่เคยใช้ระบบ “สั่งการ” มาเป็นเพียง “พี่เลี้ยง” ที่ให้การสนับสนุนและเป็นพี่ปรึกษาเท่านั้น

3. การส่งเสริมและสนับสนุนคนในชุมชน ควรกระตุ้นให้คนในชุมชน “คิดเองทำเอง” และ “ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ” เนื่องจากคนในชุมชนจะเป็นผู้ที่รับทราบถึงข้อมูล ตลอดจนสภาพของปัญหาที่แท้จริงของตนเองและของชุมชนได้ดีที่สุด หากมีการส่งเสริม สนับสนุนให้คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการคิดแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชน และมีบทบาทในการวางแผนพัฒนาชุมชนในอนาคตมากขึ้น ก็จะสามารถช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้และจะมีความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนได้อย่างแท้จริง ทั้งนี้ เป็นที่น่าสังเกตว่า การที่ชุมชนเข้มแข็งนั้น สตรีมีบทบาทสูงต่อการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ดังนั้น หากภาครัฐและภาคเอกชนต้องการเข้าไปสนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่ม ควรให้ความสำคัญต่อบทบาทของสตรี

4. ชุมชนเข้มแข็งเป็นกลไกสำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคม พบว่าการมีองค์กรประชาชนหรือประชาคมที่เข้มแข็ง จะเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยกระตุ้นให้คนในชุมชนหันมาสนใจและเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคมซึ่งเกิดขึ้นในชุมชน เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาโรกระบาดในชุมชน ปัญหาขยะ เป็นต้น

5. ผลจากการสำรวจชุมชนสามารถสะท้อนให้เห็นถึงแนวทางในการพัฒนาที่มีคนเป็นศูนย์กลาง โดยการพัฒนาต้องพัฒนาด้วยตนเอง รู้จักคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ซึ่งเป็นไปตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทำให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ และนำไปสู่ความยั่งยืนในที่สุด

052144

๑.
๖๕๘.๐๒๒
๘๘๖
๖๕๔๕

หลักการและขั้นตอนการดำเนินงาน เกษตรทฤษฎีใหม่

หลักการของเกษตรทฤษฎีใหม่

หลักการ “เกษตรทฤษฎีใหม่” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของ “ทฤษฎีใหม่” ตามแนวพระราชดำริ เนื่องจากทฤษฎีใหม่มีความลึกซึ้งและเป็นแก่นของการพัฒนาอย่างแท้จริง ทฤษฎีใหม่ไม่ใช่เป็นเพียงเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเกษตรเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวเนื่องกับเรื่องอื่นๆ เช่น ชุมชน ชนบท การผลิต เศรษฐกิจ วิถีชีวิตและวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น ความมั่นคง วิทยาศาสตร์ ธรรมชาติ การปกครอง การรวมตัวของสมาชิกในครอบครัว และที่สำคัญที่สุดคือวิถีคิดและจิตสำนึกของคน

การเกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ที่ได้พระราชทาน เพื่อใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาการประกอบอาชีพของเกษตรกร พระองค์ได้ทรงมอบหมายให้ข้าราชการบริพาร ข้าราชการ และหน่วยงานราชการต่างๆ ทดลองศึกษาและทดสอบว่าใช้ได้ผลแล้วจึงนำออกเผยแพร่สำหรับเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพของเกษตรกร หลักการของทฤษฎีใหม่ที่เป็นหลักการสำคัญ (Main point) มีดังนี้

1. เป็นระบบการผลิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง ระบบนี้มีหลักการเพื่อให้เกษตรกรสามารถเลี้ยงตัวเองได้ (Self Sufficiency) ในระดับชีวิตที่ประหยัดไปก่อน เมื่อสามารถเลี้ยงตัวเองและมีความมั่นคงเพียงพอแล้วจึงขยายให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นต่อไป
2. เป็นแนวคิดในการพัฒนาที่ยึดหลักความสามัคคีในชุมชน มีการร่วมมือร่วมใจ ร่วมใจและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำนองเดียวกับวิถีชีวิตของเกษตรกรไทยในอดีตคือ “**ประเพณีการลงแขก**” แบบดั้งเดิม ทำให้ลดค่าใช้จ่าย เพราะไม่ต้องไปจ้างแรงงานจากภายนอกมาช่วยกิจการ
3. การผลิตข้าวไว้บริโภคภายในครัวเรือนเป็นหลักพื้นฐาน ถ้าหากครอบครัวเกษตรกรมีข้าวซึ่งเป็นอาหารหลักไว้บริโภคอย่างเพียงพอแล้ว จะทำให้ประหยัดค่าใช้จ่าย และสามารถที่จะประกอบกิจการหรือดำเนินกิจกรรมต่อไปได้ โดยประมาณการว่าเกษตรกรรายย่อยที่มีสมาชิกในครัวเรือนประมาณ 5 คน มีพื้นที่ทำการเกษตรประมาณ 15 ไร่ แบ่งพื้นที่สำหรับปลูกข้าว ประมาณ 5 ไร่ จะทำให้มีข้าวไว้บริโภคอย่างเพียงพอตลอดทั้งปี

4. การจัดทำแหล่งน้ำสำหรับการเกษตร เนื่องจากน้ำเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งในการประกอบอาชีพการเกษตร หลักทฤษฎีในเรื่องการใช้น้ำอย่างคร่าวๆ ก็คือ พืช 1 ไร่ จะใช้น้ำในการเจริญเติบโตประมาณ 1,000 ลูกบาศก์เมตร ดังนั้นโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ พื้นที่ปลูกพืช จำนวน 10 ไร่ ซึ่งประกอบด้วยข้าว 5 ไร่ พืชอื่นๆ อีก 5 ไร่ จึงจำเป็นต้องใช้น้ำปริมาณ 10,000 ลูกบาศก์เมตร

5. การจัดสรรแบ่งพื้นที่ การเกษตรทฤษฎีใหม่มีสมมุติฐานว่า เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการเป็นเกษตรกรรายย่อย มีพื้นที่เฉลี่ย 15 ไร่ การจัดสรรหรือพื้นที่ในการดำเนินงานมี 4 ส่วน ดังนี้

5.1 สระน้ำ จำนวน 3 ไร่ โดยขุดสระลึก 4 เมตร สระจะสามารถจุน้ำได้ 19,200 ลูกบาศก์เมตร สามารถใช้ปลูกพืช จำนวน 10 ไร่ได้อย่างเพียงพอ รวมทั้งสามารถใช้เลี้ยงปลาไว้บริโภคได้ด้วย

5.2 พื้นที่นาข้าว จำนวน 5 ไร่ ใช้ปลูกข้าวไว้บริโภคสำหรับสมาชิกภายในครอบครัวจำนวน 5 คน เพียงพอตลอดทั้งปี

5.3 พื้นที่ปลูกพืชอื่น จำนวน 5 ไร่ พืชที่ปลูกได้แก่ พืชไร่ ไม้ผล พืชผัก พืชสมุนไพร และไม้ใช้สอย สำหรับใช้บริโภคภายในครอบครัว ถ้ามีเหลือก็สามารถนำไปจำหน่ายเพื่อเป็นรายได้แก่ครอบครัว

5.5 ที่อยู่อาศัยและสิ่งก่อสร้างอื่นๆ จำนวน 2 ไร่

จากสูตรการแบ่งพื้นที่ดังที่กล่าวมา จำนวนพื้นที่ของสระน้ำ : นาข้าว : แปลงปลูกพืช : ที่อยู่อาศัย คิดเป็นพื้นที่ 3 : 5 : 5 : 2 ไร่ และเมื่อคิดเป็นสัดส่วน มีค่าเท่ากับ 20 : 33.3 : 33.3 : 33.3 แต่ต่อมาได้ปรับให้เป็นสัดส่วนโดยประมาณ เพื่อให้ง่ายต่อการปฏิบัติ คือ สัดส่วน 30 : 30 : 30 : 10

อย่างไรก็ตาม การแบ่งสัดส่วนพื้นที่ตามทีกล่าวมาข้างต้นไม่ใช่สูตรที่ตายตัว อาจปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสมของสภาพแวดล้อม สภาพท้องถิ่น หรือตามสภาพที่แท้จริงของเกษตรกรเอง สภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันความเหมาะสมของสัดส่วนย่อมแตกต่างกันไป เช่น ภาคใต้หรือภาคกลางของประเทศมีปริมาณน้ำฝนมาก พื้นที่เป็นที่ลุ่ม ดินเก็บน้ำได้ดี การขุดสระน้ำของทั้ง 2๒ ภาคนี้ อาจจะใช้พื้นที่น้อยกว่าในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เนื่องจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสภาพแห้งแล้ง สภาพดินเป็นดินทราย อุ้มน้ำหรือเก็บน้ำได้ไม่ดีเท่ากับทั้ง 2 ภาคที่กล่าวมาข้างต้น

ขั้นตอนของเกษตรทฤษฎีใหม่

ทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ นั้น พระองค์ได้ทรงกำหนดไว้เป็น 3 ขั้นตอน คือ

ทฤษฎีใหม่ ขั้นที่ 1

เป็นการเริ่มต้นของทฤษฎีใหม่ เป็นขั้นตอนของการผลิตทางการเกษตรโดยตรง เพื่อให้มีอาหารอย่างเพียงพอ สำหรับการบริโภคภายในครอบครัวของเกษตรกร ในขั้นนี้เกษตรกรจะต้องศึกษา สำหรับการบริโภคภายในครอบครัวของเกษตรกร ในขั้นนี้เกษตรกรจะต้องศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่ รวมทั้งกรรมวิธีในการขุดสระน้ำ การปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ โดยปรึกษากับเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ เช่น เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร นักวิชาการเกษตร หรือนุคคลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้จะต้องศึกษาหาทางเพื่อรับการสนับสนุนในการขุดสระน้ำจากหน่วยงานราชการต่างๆ เช่น กรมชลประทาน กรมส่งเสริมการเกษตร เป็นต้น เมื่อได้ข้อมูลต่างๆ และคิดว่ามีความรู้เพียงพอแล้ว จึงเริ่มดำเนินการเกษตรทฤษฎีใหม่ที่มีการจัดทำแหล่งน้ำสำหรับการปลูกพืช และแบ่งหรือจัดสรรพื้นที่ออกเป็นสัดส่วน เพื่อใช้ในการปลูกพืชและดำเนินกิจกรรมอื่นๆ ลักษณะของการจัดสรรพื้นที่มีดังนี้

พื้นที่ส่วนที่ 1 ประมาณร้อยละ 30 ใช้สำหรับขุดสระหรือสร้างแหล่งน้ำเพื่อใช้ในการเกษตร และเก็บกักน้ำไว้ใช้ยามขาดแคลน

พื้นที่ส่วนที่ 2 ประมาณร้อยละ 30 ใช้สำหรับปลูกข้าวไว้บริโภคภายในครอบครัวให้เพียงพอตลอดทั้งปี

พื้นที่ส่วนที่ 3 ประมาณร้อยละ 30 ใช้สำหรับปลูกพืชอื่นๆ ได้แก่ พืชไร่ ไม้ผล พืชผัก พืชสมุนไพร และไม้ใช้สอยอื่นๆ

พื้นที่ส่วนที่ 4 ประมาณร้อยละ 10 ใช้สำหรับปลูกสร้างที่อยู่อาศัย และโรงเรียนอื่น เช่น โรงเรียนเลี้ยงสัตว์ โรงเรียนเพาะเห็ด โรงเรียนเครื่องมือ และอุปกรณ์การเกษตร รวมทั้งคู คลอง และคันดิน

ในขั้นตอนที่ 1 ของทฤษฎีใหม่นี้ เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการจะต้องทำความเข้าใจอย่างถ่องแท้ โดยยึดหลักการของการเกษตรทฤษฎีใหม่ หากเข้าใจหลักการและปฏิบัติตามแนวทางที่ถูกต้องแล้ว เกษตรกรก็จะอยู่ในสภาพพอมีพอกิน สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ไม่เดือดร้อนในเรื่องสภาพความเป็นอยู่ หากจะกล่าวโดยสรุป ก็คือ “เป็นการทำการเกษตรพอเพียง เกษตรพอกิน พออยู่ หรือเกษตรพึ่งตนเอง” จากนั้นจึงพัฒนาไปสู่ขั้นที่ ๒ ต่อไป

ทฤษฎีใหม่ : ขั้นที่ 2

หลังจากเกษตรกรดำเนินการเกษตรทฤษฎีใหม่ขั้นต้นหรือขั้นที่ 1 คือ การผลิตอาหารเพื่อบริโภคจนประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง เกษตรกรมีอาหารไว้บริโภคในครอบครัวอย่างเพียงพอ และสามารถช่วยตัวเองได้แล้ว ขั้นต่อไปที่จะต้องดำเนินการต่อก็คือ การรวมพลังกันในรูปแบบของกลุ่มหรือสหกรณ์ ซึ่งเป็นการร่วมแรงร่วมใจกันดำเนินกิจกรรมต่างๆ ด้านดังนี้

1. การผลิต ในกระบวนการผลิตทางการเกษตรนั้น เกษตรกรสามารถที่จะดำเนินการร่วมกันได้ในหลายๆ ด้านดังนี้

1.1 การผลิต ในกระบวนการผลิตทางการเกษตรนั้น เกษตรกรสามารถที่จะดำเนินการร่วมกันได้ในหลายๆ ด้านดังนี้

1.2 การร่วมมือกันในการเตรียมดิน การเตรียมดินก่อนการปลูกพืชเป็นงานที่สำคัญอย่างหนึ่ง หากเกษตรกรช่วยเหลือซึ่งกัน แลกเปลี่ยนเครื่องมืออุปกรณ์และแรงงานกัน ดังที่เกษตรกรทั่วไปเรียกว่า เอาแรงกัน จะทำให้ประหยัดแรงงานและค่าใช้จ่าย

1.3 การร่วมมือกันทำงาน เช่น การดำนา การหว่านเมล็ดหรือการปลูกพืช การกำจัดวัชพืช การเก็บเกี่ยวผลผลิต กิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ ควรช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ร่วมมือร่วมแรงกัน ดังกรณีประเพณี *การลงแขก* ของชาวนาไทยในอดีต

1.4 การช่วยเหลือกันในการจัดการแหล่งน้ำ หากมีการช่วยเหลือกันในการขุดสระน้ำ หรือในกรณีที่ขาดน้ำ มีการแบ่งปันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จะเป็นการแก้ปัญหาหรือลดปัญหาในการขาดแคลนน้ำได้

2. การตลาด ทฤษฎีใหม่ในขั้นนี้เป็นขั้นที่มีการตลาดเข้ามาเกี่ยวข้อง เนื่องจากเกษตรกรสามารถผลิตได้มากกว่าปริมาณที่ใช้ในการบริโภค ส่วนที่เหลือก็สามารถนำไปจำหน่ายได้ ดังนั้นเกษตรกรควรมีการร่วมมือร่วมใจกันในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

2.1 ลานตากข้าว ลานตากข้าวเป็นเรื่องที่จำเป็น เพราะถ้าหากหลังจากเก็บเกี่ยวข้าวแล้วไม่ตากให้แห้ง จะทำให้ข้าวมีความชื้นสูง ทำให้ขายได้ในราคาต่ำ แต่การที่จะทำลานตากข้าว นั้น เกษตรกรมักประสบกับปัญหาอยู่เสมอ เช่น มีปัญหาเรื่อง เงิน แรงงาน หรือ แม้แต่พื้นที่ที่จะใช้ทำลานตากข้าว เนื่องจากเกษตรกรมีพื้นที่จำกัด ดังนั้น เกษตรกรควรร่วมมือกันในการจัดทำและใช้ลานตากข้าวร่วมกัน โดยกำหนดระยะเวลาการใช้ให้เหมาะสม เช่น กำหนดระยะเวลาเก็บเกี่ยวและตากข้าวไม่พร้อมกัน ถ้าหากทำเช่นนี้จะทำให้เกษตรกรประหยัดแรงงานและค่าใช้จ่าย จะทำให้มีรายได้สูงขึ้น

2.2 ยุ่งข้าวหรือยุ่งฉางเก็บรักษาเมล็ดพืชไร่ ยุ่งฉางมีไว้เพื่อเก็บรักษาเมล็ดผลในกรณีที่ยังไม่พร้อมที่จะขาย หรือในช่วงที่มีราคาต่ำ เกษตรกรในชุมชนควรร่วมมือร่วมกัน ช่วยเหลือและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันเช่นเดียวกับกรณีของลานตากข้าว

2.3 เครื่องสีข้าว เกษตรกรควรร่วมกลุ่มกันเพื่อจัดหาหรือจัดตั้งเครื่องสีข้าวสำหรับใช้ในชุมชนของตนเอง จะทำให้ขายข้าวได้ในราคาสูง เพื่อเป็นการขายให้โรงสีของตนเอง ไม่ต้องขายให้พ่อค้าคนกลาง และยังสามารถสีข้าวไว้บริโภคเอง เป็นการประหยัดค่าใช้จ่าย

2.4 การจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรร่วมกัน หลังจากที่เกษตรกรผลิตสินค้าทางการเกษตรได้แล้ว หากเกษตรกรนำมาจำหน่ายร่วมกันในรูปของกลุ่มเกษตรกร หรือ สหกรณ์ เกษตรกรก็จะสามารถจำหน่ายได้ในราคาสูง เนื่องจากการจำหน่ายในลักษณะเช่นนี้เป็นการจำหน่ายแก่ผู้บริโภคโดยตรง ไม่ต้องผ่านพ่อค้าคนกลาง นอกจากนี้ การรวมกลุ่มกันจะทำให้มีพลังในการต่อรอง ไม่ถูกเอาเปรียบและถูกกดราคาจากผู้ซื้อ

3. **ความเป็นอยู่** ในด้านสภาพชีวิตความเป็นอยู่ในชุมชนนั้นเกษตรกรควรพึ่งพาอาศัยและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยพื้นฐาน จำพวกอาหารการกิน เช่น พริก เกลือ น้ำปลา กะปิ น้ำมันพืช หรือแม้แต่เสื้อผ้าหรือเครื่องนุ่งห่มก็สามารถแลกเปลี่ยนหรือแบ่งปันกันได้

4. **สวัสดิการ** ในแต่ละชุมชนควรจัดตั้ง จัดหาสวัสดิการต่างๆ สำหรับชุมชน เช่น กองทุนเงินกู้ยืมสำหรับสมาชิก รวมทั้งการบริการในด้านสุขภาพอนามัยในชุมชน สวัสดิการต่างๆ เหล่านี้เกษตรกรจะต้องร่วมมือร่วมใจกันจัดตั้งขึ้น เพื่อให้เป็นสวัสดิการภายในชุมชน

5. **การศึกษา** การศึกษาจะเป็นส่วนช่วยให้สังคมและชุมชนอยู่อย่างมั่นคงและมีความสุข ดังนั้น เกษตรกรที่ร่วมดำเนินการเกษตรทฤษฎีใหม่ควรมีบทบาทในการสนับสนุนและส่งเสริมการศึกษา เช่น จัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษา จัดหาวัสดุอุปกรณ์การศึกษาที่จำเป็นไว้บริการภายในชุมชน เพื่อประโยชน์ในการเล่าเรียนของบุตรหลานเกษตรกรเอง

6. **สังคมและศาสนา** ชุมชนจะอยู่อย่างสงบสุขได้จะต้องมีสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ เช่น การประกอบพิธีกรรมทางศาสนาร่วมกัน การพัฒนาสังคมและชุมชนร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นสาธารณสมบัติ เช่น วัด โรงเรียน ตลาด ตลอดจนจนแม่ น้ำ ถ้าคลอง หนองบึง สิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านี้ หากเกษตรกรในชุมชนร่วมกันอนุรักษ์และพัฒนาให้มีสภาพดีแล้ว ชุมชนก็สามารถใช้ร่วมกันและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

กล่าวโดยสรุป ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 2 ก็คือ “การเกษตรก้าวหน้า หรือเกษตรออมทรัพย์ ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ครอบครัวเกษตรกร ชุมชนเกษตรทุกระดับ ร่วมมือกับภาครัฐและเอกชน ในการบริหารและจัดการพื้นที่ทำการเกษตรให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ด้วยเกษตรกร บุคลากร ทั้ง ภาครัฐและเอกชน ที่มีคุณภาพ คุณธรรม จริยธรรม ร่วมคิดร่วมทำ และประสานงาน เพื่อมุ่งสู่ การพัฒนาการเกษตรยั่งยืน”

ทฤษฎีใหม่ : ขั้นที่ 3

หลังจากที่ชุมชนรวมพลัง ร่วมแรง ร่วมใจกัน ดำเนินงานจนเกิดประสิทธิผล และสังคม อยู่อย่างอบอุ่น มั่นคง และมีความสุขแล้ว ในขั้นที่ ๓ ของทฤษฎีใหม่นี้ จะเป็นขั้นที่นำไปสู่ธุรกิจ ชุมชน เพื่อให้สภาพความเป็นอยู่ของเกษตรกรในชุมชนดียิ่งขึ้น ขั้นนี้จึงเป็นขั้นของการติดต่อ ประสานงานกับแหล่งเงินทุน เพื่อนำเงินทุนมาใช้กับกิจกรรมต่างๆ ของเกษตรกรทฤษฎีใหม่ซึ่งจะ เป็นการพัฒนาให้การดำเนินงานก้าวหน้ายิ่งขึ้นแหล่งเงินทุนที่สามารถติดต่อได้ เช่น ธนาคาร บริษัทห้างร้านเอกชน รวมทั้งองค์กรและมูลนิธิต่างๆ ในการติดต่อประสานงานระหว่างเกษตรกร และแหล่งเงินทุนนี้ จะเป็นการเอื้อและประสานผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน คือ

ประโยชน์ที่เกษตรกรจะได้รับ ได้แก่

1. สามารถจำหน่ายผลิตผลได้ในราคาสูงเนื่องจากไม่ถูกกดราคาจากพ่อค้าคนกลาง เพราะเป็นการ จำหน่ายแก่ผู้ซื้อโดยตรง
2. ซื้อวัสดุอุปกรณ์การเกษตรได้ในราคาถูก เนื่องจากเป็นการซื้อในราคาขายส่ง เพราะ ซื้อผ่านกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์

ประโยชน์ที่แหล่งเงินทุนจะได้รับ ได้แก่

1. ซื้อผลิตผลการเกษตรได้ในราคาต่ำ เนื่องจากเป็นการรับซื้อจากเกษตรกรโดยตรง ไม่ ต้องซื้อผ่านพ่อค้าคนกลาง
2. สามารถกระจายบุคลากรได้มากขึ้น เนื่องจากในแหล่งชุมชนนั้นมีกิจการของแหล่งเงิน ทุนดำเนินการอยู่ จึงทำให้สามารถขยายกิจการ เพิ่มงาน และเพิ่มบุคลากรได้มากยิ่งขึ้น

หากกล่าวโดยสรุป ทฤษฎีใหม่ ขั้นที่ 3 คือ การดำเนินการ เพื่อให้เกษตรกรมั่งคั่ง มั่นคง และสามารถบริหารจัดการการประกอบอาชีพ ทั้งภาคการเกษตรและนอกภาคการเกษตร ด้วยเทคโนโลยีการเกษตร ระดับนานาชาติ อย่างเท่าเทียมกับภูมิภาคต่างๆ ของโลก

เวทีเรียนรู้ครั้งที่ 3 ธันวาคม 2543

สาระสำคัญ สรุปข้อมูล วิเคราะห์ แยกย่อยรายละเอียดข้อมูลแต่ละเรื่องแต่ละประเด็น

สรุปการทำข้อมูลของชุมชน พบว่า ประสบการณ์ของผู้เก็บข้อมูลแต่ละหมู่บ้าน สมาชิก อ.บ.ต. แกนนํา ผู้ใหญ่บ้าน อ.ส.ม. กลุ่มแม่บ้าน ชาวบ้าน พบกับปัญหาคล้ายคลึงกัน คือ

1. เก็บข้อมูลทุกปี ชาวบ้านรู้สึกเบื่อหน่ายในการตอบ
2. เก็บข้อมูลเพื่อเก็บภาษีเข้า อ.บ.ต. หรือ
3. เก็บข้อมูลแล้วก็อยู่เหมือนเดิม ไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลงไม่มีอะไรดีขึ้น
4. ข้อมูลรายได้จริงไม่ค่อยกล้าบอก กลัวต้องเสียภาษี
5. อายคนอื่นในการบอกเรื่องหนี้สินและรายได้
6. กลัว ธกส. จะมายึดทรัพย์สินและทวงหนี้สิน
7. ความไม่เข้าใจข้อมูลของผู้เก็บข้อมูลเอง
8. ขาดเทคนิคในการนำเสนอ
9. ขาดการเชื่อมโยงสายสัมพันธ์ที่ดีอย่างต่อเนื่อง
10. สํารวจทุกครั้งไม่เห็นได้อะไรมาเลย

แก้ไขด้วยการประเมินจากสภาพความเป็นจริง โดยเปรียบเทียบระหว่างครอบครัวในชุมชนเดียวกัน

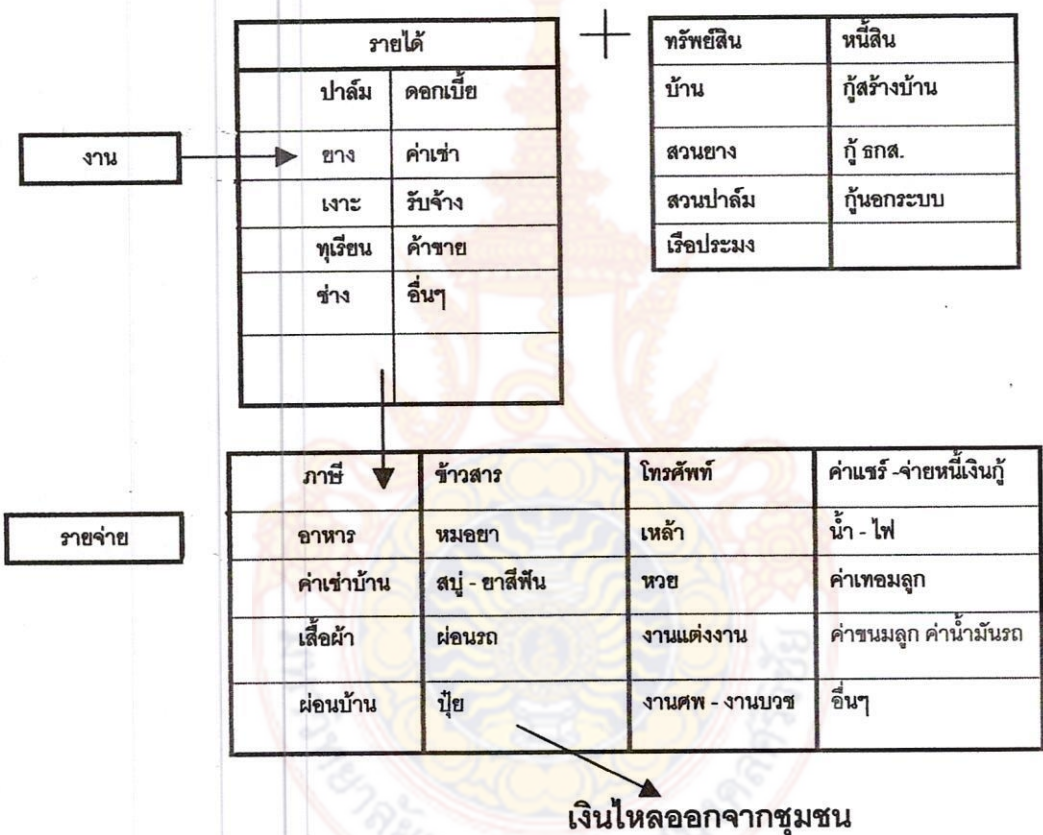
การสรุปข้อมูลและวิเคราะห์ร่วมกันในเวที ในประเด็น ข้อมูลรายได้-หนี้สิน-รายจ่าย พบว่า รายได้หลักมาจาก 3 ทาง คือ ยางปาล์ม และปลา รายจ่ายมากกว่า 100 รายการ หนี้สินมีเจ้าหนี้ 5 แห่ง มีธกส. เป็นอันดับ 1 ภาพสรุป คือ

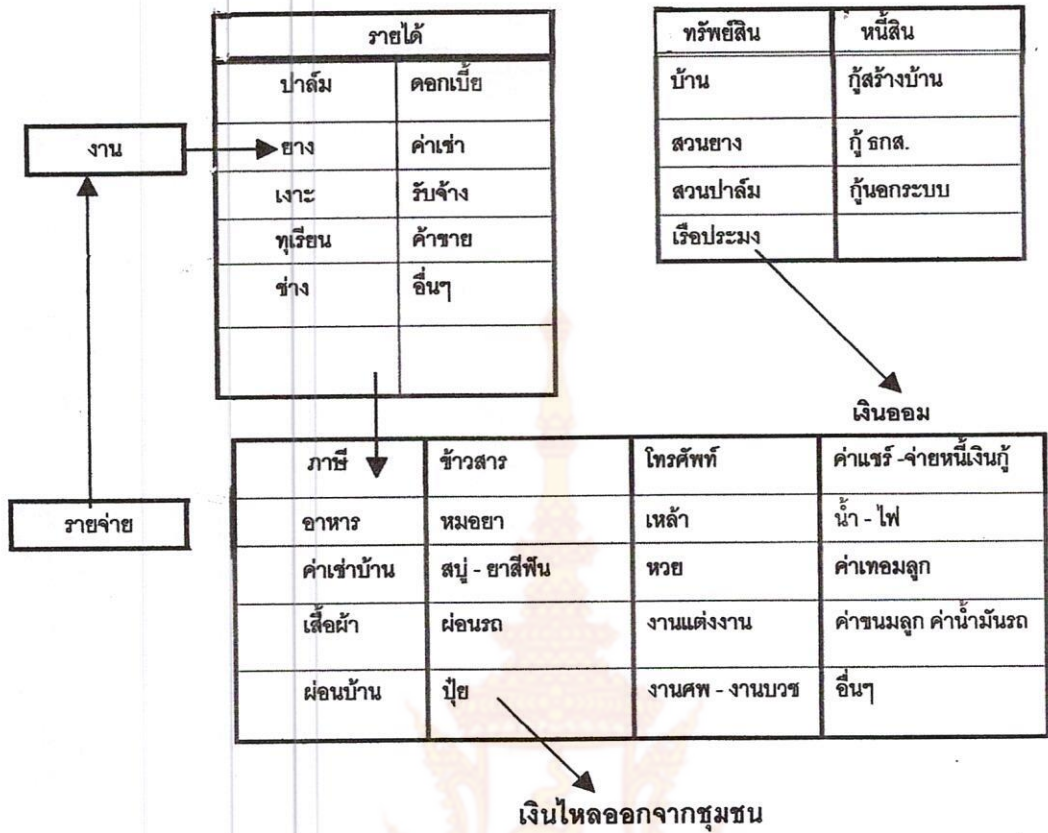
แผนภูมิแสดงรายได้-รายจ่าย-หนี้สิน-ทรัพย์สิน

แผนภูมิที่ 1 แสดงสมดุลของชุมชนปัจจุบัน ให้เห็นว่า รายได้จากอาชีพและการทำงานของคนในชุมชนเขาคคราม ไม่พอใช้ ต้องกู้โดยใช้ทรัพย์สินค้ำประกันเพื่อนำมาใช้จ่าย และทั้งหมดที่จ่ายนั้นไหลเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจนอกชุมชน สภาพปัจจุบันสรุปสั้นๆ ได้ว่า รายได้ + หนี้สิน = รายจ่าย

แผนภูมิที่ 2 แสดงงบดุลในแผนผังตนเองในอนาคต ให้เห็นว่าเป้าหมายของชุมชนอยู่ที่การพึ่งตนเอง สร้างผลผลิตและผลิตภัณฑ์ภายในชุมชนทดแทนการซื้อหาพึ่งพาตลาด การใช้จ่ายของชุมชนจะกลับมาเป็นการสร้างงานสร้างอาชีพและรายได้ภายในขึ้น ลดการไหลออกโดยรายจ่าย ความสามารถในการชำระหนี้สูงขึ้น และนำไปสู่การปลดปล่อยหนี้สินได้ในที่สุด สรุปงบดุลในเป้าหมายของแผนได้ว่า รายได้-รายจ่าย = เงินออม

แผนภูมิที่ 1 รายได้ + หนี้สิน = รายจ่าย

เวทีเรียนรู้ครั้งที่ 4 มกราคม 2544

สาระสำคัญ การวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพชุมชน

การเรียนรู้โดยสรุป คือ การจัดทำข้อมูลศักยภาพของชุมชนภูมิปัญญาท้องถิ่น และทรัพยากรในท้องถิ่น กรณีตัวอย่าง ทรัพยากรพันธุ์กรรมพืชในชุมชนเขาคคราม พบว่า ตำบล เขาคคราม มีผู้รู้และมีความรู้เฉพาะด้านอยู่มากมาย พืชสมุนไพร หมอยา หมอตำแย มีอยู่ทุก หมู่บ้าน ผู้รู้ ผู้นำ พบปะตั้งวงพูดคุยในเรื่องของพืชที่มีอยู่ในแต่ละหมู่บ้าน ได้ข้อสรุปตามประเด็นดังต่อไปนี้

1. ศักยภาพของชุมชน
ในพืชที่มีอยู่ในท้องถิ่น

2. คุณค่าของพืชแต่ละชนิด

3. รูปแบบและวิธีการพัฒนา
พันธุ์พืชแต่ละชนิด

1.1 ชื่อเรียก

1.2 ธรรมชาติของพืช

1.3 ลักษณะสังคมของพืช

2.1 ด้านอาหาร โภชนาการ

2.2 ด้านยา

2.3 ด้านการวิจัย

3.1 การแปรรูปแบบพันบ้าน

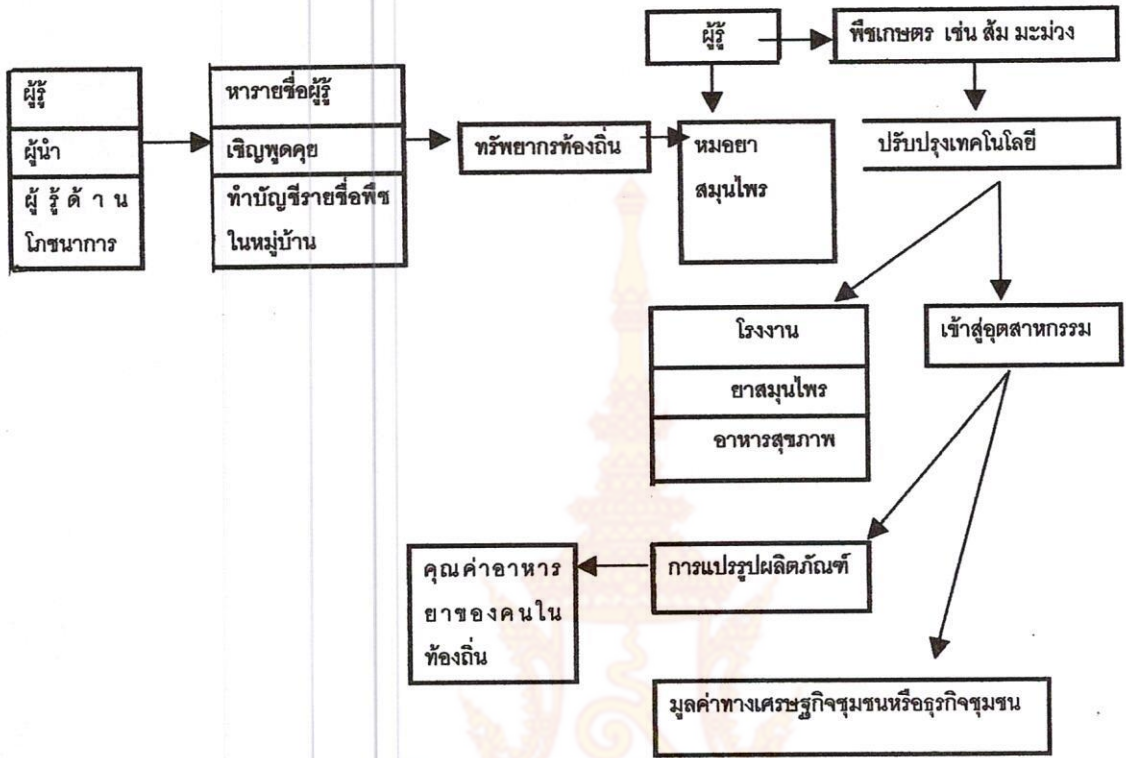
3.2 การแปรรูปแบบสมัยใหม่

3.3 รูปแบบผลิตภัณฑ์

3.4 โอกาสทางการตลาด มูลค่า และวิธีการ จัดการ

๓.๕ การขยายพันธุ์พืชของพืชแต่ละชนิด

ความรู้ที่ชุมชนได้รับจากการทำข้อมูล 3 กลุ่ม 11 ประเด็นข้างต้น เวทีการเรียนรู้ได้นำ มาศึกษารวมกันและกำหนดขึ้นเป็นแนวทางการพัฒนาบนฐานทรัพยากรในท้องถิ่น ดังนี้

การจัดทำสารานุกรมพืชชุมชน

เวทีเรียนรู้ครั้งที่ 5 กุมภาพันธ์ 2544

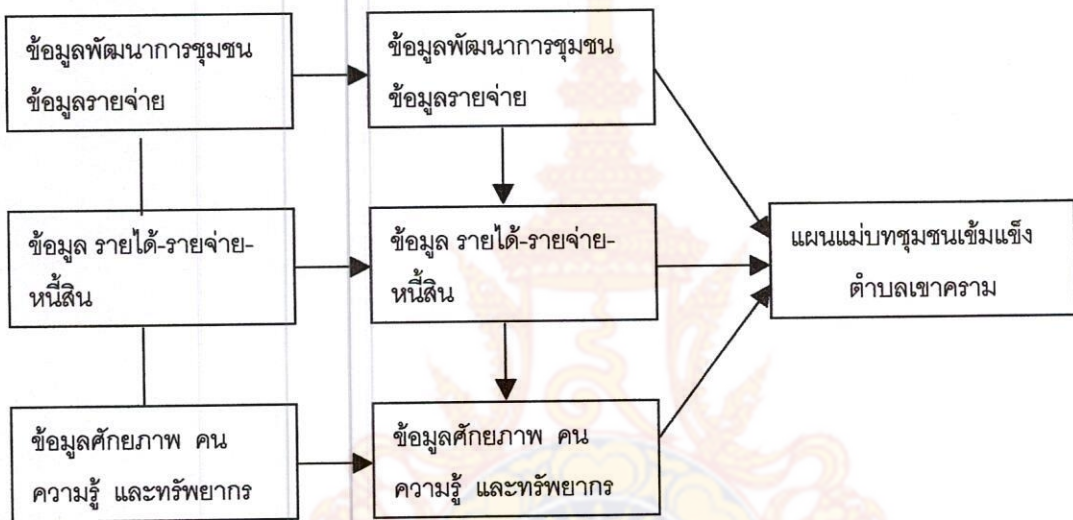
สาระสำคัญ แผนแม่บทชุมชนเขาคคราม

เนื้อหาโดยสรุปของแผนแม่บทชุมชนตำบลเขาคคราม คือ เป็นแผนครบวงจรที่ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเอง และพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ทั้งแผนด้านการจัดการทุน แผนการจัดการและพัฒนาทรัพยากร แผนด้านการพึ่งตนเองของชุมชน โดยมีแผนการเรียนรู้และการพัฒนาคนเป็นแกนกลาง

ลักษณะเฉพาะของการจัดทำแผน คือ ไม่ได้เริ่มต้นโดยความต้องการ หรือปัญหาเป็นตัวตั้ง แต่เริ่มต้นโดยมีสภาพความเป็นจริงของชุมชนในรูปของข้อมูลเป็นตัวตั้งข้อมูลสภาพความเป็นจริงที่ผ่านกระบวนการตกเถียง วิเคราะห์ สังเคราะห์ของผู้นำชุมชนในเวทีการเรียนรู้ คือชุดของความรู้ ที่เรียกว่า "รู้จักตัวเอง รู้จักชุมชน และรู้จักโลก" แผนถูกกำหนดจากความรู้ ชุดนี้

จากแผนภูมิ ข้อมูลแต่ละกลุ่ม จะกำหนดแผนแต่ละด้านแผนพัฒนาระบบพึ่งตนเองจะมาจากข้อมูลความรู้ชุดพัฒนาการและรายจ่ายของครอบครัวและชุมชน ข้อมูลรายได้-รายจ่าย-หนี้สิน จะกำหนดแผนการจัดการทุนและหนี้สิน ส่วนข้อมูลศักยภาพจะกำหนดแผนพัฒนาคนและทรัพยากร และเนื่องจากสภาพความเป็นจริงของชุมชนไม่ได้มีลักษณะแยกส่วน แต่ประสานกลมกลืนอยู่ในวิถีของชุมชน ข้อมูลความรู้ทุกชุดและแผนทุกแผนจึงเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน

และทุกแผนมีโครงการและกิจกรรมย่อย มีวัตถุประสงค์เฉพาะของแต่ละโครงการและกิจกรรมกำหนดไว้ชัดเจน

แผนแม่บทชุมชนเข้มแข็งตำบลเขาคราม ความมุ่งมั่น

ผู้นำชุมชนเขาครามประกาศความตั้งใจไว้ในเอกสารแผนแม่บทของชุมชนเขาครามไว้หลายประการ ประเด็นที่น่าสนใจมีดังนี้

1. มองย้อนอดีตกาลใน 40 ปีที่ผ่านมา ให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของตำบลเขาคราม
2. เสริมสร้างแนวคิด ทศนคติ กรอบวิสัยทัศน์ของประชาชนในตำบลว่า อนาคตของตำบลเขาครามใน 1-10 ปีข้างหน้าจะเป็นอย่างไร
3. เสริมสร้างวิสัยทัศน์คน วิสัยทัศน์งาน วิสัยทัศน์เงิน และวิสัยทัศน์ในด้านสวัสดิการสังคมในตำบล เพื่อให้มีคุณภาพ มีศักยภาพและมาตรฐานเท่ากับชุมชนในอนาคตข้างหน้า
4. เพื่อพัฒนาเครือข่ายแผนแม่บทชุมชนเข้มแข็ง ให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ และสามารถพัฒนาไปสู่การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันได้ เครือข่ายทั้งระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล ระดับประเทศในอนาคตข้างหน้า

5. พัฒนาแนวร่วมหรือพันธมิตรในภาครัฐ ภาคเอกชน มาเชื่อมโยงประสานงานจับมือ กัน พุดเหมือนกัน ทำเหมือนกัน สร้างงานเหมือนกัน ทั้งในท้องถิ่น ภูมิภาค และระดับรัฐบาล กลางซึ่งเป็นหนึ่งเดียวกันโดยตลอดในอนาคต

6. จับมือประสานงานร่วมกันระหว่างชุมชนกับองค์กรสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ ประสานฝัน ประสานงาน ประสานโครงการ ประสานเงินทุน ประสานอาชีพ เพื่อความเป็น ปึกแผ่นและก้าวหน้าต่อไปในอนาคตของตำบลเขาคคราม

7. พัฒนา “องค์กรศึกษาและพัฒนาแผนแม่บทชุมชนเข้มแข็งตำบลเขาคคราม” ให้มี แนวทาง แนวคิด วิสัยทัศน์ ในการพัฒนาตำบลให้ทันสมัย ทันสมัย และก้าวหน้าไปสู่ระดับ ประเทศ และระดับโลกตลอดไป

8. สร้างและพัฒนาภาวะผู้นำของสภาบริหารชุมชนตำบลเขาคครามเป็นขั้นเป็นตอน และสามารถสืบสานส่งต่อไปสู่การสร้างแกนนำให้เป็นผู้นำในรุ่นต่างๆไป

9. สร้างเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์ระดับหมู่บ้าน และพัฒนาสู่เครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์ ระดับตำบล ให้เป็น “ธนาคารตำบล”

10. การสร้างคนให้มีคุณธรรมโปร่งใส เป็นการพัฒนาศักยภาพคนให้มีความคิด ความอ่าน เห็นวิสัยทัศน์ของผู้คนที่ร่วมงานในกลุ่มและสามารถพัฒนาไปสู่ฐานอุตสาหกรรมชุมชน ตำบล ซึ่งเป็นกิจกรรมหลักในการสร้างงาน สร้างเงิน และสวัสดิการในชุมชน เพื่อเป็นแนวทาง ตามนโยบายหรือโครงการที่เกิดจากการวิเคราะห์และวิจัยข้อมูลทั้งหมดตามแผนแม่บทชุมชน เข้มแข็ง

11. สร้างระบบเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชน ให้เป็นแหล่งรายได้เสริม และพัฒนาไปสู่ รายได้หลักของชุมชน ซึ่งเป็นการสร้างงาน สร้างอาชีพ และสร้างระบบเศรษฐกิจพึ่งพาตนเองของ ชุมชน ซึ่งก่อให้เกิดการสร้างรายได้แบบเกษตรยั่งยืน และยังเป็นการสรรหาผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ใน ท้องถิ่นหรือทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาแปรรูปเป็นอุตสาหกรรมชุมชน เพื่อการผลิตเป็น การสร้างงานรองรับตามทฤษฎี “หนึ่งชุมชน หนึ่งผลิตภัณฑ์”

12. สร้างจิตสำนึกของผู้คนในตำบล โดยการลดค่าใช้จ่ายที่ทำให้เสียดุลการค้าภายใน ตำบล และเพิ่มดุลการค้าภายในตำบล โดยการผลิตเอง แปรรูปเอง ทำการตลาดเอง
กระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนไว้ว่า

การสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน

1. เป้าหมาย

เป้าหมายของการจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนคือการสร้าง “ปัญญา” ให้ “คนทุกคน” ในชุมชน เพื่อให้สามารถพัฒนาตนเอง ครอบครัว และชุมชนได้อย่างยั่งยืน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง

เพื่อเสริมสร้าง “พลัง” ให้คนในชุมชนสามารถ “พึ่งตนเอง” และ “พึ่งกันเอง” ได้มากขึ้น โดยเน้น “การมีส่วนร่วม” ในกระบวนการเรียนรู้ และ “การฝึกฝน” ตนเองในทุกด้านของชีวิต รวมทั้งส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการเชื่อมต่อประสบการณ์ระหว่างบุคคลและชุมชนโดยผ่านกระบวนการกลุ่มและเครือข่ายการเรียนรู้

2. ขั้นตอน

การจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนเริ่มต้นจากวงจรการเรียนรู้ โดยการ **รวมคน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมสรุปบทเรียน และร่วมรับผลจากการกระทำ** ถ้าวงจรแห่งการเรียนรู้ ของชุมชนใดหมุนเร็วแสดงว่าชุมชนนั้นมีพลังการเรียนรู้สูง วงจรนี้อาจอธิบายได้ดังนี้

(1) *การรวมคน* เป็นการนำคนเข้ามาร่วมกันทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม การตั้งกลุ่ม และการเชื่อมต่อองค์กรเป็นเครือข่าย สามารถกระทำได้หลายวิธีขึ้นอยู่กับสถานการณ์ในแต่ละท้องถิ่น วิธีที่ได้รับความนิยม ได้แก่ การจัด “เวทีชาวบ้าน” หรือ เวทีประชาคม เพื่อนำประเด็นที่ชุมชนให้ความสนใจมาพูดคุยกัน เช่น การเลี้ยงชีพ ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหายาเสพติด การรักษาสุขภาพ พิธีกรรมและประเพณี ดนตรีพื้นบ้าน ประวัติศาสตร์ชุมชน เป็นต้น

ชุมชนหลายแห่งใช้ผู้นำในชุมชนเป็นเครื่องมือในการรวมคน อาจเป็นพระภิกษุ ครู หมอพื้นบ้าน ผู้นำจิตวิญญาณด้านพิธีกรรมหรือผู้นำภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งผู้นำเหล่านี้มักเป็น “ผู้นำตามธรรมชาติ” ซึ่งมีคุณธรรม ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน อดกลั้น และมีจิตใจอาสาสมัคร

บางกรณี องค์กรจากภายนอก โดยเฉพาะหน่วยงานของรัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน เข้าไปมีบทบาทในการกระตุ้นให้คนในชุมชนรวมตัวกัน เช่น กรมการพัฒนาชุมชน และกรมส่งเสริมการเกษตรเข้าไปจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์และกลุ่มอาชีพ องค์กรพัฒนาเอกชนกระตุ้นให้รวมตัวกันเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ส่วนภาคธุรกิจเอกชนที่มีบทบาทเด่นชัด ได้แก่ บริษัทบางจากฯ ที่ส่งเสริมให้ชาวบ้านรวมตัวกันทำธุรกิจค่าน้ำมัน เป็นต้น

ถ้าการรวมคนใช้ผลประโยชน์เป็นตัวล่อ อาจได้คนจำนวนมากในระยะเวลานั้น แต่จะ ได้แก่ “กาย” ไม่ได้ “ใจ” และมักได้คนที่ไม่มีคุณภาพไม่มีพลัง เป็นการรวมตัวที่ไม่มีคามยั่งยืน

(2) *การร่วมคิด* มีวัตถุประสงค์เพื่อระดม “พลังความคิด” ให้รู้แจ่มแจ้ง โดยร่วมคิด เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน ร่วมแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ วิเคราะห์ปัญหาและโอกาสอย่างรอบด้าน จัดลำดับความสำคัญของปัญหา กำหนดแนวทาง วิธีการ และแผนงานในการแก้ปัญหา

(3) *การร่วมทำ* เป็นการร่วมทำงานให้เป็นไปตามแผนงานที่กำหนด โดยใช้ประสบการณ์จากการทดลองทำและการปฏิบัติในพื้นที่จริง ในสถานการณ์จริง การร่วมทำอย่างมีแผนและใช้ความรู้ประสบการณ์มาช่วย ย่อมทำให้การใช้ทรัพยากรมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด

(4) การร่วมสรุปบทเรียน โดยเริ่มต้นจากการประเมินตนเองและประเมินผลงานผ่านเวทีกลุ่ม และเครือข่าย เพื่อปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้นและใช้ประสบการณ์ที่ได้รับเป็นบทเรียนสำหรับการทำงานในอนาคตหรือการเผยแพร่ให้ชุมชนอื่นได้รับทราบ

(5) การร่วมรับผลจากการกระทำ เป็นการรับรู้ผลที่เกิดจากการกระทำของตน หากผลที่เกิดขึ้นดีก็จะทำให้ผู้ร่วมงานทุกคนเกิดความสุขความพอใจ ซึ่งผู้นำชุมชนควรเสริมโดยการยกย่องชื่นชมและให้กำลังใจคนที่เสียสละและทำให้ให้กับชุมชนและสังคม ทำให้เกิดความภาคภูมิใจและมีความสุขจากการทำงานร่วมกัน ถ้ามีข้อบกพร่องผิดพลาดก็ช่วยให้กำลังใจกันเพื่อจะได้เดินหน้าต่อไปโดยไม่ท้อแท้

กระบวนการเรียนรู้ในชุมชน หรือ “กระบวนการ 5 ร” สรุปเป็นขั้นตอนได้ตามตาราง
ต่อไปนี้

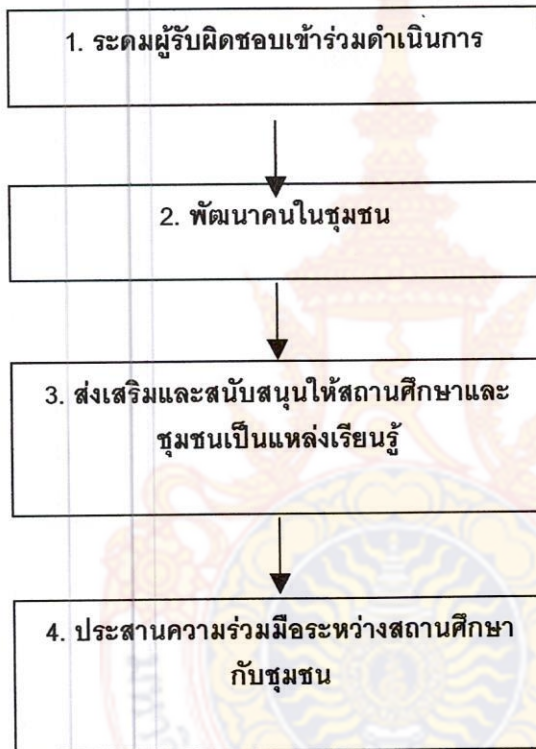
ขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน

ขั้น	เพื่อ	แนวคิด	วิธีการ/เทคนิค
รวมคน	พลังกลุ่ม พลังใจ พลัง เอื้ออาทร การ รวมกลุ่มเป็น การรวมใจ	<ul style="list-style-type: none"> - เสริมใจซึ่งกันและกัน - ความสนใจร่วมกัน - วัตถุประสงค์ร่วมกัน - ระดมทุนทางสังคม - หลากหลายสาขาอาชีพ - พบปะกันอย่างต่อเนื่อง 	<ul style="list-style-type: none"> - เวที/กิจกรรม - พิธีกรรมและประเพณี - ปัญหาและความต้องการ - อาสาสมัคร - ดนตรีพื้นบ้าน
ร่วมคิด	พลังความคิด การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกัน	<ul style="list-style-type: none"> - เสริมความรู้สร้างปัญญา - เชื่อมต่อประสบการณ์ - มองปัญหาและโอกาส (ทางเลือก) รอบด้าน - สร้างทางเลือกเพื่อการแก้ปัญหา - กำหนดแนวทาง วิธีการ แผนงาน แก้ปัญหา/พัฒนา 	<ul style="list-style-type: none"> - ระดมสมอง - แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน - ปรับวิธีคิด - การสร้างกลุ่ม/เครือข่าย - สร้างวิสัยทัศน์ ร่วมกันของชุมชน
ร่วมทำ	พลังการจัด การชุมชนร่วมกันจัดการ มี การแบ่ง บทบาทหน้าที่	ระบบบริหารจัดการ เชื่อมโยง พื้นที่ กิจกรรมสถานการณ์ หลักการทฤษฎี เทคโนโลยีและ ระบบจัดการ	<ul style="list-style-type: none"> - หลักสหกรณ์ - ทดลองปฏิบัติ - แบ่งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ
ร่วมสรุป บทเรียน	พลังภูมิ ปัญญา การเชื่อมโยง ความคิดและ ประสบการณ์ ของคนในชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> - สร้างความรู้ใหม่ - การนำองค์ความรู้ใหม่ ไปใช้โดยอัตโนมัติ 	<ul style="list-style-type: none"> - ประเมินตนเอง - ประเมินงาน - ปรับใช้ - จัดทำเอกสารเผยแพร่

ผลจากการกระทำ	สุขที่เป็นผู้ให้และผู้รับอย่างสมดุล	- ขยายเครือข่าย ขยายจำนวนสมาชิก	- ให้กำลังใจ
---------------	-------------------------------------	---------------------------------	--------------

กระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต ก้กับการพัฒนาความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน

การเกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตอันจะเป็นรากฐานและเป็นพลังปัญญาในการส่งเสริมความเข้มแข็งให้ชุมชนนั้นจะต้องดำเนินการ ดังนี้

ขั้นตอนกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน

1. ระดมผู้รับผิดชอบเข้าร่วมดำเนินการ

โดยสนับสนุนให้ผู้มีความรู้สามารถด้านต่างๆ ในชุมชนร่วมเป็นคณะกรรมการจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน มีหน้าที่พิจารณากำหนดนโยบายเพื่อส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนให้เห็นชอบโครงการร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนวางระบบจัดสรรทุนในการจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน กำหนดคตติกาการทำงาน และส่งเสริมกิจกรรมการจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน รวมทั้งติดตามกำกับ ตลอดจนสนับสนุนการปฏิบัติงานของคณะทำงานตามความเหมาะสม

2. พัฒนาคคนในชุมชน โดย

- (1) ให้ความรู้ การอบรม และการแนะนำทำความเข้าใจโดยชุมชนเป็นผู้สร้างกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง
- (2) ส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้วงจรการเรียนรู้ ในการรวมคน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมสรุปบทเรียน และร่วมรับผลจากการกระทำ
- (3) ส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาแกนนำระดับต่างๆ ในชุมชน
- (4) แสวงหาความร่วมมือจากบุคลากรในสถาบันการศึกษาและศาสนสถาน
- (5) จัดการศึกษาดูงานสำหรับผู้เข้าชุมชนเพื่อให้เห็นแนวปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม
- (6) สนับสนุนส่งเสริมกระบวนการพัฒนาต่างๆ ในชุมชนโดยเอื้อให้มีโอกาสทำงานชุมชนและค้นหาผู้มีใจรักในการทำงานชุมชน
- (7) สนับสนุนและส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ ตามแนวทาง “เศรษฐกิจพอเพียง” เพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งให้ชุมชนโดยเคารพในภูมิปัญญาเดิมของไทย และใช้ภูมิปัญญาเดิมเป็นฐานในการศึกษา ค้นคว้าเทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อการสร้างองค์ความรู้ใหม่ ที่จะใช้ส่งเสริมความเข้มแข็งให้ชุมชน
- (8) สร้างจิตสำนึกและค่านิยมใหม่เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันให้ชุมชนเข้มแข็ง โดยคิดพึ่งตนเอง พึ่งพากัน และกำหนดทิศทางการพัฒนาได้ด้วยตนเอง

3. ส่งเสริมและสนับสนุนให้สถานศึกษาและชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้

เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชนโดย

- (1) ทำความเข้าใจกับผู้รับผิดชอบสถานศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ร่วมกันจัดทำแหล่งเรียนรู้เพื่อประโยชน์ของชุมชน
- (2) ประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ในการวางแผนเพื่อพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนอย่างต่อเนื่อง การระดมทรัพยากรเข้ามาสนับสนุนกระบวนการทำงาน การนำองค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาชุมชน การจัดทำฐานข้อมูลของชุมชนเพื่อใช้สื่อสารแลกเปลี่ยนความรู้กันภายในชุมชนและระหว่างชุมชน และการเสริมสร้างศักยภาพของผู้นำชุมชนในภาพรวม
- (3) จัดเก็บข้อมูลของชุมชนในด้านต่างๆ ให้เป็นระเบียบทั้งในเรื่องอาชีพ เศรษฐกิจ ความเชื่อศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี การเมือง การปกครอง สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น

(4) ประสานและส่งเสริมให้แต่ละสถานศึกษาในชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน ส่งเสริมให้เกิดกระบวนการประชาคม การให้ประชาชนรวมกลุ่มเพื่อจัดกิจกรรม จัดเวทีชุมชน และจัดประชาพิจารณ์ในเรื่องต่างๆ ของชุมชน

(5) ประสานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสถานศึกษาเพื่อจัดทำแผนการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน

(6) ร่วมกับสถานศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงาน และชุมชน เสนอข่าวหรือข้อมูลที่น่าสนใจให้ชุมชนรับทราบ

4. ประสานความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

(1) ให้สถานศึกษาในชุมชนท้องถิ่นเป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชน โดยประชาชนสามารถเข้าไปศึกษาค้นคว้า ทดลองและสาธิตสิ่งต่างๆ ที่เป็นตัวอย่างของการพัฒนาในชุมชน

(2) ส่งเสริมให้ครู คณาจารย์ ผู้บริหาร บุคลากรในสถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งนักเรียนนักศึกษาได้ร่วมกระบวนการชุมชน เพื่อเรียนรู้สิ่งต่างๆ และกรณีตัวอย่างจากสถานการณ์จริงในชุมชนและสนับสนุนให้นำข้อมูลข่าวสารจากชุมชนเข้ามาสู่กระบวนการเรียนการสอน การวิจัย การบริการวิชาการ และการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

(3) จัดกระบวนการเรียนการสอน การวิจัยและการบริการวิชาการและการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักเรียน นักศึกษาให้เห็นผลและมีผลต่อกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นและเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมและรับผิดชอบต่อกระบวนการเรียนการสอน การวิจัยและบริการวิชาการด้วยอีกทางหนึ่ง

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ ได้กล่าวถึงเศรษฐกิจกระแสกลาง ทิศทางเศรษฐกิจไทยในอนาคต ถึงทางสองแพร่งระหว่างการเปิดเสรีกับการพึ่งตนเอง โดยกล่าวถึงการพึ่งตนเองไว้ว่า ระดับการพึ่งตนเองนั้น แบ่งออกเป็น

1. การพึ่งตนเองในระดับชุมชนท้องถิ่น

การพัฒนาประเทศที่ผ่านมา เป็นการพัฒนาที่ไม่ครบถ้วนถึงทั่วประเทศ นโยบายภาครัฐเน้นการกระตุ้นของศูนย์รวมอำนาจและความเจริญ เน้นการพัฒนาเฉพาะเมืองหลวงและเมืองใหญ่ โดยหวังลมๆ แล้งๆว่าจะเกิดการลำเลียงความเจริญแบบสละบันดไหลซึมลงมาสู่ชนบทในที่สุด (trickle down effect) การพัฒนาแบบนี้ส่งผลทำให้เกิดการกระจุกตัวของความเจริญ แผนพัฒนาชนบทมักได้รับการกำหนดโดยข้าราชการส่วนกลาง จึงเป็นแผนที่ผู้กำหนดไม่รู้ปัญหาจริงอย่างลึกซึ้ง และการกระจายงบประมาณ ก็กระจายมาจากส่วนกลาง จึงทำให้พลาดและกระจายไปไม่ถึงที่ซึ่งมีความจำเป็นสูงสุดของชนบท อีกทั้งยังมีการสูญเสียรั่วไหลระหว่างทาง นอกจากนี้ตลอดเส้นทางแห่งการพัฒนาเศรษฐกิจการจัดการภาครัฐยังขาดความยุติธรรมต่อประชาชนทุกกลุ่มทุกหมู่เหล่า เช่น มีความได้เปรียบเสียเปรียบอย่างชัดเจนระหว่างเมืองกับชนบท อาชีพเกษตรกรกลายเป็นเสมือนอาชีพที่ต้องคำสาปให้มีแต่ความยากจน ทำงานหนัก เหนื่อยยาก ลำหลัง ด้อยการศึกษา ไร้หลักประกันและความมั่นคงในชีวิต การเกษตรประสบ ความล้มเหลว จากการค้าเสรีนโยบายของรัฐตามทิศทางเศรษฐกิจกระแสหลัก และภาครัฐให้นำหนักแก่ชนบทน้อยอย่างขาดความยุติ

ธรรมชาติต้องเป็นหนึ่งเป็นดิน ถูกตราค่าสินค้าจากพ่อค้าคนกลาง และทำให้เกษตรกรกลายเป็นกลุ่มคนที่ยากจนที่สุดในประเทศ

ความล้มเหลวของการจัดการแบบรวมศูนย์อำนาจ ส่งผลให้เกิดความไม่ไว้วางใจในการจัดการระดับชาติ คนในชนบทเกิดความรู้สึกอยากจะทำเนิการเพื่อพึ่งพาตนเองให้ได้มากกว่าที่จะพาตัวเองเข้าไปอยู่ในกลไกการพัฒนาโดยภาครัฐ เช่น ปัจจุบันมีการนำเสนอแนวคิดทางรอดของสังคมไทยด้วยการใช้เศรษฐกิจพื้นฐานเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชนบท ด้วยการทำเกษตรผสมผสานในที่ดินทำกินของตน และมีกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่างๆ มีการรวมกลุ่มจัดตั้งเป็นสหกรณ์เพื่อช่วยชาวบ้านไม่ต้องเป็นหนี้เป็นสิน สามารถมีอาหารเพียงพอในการเลี้ยงตนเองได้ตลอดปี และมีเงินเหลือเก็บจากการขายผลผลิตส่วนเกินออกนอกชุมชน แนวคิดดังกล่าวเน้นให้นำชุมชนเป็นศูนย์กลาง แทนการนำเอานโยบายหรือมาตรการดำเนินการของภาครัฐเป็นศูนย์กลางเหมือนที่ผ่านมา และบทบาทภาครัฐกลายมาเป็นผู้สนับสนุนความริเริ่มของชาวบ้านแทนการนำชาวบ้าน

การให้ชนบทพึ่งตนเองได้ ก็เป็นผลดีสำหรับชาวชนบทเพราะเขาจะได้มีกินมีใช้ ได้อยู่ในชุมชนไม่ต้องอพยพมาขายแรงงานในเมืองใหญ่ ไม่ต้องขาดทุนจากการตราค่าพืชผลโดยพ่อค้าคนกลางชุมชนจะเกิดการรวมตัวกัน มีความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาผลผลิตของตนเข้าสู่ตลาด ซึ่งเป็นแนวคิดการสร้างประชาสังคมที่ถูกต้อง เพราะเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นในชุมชน

อย่างไรก็ตาม ต้องคิดให้รอบคอบมากขึ้นว่า หากให้แต่ละหมู่บ้านหรือแต่ละตำบลมีอำนาจในการจัดการเบ็ดเสร็จ โดยเกือบไม่ต้องพึ่งพิงการจัดการจากส่วนกลางเลย จะดีที่สุดหรือไม่ หากทุกหมู่บ้านหรือทุกตำบลอยู่ในสภาพเหมือนกับประเทศ เล็กๆ ที่สามารถปกครองตนเองได้ คือมีครบทุกอย่าง จัดเก็บภาษีเอง จัดสรรพืชผลเพื่อการผลิตด้วยตนเอง มีผู้นำชุมชนที่ตั้งขึ้นมาเองและเกือบไม่ต้องเชื่อมโยงกับการจัดการจากส่วนกลางเลย การดำเนินนโยบายในทิศทางเช่นนี้ ประเทศชาติในภาพรวมระดับมหภาคจะสามารถก้าวไปสู่ความเจริญอย่างดีที่สุดได้หรือไม่ คนในภาคเกษตรจะได้ประโยชน์สูงสุดจริงหรือ และคนในประเทศทุกคนจะได้รับส่วนเฉลี่ยของประโยชน์สูงสุดหรือไม่ หากดำเนินนโยบายในทิศทางนั้น

การพึ่งตนเองระดับชุมชนมีผลดีต่อประชาชนในชนบท โดยเฉพาะเกษตรกรที่เคยขาดทุนจากการปลูกพืชกระแผลหลัก และเกษตรกรที่อพยพไปขายแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมในเมืองใหญ่ แต่การส่งผลดีนี้จะเกิดแก่คนเพียงกลุ่มเดียวกล่าวคือ คนที่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองเท่านั้น ทว่าไม่ได้เอื้อประโยชน์ต่อเกษตรกรที่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเองและประชากรนอกภาคเกษตร ซึ่งปัจจุบันในกรณีหลังมีปริมาณถึงกว่าร้อยละ 40 ของคนทั้งประเทศ คนที่อยู่นอกภาคเกษตรกลุ่มนี้จะสามารถอยู่ได้อย่างไร เมื่อภาคการเกษตรเปลี่ยนทิศกลายเป็นเกษตรในปรัชญาพึ่งตนเองเกือบทั้งหมด โดยรัฐไม่สามารถชี้้นำสร้างแรงจูงใจกำหนดให้ปริมาณผลผลิตภาคเกษตรมีความเพียงพอต่อการบริโภคของคนทั้งประเทศ ในยามวิกฤตจะมีคนกลุ่มหนึ่งที่ถูกทิ้งให้หิวโหย เพราะการจัดสรรปันส่วนไม่ทั่วถึงไปยังคนทั้งประเทศ ทั้งนี้เพราะไม่ใช่ทุกคนในประเทศจะมีโอกาสดำรงชีวิตอยู่ในหมู่บ้านที่มีที่ทำกินเป็นของตนเอง และสภาพเช่นนี้จะไม่เชื่อในการสร้างสรรคภาพรวมไปยังจุดเกิดผลสูงสุด (optimal) ในระดับชาติได้เลย

นอกจากนี้ การให้ชนบทแต่ละแห่งพึ่งตนเองอย่างแยกส่วนโดยไม่สอดคล้องกับนโยบายระดับชาติ จะทำให้การจัดการในระดับชาติขาดความเป็นเอกภาพ ทั้งนี้เพราะถ้าทุกหมู่บ้านกลายเป็นเสมือนประเทศที่สามารถปกครองตนเองได้เกือบเบ็ดเสร็จในทางปฏิบัติ เป็นเหมือนรัฐอิสระระน้อยๆ มีครบเกือบทุกอย่างโดยดำรง

อยู่ได้โดยพึ่งตนเองในชุมชน และขาดความเชื่อมโยงกับส่วนกลางจะทำให้ประเทศชาติในภาพรวมอ่อนแอมากขึ้น สิ่งที่ตามมาคือความวุ่นวายภายใน เพราะคนในประเทศจะพยายามปลิดตัวออกจากระบบโครงสร้างรัฐ และพยายามสร้างรูปแบบองค์กรต่างๆ ขึ้นมาใหม่เพื่อจัดการผลประโยชน์ภายในกลุ่มของตน ส่งผลให้รัฐขาดเสถียรภาพในการจัดการระดับประเทศ เช่น หากกลุ่มชาวเขาไม่ไว้วางใจรัฐบาลไทยในการจัดการชนกลุ่มน้อย เพราะรัฐจัดการอย่างไม่ยุติธรรม เขาอาจหาทางออกที่ดีที่สุดโดยการไปอยู่รวมกันในตัวบลหนึ่งแล้วเลี้ยงตัวเองภายใน ไม่ต้องไปพึ่งพารัฐ ไม่สนใจสวัสดิการของภาครัฐ ผลผลิตที่ได้ก็แบ่งปันกันภายในชุมชน ลดการพึ่งพิงจากภายนอก สภาพการณ์เช่นนี้จะทำให้ภาครัฐไม่สามารถกำหนดนโยบายภาพรวมในการพัฒนาประเทศได้เลย

2. การพึ่งตนเองในระดับชาติ

แม้ว่าการจัดการระดับชาติจะยังไม่สามารถสร้างความไว้วางใจให้กับคนทั้งหมดในชาติได้ แต่การจัดการในลักษณะมหภาคก็ยังคงตกเป็นภาระของรัฐ หรือของนักการเมืองที่ประชาชนเลือกเข้าไปเป็นภาระของรัฐ หรือของนักการเมืองที่ประชาชนเลือกเข้าไปเป็นตัวแทนในการบริหารประเทศ ดังนั้นการวางแผนพัฒนาประเทศในภาพรวมก็ยังคงต้องเป็นความรับผิดชอบหลักของภาครัฐ โดยรัฐเป็นผู้เชื่อมโยงระหว่างนานาชาติ-ชาติ-ท้องถิ่น ดังนั้นจึงต้องมีหน้าที่ในการวางแผนระดับชาติให้เอื้อประโยชน์สูงสุดต่อคนทั้งประเทศ รวมทั้งต้องปรับปรุงระบบการจัดการทางอำนาจให้ผลประโยชน์กระจายสู่คนกลุ่มต่างๆ ในประเทศชาติอย่างทั่วถึง

การที่ต้องพึ่งตนเองในระดับชาตินั้นก็เนื่องจากภาครัฐมีอำนาจในการจัดการภาพรวมระดับประเทศ และสามารถเป็นผู้ที่หาจุดเกิดผลสูงสุดที่จะให้กับคนส่วนใหญ่ของประเทศได้ ทั้งคนที่อยู่ในภาคเกษตร ภาคอุตสาหกรรม ภาคบริการ ทั้งคนในเมือง และคนในชนบท ทั้งคนที่มีโอกาสดีและคนที่ด้อยโอกาสในสังคมและจะเป็นไปได้จริงหากผู้กุมอำนาจรัฐคิดอย่างรอบคอบครบถ้วน เพื่อประโยชน์ของคนทั้งประเทศ ไม่ใช่เพื่อประโยชน์ของตนหรือเฉพาะกลุ่มของตนเท่านั้น

ในทางอุดมคติแล้ว รัฐจะเป็นผู้ที่สามารถรับรู้ภาพรวมทั้งประเทศ รู้ว่ายุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศภาพรวมจะดำเนินไปในทิศทางใด รู้จุดจุดอ่อนจุดแข็งของตนเอง สามารถเป็นผู้วางแผนพัฒนาจุดแข็งแก่ง และจุดที่มีแนวโน้มได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของตนเอง รู้จักภาพรวมของประชากร ทรัพยากร รู้ว่าจะจัดสรรทรัพยากรในประเทศอย่างไรที่เอื้อประโยชน์สูงสุดต่อคนในประเทศมีศักยภาพรู้ความเป็นไปของภาคเกษตร ภาคอุตสาหกรรม ภาคการเงิน จะต้องต้องประสานการดำเนินนโยบายในภาพรวมอย่างไร เพื่อให้ได้ประโยชน์สูงสุดแก่คนทั้งหมด

รัฐจะต้องมีวิสัยทัศน์ชาติเพื่อนำประชาชนไป ผู้นำรัฐบาลจะต้องติดตามวิเคราะห์และเรียนรู้จักประเทศของตนเองอย่างดีเพียงพอ จนสามารถกระจายแบ่งความรับผิดชอบได้อย่างเหมาะสมผู้นำประเทศแม้ไม่ต้องไปลงมือทำการในรายละเอียดเอง แต่ก็จะต้องประเมินรู้ว่าผลผลิตของชาติจะมีเท่าไร ต้องปลูกอะไรในพื้นที่ใด ต้องพัฒนาฝีมือแรงงานไปในทิศทางใดประเทศชาติจึงจะได้เปรียบในระยะยาว ภาครัฐควรจะรู้ว่าจะเชื่อมโยงดำเนินยุทธศาสตร์การเปิดประเทศสู่องค์การการค้าโลก (WTO) อย่างไรในระดับใด เพื่อประเทศจะมีความได้เปรียบในระยะยาว เพื่อให้สอดคล้องกับความเจริญก้าวหน้าและความอยู่รอดของคนทั้งประเทศ และจะทำอย่างไรให้ประชาชนอยู่รอดได้ในระดับภูมิภาค ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับตำบล จนกระทั่งระดับหมู่บ้าน จนทุกคนได้รับโอกาสการกระจายรายได้ที่เท่าเทียมกัน

จุดสมมติที่จะทำให้ทุกคนได้ผลประโยชน์เฉลี่ยสูงสุดคือ การแบ่งอำนาจให้กับชนบทแต่ละแห่งให้ได้รับอำนาจในการจัดการและพึ่งตนเองได้ถึงระดับหนึ่ง แต่ขณะเดียวกัน ส่วนกลางก็ยังคงมีอำนาจในการจัดการภาพรวมทั้งประเทศในลักษณะมหภาค โดยให้มีการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นอย่างเต็มที่ถึงระดับชุมชนแต่ละหมู่บ้าน ในขณะที่เดียวกัน ชุมชนหมู่บ้านเหล่านี้ก็ยังอยู่ภายใต้การเชื่อมโยงระบบเศรษฐกิจภาพรวมของชาติโดยไม่พยายามสร้างเศรษฐกิจพึ่งตนเองแบบเบ็ดเสร็จในระดับชุมชน

ถ้าระบบการจัดการของภาครัฐให้ความยุติธรรมแก่ประชาชนอย่างเสมอภาค ประชาชนในกลุ่มที่เสียผลประโยชน์คงไม่ปรารถนาจะแยกตัวเพื่อการพึ่งพิงตนเอง ดังนั้นรัฐควรต้องตระหนักถึงผลร้ายของการรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลางและการยึดอำนาจไว้ที่ภาคราชการ หันมากระจายอำนาจด้านต่างๆ ให้ท้องถิ่นสามารถดูแลตนเอง จัดการปัญหาและจัดสรรงบประมาณเอง เพื่อลดการพึ่งพาและพึ่งพิงภาครัฐ ในขณะเดียวกันก็ยังยึดโยงกันทั้งระบบ โดยท้องถิ่นได้รับการส่งเสริมให้ผลิตพืชผลการเกษตรการพัฒนาตนเองด้านต่างๆ ในแต่ละหน่วยย่อยของประเทศ ที่สอดคล้องกับแผนการพัฒนาภาพรวมระดับประเทศ เพื่อให้รัฐสามารถประเมินได้ว่าในภาพรวมพื้นที่ต่างๆ ของประเทศจะผลิตอะไร จำนวนเท่าไรและมีความหลากหลายเพียงพอนิต่างชุมชน จนเกิดความเชี่ยวชาญเฉพาะทางในแต่ละชุมชน ในความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบระหว่างชุมชนในระดับภายในประเทศ ซึ่งจะส่งผลให้มีการค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการอย่างกว้างขวางในระดับประเทศ และแน่นอนที่สุด ในภาพรวมไทยก็จะพบจุดความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบในระดับนานาชาติด้วย

อานันท์ กาญจนพันธ์ และคณะ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องพลวัตของชุมชนฯ กล่าวว่าระบวนทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับระบบเศรษฐกิจ แบ่งงานออกเป็น 3 กลุ่มดังนี้

1. กลุ่มที่ใช้แนวการศึกษา อิงโครงสร้างเศรษฐกิจระบบตลาด (Market Based Approach) กลุ่มนี้ยอมรับและไม่วิพากษ์ แต่ศึกษากลไกและการปรับตัวภายใต้โครงสร้างของระบบตลาด กลุ่มนี้ประกอบด้วยการศึกษาของนักเศรษฐศาสตร์ รวมทั้งกลุ่มเศรษฐศาสตร์สถาบัน หรือเศรษฐศาสตร์นิเวศ ยกเว้นนักเศรษฐศาสตร์การเมือง ซึ่งจัดอยู่ในกลุ่ม 2 รวมทั้งงานของนักวิชาการอีกหลายสาขาวิชา เช่น นักสังคมวิทยา นักมานุษยวิทยา นักภูมิศาสตร์ เป็นต้น งานศึกษาในกลุ่มนี้ มีหลากหลายแนว ดังจะได้อีกต่อไป
2. กลุ่มที่ใช้แนวศึกษา วิพากษ์แต่ไม่ปฏิเสธโครงสร้างเศรษฐกิจระบบตลาด ซึ่งอาจเรียกกลุ่มนี้ว่ากลุ่มแนวเศรษฐศาสตร์การเมือง (Political Economy Approach) กลุ่มนี้วิพากษ์ การทำงานภายใต้กลไกระบบตลาด โดยมักนำมิติของประวัติศาสตร์ การเมือง และสังคม มาผนวกในการวิเคราะห์ งานของนักเศรษฐศาสตร์การเมือง และงานที่มีลักษณะผสมผสานระหว่างหลายสาขาวิชา จะถูกจัดอยู่ในกลุ่ม 2 นี้
3. กลุ่มที่ใช้แนวการศึกษา ปฏิเสธโครงสร้างระบบเศรษฐกิจตลาด ในกลุ่มนี้ ผู้ศึกษาวิพากษ์โครงสร้างเศรษฐกิจปัจจุบันอย่างรุนแรง และปฏิเสธความถูกต้องของแนวคิดเชิง เศรษฐศาสตร์ “กระแสหลัก” ที่เป็นพื้นฐานของระบบตลาดและทุนนิยม และเรียกร้องให้มีการ “ทิ้ง” าระบวนทัศน์หรือวิถีคิดของนักเศรษฐศาสตร์ “กระแสหลัก” ที่เป็นรากฐานของการวางโครงสร้างระบบเศรษฐกิจปัจจุบันของไทย โดยที่คิดว่าเป็นต้นเหตุความเสื่อมโทรมของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของประเทศ อาจกล่าวว่างานของกลุ่มนี้ เป็นกลุ่มแสวงหาระบวนทัศน์ใหม่ (Seeking Alternative Paradigm) ในการจัดการทรัพยากรและเศรษฐกิจ บางคนในกลุ่มนี้เสนอทางออกได้ด้วย บางคนก็วิจารณ์โดยไม่เสนอแนะทางออกใดๆ

บรรณานุกรม

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. เศรษฐกิจกระแสกลาง : ทิศทางเศรษฐกิจไทยในอนาคต, บริษัท ชัคเซสมิเดีย จำกัด, กรุงเทพฯ . 2543.
- วัลลภ พรหมทอง. เกษตรทฤษฎีใหม่ ตามแนวพระราชดำริ. โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, กรุงเทพฯ. 2544.
- เสรี พงศ์พิศ. และคณะ. วิสาหกิจชุมชน. สำนักพิมพ์ภูมิปัญญาไทย, กรุงเทพฯ. 2544.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. การศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่สนับสนุนให้ชุมชนเข้มแข็ง. มีนาคม, 2544
- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. ชุดฝึกอบรมผู้นำชุมชน : ประมวลสาระ. บริษัท แอล. ที. เพรส จำกัด, กรุงเทพฯ. สิงหาคม, 2545
- อานันท์ กาญจนพันธ์. พลวัตของชุมชนในการจัดการทรัพยากรกระบวนทัศน์และนโยบาย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. กรุงเทพฯ ฯ. 2543

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

1. แบบการวิจัย เป็นการเชิงพรรณนา
2. ข้อมูลที่ทำการศึกษา ประกอบด้วย ข้อมูลทุติยภูมิ ซึ่งได้แก่ รายละเอียดเกี่ยวกับธุรกิจชุมชนในแง่มุมต่างๆ จากเอกสาร นิตยสาร ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและข้อมูลปฐมภูมิ ซึ่งเป็นรายละเอียดที่จำทำการศึกษากับการจัดทำบัญชี โดยเป็นงานภาคสมทบ
3. กลุ่มประชากร ได้แก่ กลุ่มธุรกิจชุมชน
4. กลุ่มตัวอย่างและจำนวนตัวอย่าง ได้แก่
กลุ่มผลิตภัณฑ์สินค้าแปรรูป 10 กลุ่ม
กลุ่มผลิตภัณฑ์สินค้าหัตถกรรม 10 กลุ่ม
5. วิธีการสุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีเจาะจง โดยพิจารณาจากข้อมูลพื้นฐานรายละเอียดของแต่ละกลุ่ม
6. วิธีการเก็บข้อมูล ใช้วิธีการสัมภาษณ์และการมีส่วนร่วมอย่างไม่เป็นทางการ
7. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสอบถามอย่างไม่เป็นทางการ
8. การประมวลผล การวิเคราะห์ เป็นการประมวลผลและวิเคราะห์ในเชิงพรรณนา โดยการรวบรวมปัญหา และวิธีการแล้วนำมาสรุปในเชิงพรรณนา

ขอบเขตการวิจัย

1. ศึกษาเฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในพื้นที่จังหวัดสงขลาเท่านั้น
2. ศึกษาเฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มธุรกิจชุมชน ภายใต้กรอบความหมายที่ว่า เป็นธุรกิจของชุมชน ภายใต้กรอบความหมายที่ว่า เป็นธุรกิจของชุมชน คนในชุมชนร่วมกันเป็นเจ้าของ ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และร่วมกันรับผิดชอบผลที่เกิดจากการดำเนินงาน
3. ศึกษาเฉพาะกระบวนการทางการบัญชีเท่านั้น

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้เวลา 1 ปี เริ่มตั้งแต่ วันที่ 1 เดือนตุลาคม 2545 – วันที่ 30 กันยายน

บทที่ 4 ผลการวิจัย

1. สภาพโดยทั่วไปของกลุ่มธุรกิจชุมชน

จากการศึกษาสภาพทั่วไปของธุรกิจชุมชน สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

1.1 การจัดตั้งกลุ่ม จะจัดตั้งตามคำแนะนำของส่วนราชการเพื่อให้กลุ่มแม่บ้านมีงานทำ และมีรายได้จากการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์นอกเหนือจากงานประจำเพื่อหารายได้เสริม หน่วยงานที่เข้ามาแนะนำจะเข้ามาให้ความรู้โดยการฝึกอบรมวิชาชีพต่างๆให้ แนะนำหลักการในการรวมกลุ่ม และการนำผลิตภัณฑ์ที่กลุ่มแม่บ้านผลิตได้ไปแสดงในงานแสดงสินค้าต่างๆ เพื่อการจำหน่ายต่อไป

หน่วยงานที่เข้ามาสนับสนุน ได้แก่

- 1.) กรมการศึกษานอกโรงเรียน จะให้ความรู้เกี่ยวกับการฝึกอบรมวิชาชีพ
- 2.) กรมการพัฒนาชุมชน จะเป็นผู้นำชักจูงให้แม่บ้านเห็นความสำคัญของการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และสนับสนุนให้แม่บ้านผลิตผลิตภัณฑ์ โดยใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในหมู่บ้านนั้นๆ หรือส่งเสริมอาชีพที่กลุ่มแม่บ้านทำอยู่แล้วด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 3.) ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 11 สงขลา จะเป็นผู้ให้การฝึกอบรมวิชาชีพต่างๆและการบรรจุผลิตภัณฑ์
- 4.) พาณิชยจังหวัด จะเป็นผู้ให้การสนับสนุนการนำผลิตภัณฑ์ไปจัดแสดงในงานแสดงสินค้าต่างๆเพื่อเสนอขายสินค้าให้แก่ผู้สนใจ
- 5.) สาธารณสุขจังหวัด จะเป็นผู้ดำเนินการในการออกหนังสือรับรองผลิตภัณฑ์ (อย.) ให้เกิดความน่าเชื่อถือต่อตัวผลิตภัณฑ์นั้นๆ
- 6.) องค์การบริหารส่วนตำบลและผู้แทนราษฎร จะเป็นผู้สนับสนุนในการหาแหล่งเงินทุนและการจัดหาอาคาร อุปกรณ์และเครื่องใช้ในการผลิตผลิตภัณฑ์ หรือจัดหาเงินทุนในการดำเนินการให้โดยไม่คิดดอกเบี้ย

1.2. การดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม จะมีการดำเนินงานในรูปของคณะกรรมการ มีการกำหนดตำแหน่งต่างๆในการควบคุมดูแล ได้แก่ ประธาน รองประธาน เภรัญญิก เลขานุการ และกรรมการ มีการระดมทุนจากสมาชิกเพื่อลงทุนในการดำเนินงาน โดยการนำหุ้นออกขายให้กับสมาชิกในราคาที่สมาชิกสามารถมีเงินมาลงทุนได้

จำนวนสมาชิกที่มารวมกลุ่มกันจะมีประมาณ 30-40 คนแต่จะมีสมาชิกที่จะเข้าดำเนินกิจกรรมกลุ่มจริง 10-15 คน และสมาชิกที่เข้ามาทำกิจกรรมกลุ่มเท่านั้นที่จะได้ค่าตอบแทนจากการทำงาน โดยการแบ่งปันกำไรจากการขายผลิตภัณฑ์ให้ ซึ่งอาจจะได้มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับ

ปริมาณการขายผลิตภัณฑ์ว่ามีมากหรือน้อย และสมาชิกมาช่วยกันทำมากหรือน้อย ถ้าใครจะถูก
 บั่นส่วนตามสภาพดังกล่าว เช่น ถ้าขายได้มาก สมาชิกมาช่วยทำน้อย สมาชิกจะได้รับ
 ส่วนแบ่งกำไรมาก ถ้าขายได้มาก สมาชิกช่วยทำมาก สมาชิกจะได้รับส่วนแบ่งกำไรน้อย
 เป็นต้น

การบริหารการจัดการกิจกรรมภายในกลุ่ม อาจจะเป็นประธานกลุ่มหรือสมาชิกคนใดคน
 หนึ่งที่สามารถควบคุมการดำเนินกิจกรรมได้เป็นผู้ดูแล ลักษณะของการบริหารจัดการกลุ่ม ได้
 แก่ การดำเนินการผลิตผลิตภัณฑ์การเข้าร่วมประชุมกับส่วนราชการ การเดินทางไปแสดงสินค้า
 ตามงานแสดงสินค้าต่างๆ เป็นต้น เพรียญฎิก จะเป็นผู้ดูแลเรื่องเงินและการจัดบันทึกข้อมูลทาง
 การเงิน

ด้านการรวบรวมข้อมูลทางบัญชี

2.1 วิธีการรวบรวมข้อมูลทางการเงินของกลุ่มธุรกิจชุมชน

ในการศึกษาข้อมูลของกลุ่มธุรกิจชุมชน ได้จัดทำการศึกษาเก็บข้อมูลในกลุ่ม
 ธุรกิจชุมชนที่เป็นกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจำนวน 20 กลุ่มตัวอย่าง ใน 2 ลักษณะคือ กลุ่มผลิต
 ภัณฑ์แปรรูป 10 กลุ่ม และกลุ่มผลิตภัณฑ์หัตถกรรม 10 กลุ่ม โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและ
 ตรวจสอบเอกสารทางการเงินของกลุ่ม ภายใต้กรอบของบัญชี 5 หมวดคือ

หมวดสินทรัพย์

หมวดหนี้สิน

หมวดทุน

หมวดรายได้

หมวดค่าใช้จ่าย

2.2 จากการศึกษาพบปัญหาในการรวบรวมข้อมูลทางการเงินของกลุ่ม ธุรกิจชุมชน

จากการศึกษารวบรวมข้อมูลทางการเงินของกลุ่มธุรกิจชุมชน ที่เป็นกลุ่มแม่บ้าน
 เกษตรกรทั้ง 20 กลุ่มตัวอย่าง 2 ลักษณะการผลิตได้พบปัญหาการรวบรวมข้อมูลทางการเงินของ
 กลุ่มธุรกิจชุมชน มีปัญหาเหมือนกัน ดังนี้

1.) ไม่มีการจัดระบบการจัดเก็บเอกสารทางการเงินที่เป็นรายการค้าของกลุ่ม
 อย่างเป็น ระบบ
2.) ไม่ขอเอกสารทางการเงินจากผู้ขาย เมื่อมีการซื้อวัตถุดิบเพื่อทำการผลิตผล
 ภัณฑ์

- 3) ใช้วิธีการจําราคาสินค้าที่ซื้อมาเป็นวัตถุดิบในการผลิต และวัตถุดิบสิ้นเปลืองในการดำเนินการขาย แทนการเก็บด้วยเอกสารทางการค้า
- 4) ให้ความสำคัญในการเก็บข้อมูลเฉพาะส่วนที่เป็นตัวเงินที่ต้องรับ-จ่ายให้กับสมาชิกในกลุ่ม จึงไม่ได้ให้ความสนใจกับการเก็บรักษาเอกสารทางการค้าอื่น
- 5.) ไม่มีสถานที่ในการรักษาผลิตภัณฑ์คงเหลือที่ยังไม่ได้จำหน่าย อย่างเหมาะสม เพื่อรักษาคุณภาพของผลิตภัณฑ์คงเหลือเหล่านั้นให้อยู่ในสภาพดี ทั้งวัตถุดิบ วัสดุสิ้นเปลือง และสินค้าที่ผลิตเสร็จสมบูรณ์

2.3 ด้านวิธีการบันทึกข้อมูลทางการเงินในทางบัญชีของกลุ่มธุรกิจชุมชน

จากการศึกษาการบันทึกข้อมูลทางการเงินในทางบัญชีของกลุ่มธุรกิจชุมชนทั้งกลุ่มผลิตภัณฑ์แปรรูปและกลุ่มผลิตภัณฑ์หัตถกรรม พบลักษณะการบันทึกข้อมูลทางบัญชี ดังนี้

- 1.) การบันทึกข้อมูลทางบัญชีจะมีลักษณะการบันทึกบัญชีตามเกณฑ์เงินสด กล่าวคือ เมื่อมีการรับเงินสดจากการขายสินค้าไว้ด้านซ้ายของแบบฟอร์มทางบัญชี และเมื่อมีการจ่ายเงินสดเพื่อซื้อวัตถุดิบมาทำการผลิต และวัสดุสิ้นเปลืองในการดำเนินการขายจะบันทึกไว้ด้านขวาของแบบฟอร์มทางบัญชีโดยเรียงลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนหลัง
- 2.) การบันทึกข้อมูลการบัญชี จะไม่มีเอกสารทางการค้าเป็นหลักฐานอ้างอิงในการบันทึกข้อมูลเพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูล โดยจะอยู่ภายใต้การไว้วางใจกันของสมาชิกภายในกลุ่ม
- 3.) บันทึกข้อมูลในส่วนของการลงทุน ลูกหนี้การค้า เจ้าหนี้การค้า จะใช้หลักการบันทึกแบบช่วยจำ มากกว่าจะเป็นข้อมูลทางบัญชีได้
- 4.) ไม่มีการสรุปผลการบันทึกบัญชีแบบรายรับ-รายจ่าย เพื่อให้ได้ข้อมูลทางการเงินมาทำการวางแผนการผลิตที่เหมาะสมในแต่ละเดือนแต่จะมีการนำยอดรวมรายรับหัก ยอดรวมรายจ่าย เพื่อหาส่วนเกินจากการดำเนินงานที่กลุ่มเรียกว่า"กำไร" กำไรดังกล่าวจะถูกหัก 5% ไว้เป็นส่วนกลางสำหรับเป็นค่าใช้จ่ายในการบริหารงานทั่วไปของกลุ่ม ที่เหลือจะนำไปแบ่งกันระหว่างสมาชิกที่เข้ามาผลิตผลิตภัณฑ์ตามจำนวนวันหรือชั่วโมงการทำงานที่ทุกคนได้เข้ามาทำการผลิตผลิตภัณฑ์ให้กลุ่ม
- 5.) ไม่มีการทำบัญชีสินค้าคงเหลือและสินทรัพย์ต่างๆของกลุ่ม
- 6.) มีการนำเงินสดฝากธนาคาร
- 7.) ไม่มีการจดบันทึกสินทรัพย์ที่ได้รับบริจาคจากส่วนราชการต่างๆที่เข้ามาให้ความช่วยเหลือ หรือรับความช่วยเหลือจากผู้แทนราษฎรไว้ในบัญชี แต่จะจดบันทึกไว้เป็นบอर्ड

แผนภูมิการทำงานของสมาชิกโดยแสดงถึงแผนภูมิดนระกรรมการบริหาร ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เภรัญญิก เลขานุการและสมาชิกของกลุ่มรวม และรายละเอียดการรับบริจาค สินทรัพย์จากบุคคลและส่วนราชการต่างๆ

8.) ไม่มีการจ่ายเงินปันผลคืนเป็นค่าตอบแทนจากการลงทุนให้กับสมาชิก การลงทุนของสมาชิกเป็นเพียงสัญญาลักษณะของการเข้าร่วมกลุ่มเท่านั้นไม่ใช่เป็นการลงทุน เพื่อ เป็นเจ้าของกิจการ ดังเช่น กิจการห้างหุ้นส่วน หรือ บริษัทจำกัด

2.4 แนวทางที่เหมาะสมเพื่อพัฒนากลุ่มธุรกิจชุมชนให้มีสามารถ ความในการจัดทำบัญชีขั้นต้น

จากการศึกษาปัญหาและวิธีการบันทึกข้อมูลทางบัญชีของกลุ่มธุรกิจชุมชนที่เป็น แม่บ้านเกษตรกรรมตามที่กล่าวมาข้างต้น เพื่อให้ระบบข้อมูลทางการเงินของกลุ่มธุรกิจชุมชนให้มี การบันทึกไว้อย่างถูกต้องตามหลักการบัญชีขั้นต้นภายใต้กรอบของการบันทึกบัญชีทั้ง5หมวด อัน จะนำมาเพื่อประโยชน์ในการใช้เป็นแหล่งข้อมูลทางการเงินของชุมชนที่น่าเชื่อถือได้ และสะท้อน สภาพเศรษฐกิจชุมชนและประเทศได้ โดยจะแบ่งแนวทางการพัฒนาข้อมูลทางการเงิน เป็น2ส่วน ดังนี้คือ

1. ส่วนของผังบัญชี จะแบ่งบัญชีออกเป็น5 หมวด ดังนี้

1.1 กลุ่มบัญชีสินทรัพย์หมุนเวียน กำหนดให้มีบัญชีต่างๆในหมวดนี้

ดังนี้

1.1.1) กลุ่มบัญชีสินทรัพย์หมุนเวียน รหัสเอกสาร A 1

ได้แก่ บัญชีต่างๆต่อไปนี้

เงินสด

เงินฝากธนาคาร

ลูกหนี้การค้า

สินค้าผลิตเสร็จคงเหลือ

วัตถุดิบคงเหลือ

วัสดุสิ้นเปลือง

- 1.1.2) **กลุ่มทะเบียนแสดงรายละเอียด**
ได้แก่
ทะเบียนลูกหนี้การค้า	รหัสเอกสาร A 1 - 1
ทะเบียนเงินให้สมาชิกกู้ยืม	รหัสเอกสาร A 1 - 2
ทะเบียนวัสดุสิ้นเปลือง	รหัสเอกสาร A 1 - 3
- 1.1.3) **กลุ่มบัญชีสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน**
ได้แก่
อาคาร	รหัสเอกสาร A 2
เครื่องใช้สำนักงาน	
อุปกรณ์ในการผลิต	
ที่ดิน	
- 1.2) **หมวดหนี้สิน** กำหนดให้มีบัญชีต่างๆในหมวดนี้ ดังนี้
- 1.2.1) **กลุ่มบัญชีหนี้สินหมุนเวียน**
ได้แก่
เจ้าหนี้การค้า	รหัสเอกสาร L 1
ค่าแรงงานค้างจ่าย	
ดอกเบี้ยค้างจ่าย	
- 1.2.2) **กลุ่มบัญชีหนี้สินไม่หมุนเวียน**
ได้แก่ เงินกู้ยืม
- 1.2.3) **กลุ่มทะเบียนรายละเอียด**
ได้แก่
ทะเบียนรายละเอียดเจ้าหนี้การค้า	รหัสเอกสาร L 1 - 1
ทะเบียนรายละเอียดเงินกู้ยืม	รหัสเอกสาร L 1 - 2
- 1.3) **หมวดทุน** กำหนดให้มีบัญชีต่างๆในหมวดนี้ดังนี้
1.31.) ทุนจากการจำหน่ายหุ้น	รหัสเอกสาร C 1
1.3.2) ทุนจากการบริจาค	
- 1.4) **หมวดรายได้** กำหนดให้มีบัญชีต่างๆในหมวดนี้ ดังนี้
ได้แก่	
ขายสินค้า	
รายได้อื่นๆ	
ดอกเบี้ยรับ	

1.5 หมวดค่าใช้จ่าย กำหนดให้มีบัญชีต่างๆในหมวดนี้ ดังนี้

1.5.1) บัญชีเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในกระบวนการผลิต

ได้แก่

- ซื้อวัตถุดิบทางตรง
- ซื้อวัตถุดิบทางอ้อม
- ค่าแรงงานทางตรง
- ค่าแรงงานทางอ้อม
- ค่าใช้จ่ายในการผลิต
- ค่าขนส่งเมื่อซื้อวัตถุดิบ
- ส่งคืนวัตถุดิบทางตรง
- ส่งคืนวัตถุดิบทางอ้อม

1.5.2) บัญชีเกี่ยวกับการดำเนินค่าใช้จ่ายในการจัดจำหน่าย (ค่าใช้จ่ายในการ

ขายและบริหาร)

รหัสเอกสาร Exp 2

ได้แก่

- ค่าขนส่งเพื่อขาย
- ค่าสาธารณูปโภค
- ค่าพาหนะในการเดินทาง
- ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด
- ค่าเสื่อมราคา-อาคาร
- ค่าเสื่อมราคา-อุปกรณ์ในการผลิต
- ค่าเสื่อมราคา-เครื่องใช้สำนักงาน

2. ส่วนของแบบฟอร์มในการบันทึกบัญชี

ใช้หลักการบันทึกบัญชีตามหลักบัญชีคู่ ในแบบฟอร์มที่ประยุกต์ให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบันทึกบัญชีได้ง่ายๆ บนพื้นฐานของการไม่มีความรู้ด้านบัญชี โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน

2.1) ส่วนของกระบวนการผลิต

ได้แก่

บัญชีแสดงค่าวัตถุดิบ-ทางตรง	รหัสเอกสาร	DM
บัญชีแสดงค่าแรงงาน-ทางตรง	รหัสเอกสาร	DL
บัญชีแสดงค่าวัตถุดิบ-ทางอ้อม	รหัสเอกสาร	OH 1
บัญชีแสดงค่าแรงงาน-ทางอ้อม	รหัสเอกสาร	OH 2
บัญชีค่าใช้จ่ายในการผลิต	รหัสเอกสาร	OH 3

2.2) ส่วนของการจำหน่ายผลิตภัณฑ์

ได้แก่

บัญชีต้นทุนขายและการขาย	รหัสเอกสาร	I 1
งบสรุปยอดรวมรายได้	รหัสเอกสาร	I 2
งบต้นทุนสินค้าที่ขายไป	รหัสเอกสาร	Exp 1
บัญชีค่าใช้จ่ายในการขายและบริหาร	รหัสเอกสาร	Exp 2

2.3) ส่วนของการสรุปผลการดำเนินการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม

ได้แก่ งบสรุปผลการดำเนินงาน รหัสเอกสาร P / L 2

2.4) ส่วนของการสรุปฐานะทางการเงินของกลุ่ม

ได้แก่ งบสรุปฐานะการเงินของกลุ่ม รหัสเอกสาร B / S 1

รายละเอียดคำอธิบาย และแบบฟอร์มที่ใช้ในการบันทึกบัญชี

แบ่งออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้

1. ส่วนของการบัญชีด้านกระบวนการผลิต

จะประกอบด้วยเอกสาร 2 ส่วน ดังนี้

1.1) เอกสารที่ใช้ควบคุมค่าใช้จ่ายต่างๆในกระบวนการผลิต ได้แก่

1.1.1 บัญชีแสดงค่าวัตถุดิบ รหัสเอกสาร DM

ใช้ควบคุมวัตถุดิบทางตรงที่ใส่ไปในกระบวนการผลิต

1.1.2 บัญชีแสดงค่าแรงงาน รหัสเอกสาร DL

ใช้ควบคุมค่าแรงงานทางตรงที่ใส่ไปในกระบวนการผลิต

1.1.3 บัญชีแสดงค่าใช้จ่ายในการผลิต รหัสเอกสาร OH

ใช้ควบคุมค่าใช้จ่ายในการผลิตอื่นๆ ซึ่งเป็นส่วนของค่าใช้จ่ายในการสนับสนุน

การผลิต นอกจากข้อ 1.1.1 และ 1.1.2 แล้ว

ชนิดของแรงงาน - แรงงานทางตรง (DL 1)

ชื่อผลิตภัณฑ์ _____

สำหรับเดือน _____

พ.ศ.25__ เดือน	วันที่	รายการ	นาย/นาง/น.ส.....			นาย/นาง/น.ส.....			หมายเหตุ
			หน่วย นับที่ ทำงาน ได้	จำนวนเงิน รวมเงินค่า แรงที่ ทำงานได้	จ่ายค่า แรงงาน	ค่า ตอบแทน ที่ ทำงานได้	จำนวนเงิน รวมเงินค่า แรงที่ ทำงานได้	จ่ายค่า แรง งาน	
		ยอดคงเหลือยกมา							
		รวม							

หมายเหตุ: ค่าแรงงานทางตรง (D2-1) จะมีลักษณะดังนี้ เป็นค่าแรงงานที่ทำให้เกิดผลิตภัณฑ์ เช่น

กลุ่มดอกไม้ยางพารา ค่าแรงงานทางตรงคือ ค่าแรงงานผู้ประกอบดอกไม้

กลุ่มผลิตภัณฑ์ขนมดูรี่ ค่าแรงทางตรงคือ ค่าแรงผู้ที่ทวงขนม

บัญชีแสดงค่าวัสดุ

รหัสเอกสาร OH1

ชนิดของวัสดุ - วัสดุทางอ้อม(DM2)

หน้าที่ _____

ชื่อผลิตภัณฑ์ _____

ประจำเดือน _____

พ.ศ.25__ เดือน	วันที่	รายการ	ชื่อวัสดุ.....						ชื่อวัสดุ.....						หมายเหตุ		
			จำนวนหน่วย			จำนวนเงิน			จำนวนหน่วย			จำนวนเงิน					
			ซื้อ มา	เบิก ไปใช้	คง เหลือ	ซื้อ มา	ราคาต่อ หน่วย	เบิกไป ใช้	คง เหลือ	ซื้อ มา	เบิกไป ใช้	คง เหลือ	ราคาต่อ หน่วย	ซื้อ มา	เบิกไป ใช้	คง เหลือ	
		ยอดคงเหลือยกมา															1.ถ้ามีการส่ง คืนให้ไปหัก ช่องซื้อมาโดย ใส่ () 2.ถ้ามีการจ่าย ค่าขนส่งให้นำ ไปบวกช่อง ซื้อมา
		รวม															

บัญชีแสดงค่าแรงงาน

ชนิดของแรงงาน - แรงงานทางอ้อม (DL 2)

ชื่อผลิตภัณฑ์ _____

สำหรับเดือน _____

พ.ศ.25____ เดือน _____	วันที่ _____	รายการ	นาย/นาง/น.ส.						หมายเหตุ	
			หน่วย นับที่ ทำงาน ได้	จำนวนเงิน			จำนวนเงิน			
				ราคาต่อ หน่วย	รวมเงินค่า แรงที่ ทำงานได้	จ่ายค่า แรง งาน	จ่ายค่า แรง งาน	รวมเงินค่า แรงที่ ทำงานได้		จ่ายค่า แรง งาน
		ยอดคงเหลือ								
		ยกมา								
		รวม								

หมายเหตุ: ค่าแรงงานทางอ้อม (DL 2) จะมีลักษณะดังนี้ เป็นค่าแรงงานในส่วนสนับสนุนของการผลิตผลิตภัณฑ์

เช่น กลุ่มผลิตภัณฑ์ดอกไม้ยางพารา ค่าแรงงานทางอ้อม ค่าเก็บ-ล้างใบยาง กลุ่มผลิตภัณฑ์ขมดูนี้ ค่าแรงงานอ้อม คือ ค่าแรงผู้บรรจุนม

ชื่อผลิตภัณฑ์ _____

ประจำเดือน _____

พ.ศ.25.... เดือน	รายการ	ค่า พาห นะ	วัสดุสำหรับ บรรจุภัณฑ์	ค่าซ่อมแซม อุปกรณ์การ ผลิต	ค่าซ่อมแซม อาคาร สถานที่	ค่าวัสดุ คิบบาง อื่น	ค่าแรง ทางอื่น	ค่าเสื่อม ราคา อาคาร	ค่าเสื่อม ราคา อุปกรณ์	ค่าสาธารณ- ูปโภคใน การผลิต	รวมเงิน	หมายเหตุ

หมายเหตุ : การคำนวณค่าเสื่อมราคาอ่านได้จากด้านหลัง
ให้นำยอดจาก รหัสเอกสาร DM 2 ช่องจำนวนเงินส่วนของช่องบิกไปใช้มาได้
ให้นำยอดจาก รหัสเอกสาร DL 2 ช่องจำนวนเงินส่วนของช่องบิกไปใช้มาได้

ลักษณะของวัตถุดิบทางอ้อม

1. วัตถุดิบทางอ้อม (DM2) จะมีลักษณะดังนี้

เป็นวัตถุดิบที่เป็นส่วนประกอบในการผลิตผลิตภัณฑ์นั้นๆจะมีหลายอย่าง เช่น

ผลิตภัณฑ์ดอกไม้ใบยางพารา วัตถุดิบทางอ้อม ได้แก่

กาบ ฟอราเทป ลวด ด้าย เกสรดอกไม้ สีย้อมเส้นใยใบยางพารา น้ำยาฟอกขาว

ผลิตภัณฑ์ขนมคุกกี้ วัตถุดิบทางอ้อม ได้แก่

น้ำตาลทราย น้ำตาลโตนด น้ำสะอาด เกลือ

ผลิตภัณฑ์ขนมงาดำ-งาขาว วัตถุดิบทางอ้อม ได้แก่

น้ำตาลทราย น้ำตาลโตนด น้ำสะอาด เกลือ

ผลิตภัณฑ์จากไม้ตาลโตนด วัตถุดิบทางอ้อม ได้แก่

สีทาผลิตภัณฑ์ น้ำยาขัดเงา กระดาษทรายหยาบ-ละเอียด

2. ราคาต่อหน่วยในการซื้อ = ราคาซื้อวัตถุดิบทางอ้อม บวก ค่าขนส่งวัตถุดิบทางอ้อม หาร จำนวนหน่วยนับที่ซื้อวัตถุดิบมา

การคำนวณค่าเสื่อมราคาต่างๆ

ค่าเสื่อมราคารายปี = ราคาซื้ออุปกรณ์(หรืออาคาร) ลบ ราคาซาก
หาร จำนวนปีที่จะสามารถใช้งานได้

ค่าเสื่อมราคาต่อเดือน = ค่าเสื่อมราคาต่อปี หาร 12 เดือน

คำอธิบายความหมายของรายการต่างๆ

1. ราคาซาก หมายถึง มูลค่าของอุปกรณ์หรืออาคารเมื่อหมดอายุการใช้งานแล้วจะ สามารถขายได้มูลค่าเท่าใด
2. ค่าพาหนะ หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่จ่ายไปสำหรับการเดินทางเพื่อบริหารจัดการในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการผลิต
3. วัสดุสำหรับบรรจุภัณฑ์ หมายถึง วัสดุที่ใช้ในการบรรจุภัณฑ์ทุกชนิด ได้แก่ ถุงพลาสติก กล่องโฟม กล่องพลาสติก กระดาษแก้ว สติกเกอร์บอกราคา สติกเกอร์แสดงชื่อสินค้า ริบบิ้น
4. ค่าซ่อมแซม หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่จ่ายไปเพื่อซ่อมแซมบำรุงอุปกรณ์ และอาคารสถานที่ ให้อยู่ในสภาพพร้อมที่จะดำเนินการผลิต
5. ค่าเสื่อมราคาต่างๆ หมายถึง การตัดต้นทุนของอุปกรณ์/อาคาร ส่วนที่ได้นำไปออกเป็นค่าใช้จ่ายในปีที่ได้ใช้งานนั้น

1.2. เอกสารที่ใช้แสดงต้นทุนการผลิตที่นำเข้าสู่กระบวนการผลิต และสภาพการ ผลิตสินค้าที่เสร็จสมบูรณ์ หรือไม่เสร็จสมบูรณ์

1.2.1 รายละเอียดค่าใช้จ่ายต่างๆส่วนที่นำเข้าสู่กระบวนการผลิต

รหัสเอกสาร FG-1

ใช้แสดงมูลค่าของ DM1 D2-1 OH ที่เปิดเข้าสู่กระบวนการผลิตในเดือนนี้

ใช้แสดงมูลค่าของผลิตภัณฑ์ที่ผลิตเสร็จสมบูรณ์และส่วนที่ยังผลิตไม่เสร็จสมบูรณ์จาก DM 1 DL 1 OH 1-3 ที่ใส่เข้าไปในกระบวนการผลิตของเดือนนี้

1.) ค่าใช้จ่ายในการผลิต(OH) ส่วนที่จัดสรรเข้ากระบวนการผลิต จะใช้เกณฑ์การถัวเฉลี่ยของค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นทั้งปีโดย ใช้เกณฑ์ดังนี้

1.1 การเลือกเกณฑ์ที่จะใช้คิดอัตราค่าใช้จ่ายในการผลิตเลือกใช้เกณฑ์หน่วยผลิตเสร็จ เพราะลักษณะของสินค้าชุมชน(OTOP) จะเป็นการผลิตชนิดเดียวแต่หลายรูปแบบหรือผลิตหลายชนิดก็จะมีลักษณะของการผลิตที่คล้ายคลึงกัน และลักษณะของการทำการผลิตของกลุ่มสมาชิกจะใช้เวลาว่างจากการทำงานประจำมาช่วยกันทำ

1.2 การเลือกระดับการผลิต เลือกระดับการผลิตปกติเนื่องจากลักษณะการขายจะมีฤดูกาลเข้ามาเกี่ยวข้อง

อัตราค่าใช้จ่ายในการผลิตต่อหน่วยสินค้าที่ผลิตเสร็จ = จำนวนค่าใช้จ่ายในการผลิตเสร็จต่อปีหาร หน่วยสินค้าที่ผลิตเสร็จ

ค่าใช้จ่ายในการผลิตคิดเข้างาน = จำนวนหน่วยสินค้าที่ผลิตเสร็จในเดือนนี้ X อัตราค่าใช้จ่ายในการผลิต

2.) ต้นทุนการผลิตที่ยังไม่เสร็จสมบูรณ์ของเดือนนี้

จะใช้เกณฑ์ในการผลิตโดยคิดเป็นร้อยละของต้นทุนการผลิตรวมของเดือนนี้เพื่อให้ได้สินค้าที่ยังไม่เสร็จสมบูรณ์ของเดือนนี้ในสภาพเทียบเท่าเป็นสินค้าที่เสร็จสมบูรณ์ก็หน่วย จึงจะนำอัตราค่าใช้จ่ายในการผลิตคิดเข้างาน ไปคูณได้ ซึ่งจะทำให้ทราบจำนวนเงินของค่าใช้จ่ายในการผลิตที่ติดอยู่ในสินค้าที่ผลิตไม่เสร็จสมบูรณ์ของเดือนนี้ได้ และสามารถนำไปรวมกับค่าแรงงานทางตรง (DL 1 ค่าวัสดุทางตรง (DM 1) เพื่อคำนวณเป็นต้นทุนของสินค้าที่ยังไม่เสร็จสมบูรณ์ของเดือนนี้

ชื่อผลิตภัณฑ์ _____
 หน้าที่ _____

ชื่อผลิตภัณฑ์ _____
 ดำหรับเดือน _____

พ.ศ.25__ เดือน _____ วันที่ _____	รายการ	ต้นทุนการผลิตรวมทั้งสิ้น										หมายเหตุ		
		ต้นทุนการผลิตรวมของเดือนนี้		ต้นทุนการผลิตที่ยังไม่เสร็จสมบูรณ์ของเดือนก่อน		รวมต้นทุนทั้งสิ้นของเดือนนี้		จำนวน		สมบูรณ์ของเดือนนี้				
		จำนวนหน่วย	จำนวนเงิน	จำนวนหน่วย	จำนวนเงิน	จำนวนหน่วย	จำนวนเงิน	จำนวนหน่วย	จำนวนเงิน	ราคาต่อหน่วย	รวมเงิน	จำนวนหน่วย	รวมเงิน	
		นับ	รวมเงิน	นับ	รวมเงิน	นับ	รวมเงิน	นับ	รวมเงิน					
	ยอดคงเหลือยกมา													
	รวม													

หมายเหตุ : อ่านความหมายของหนังสือแต่ละชนิดด้านล่าง

1.2.2 งบสรุปรายละเอียดต้นทุนในการผลิตสินค้าที่เสร็จสมบูรณ์

ประกอบด้วย

- 1.) ต้นทุนการผลิตรวมทั้งสิ้นในเดือนนี้
- 2.) ต้นทุนการผลิตที่ยังไม่เสร็จสมบูรณ์ของเดือนนี้

เมื่อนำข้อ 1.-2. จะได้ต้นทุนสินค้าที่ผลิตเสร็จสมบูรณ์ทั้งสิ้นในเดือนนี้

รหัสเอกสาร FG 2

หน้าที่ _____

งบรายละเอียดสินค้าที่ผลิตเสร็จ

ชื่อผลิตภัณฑ์ _____

ประจำเดือน _____

รายการ	จำนวนเงิน	หมายเหตุ
ต้นทุนการผลิตรวมทั้งสิ้นในเดือนนี้ หัก ต้นทุนการผลิตที่ยังไม่เสร็จสมบูรณ์ของเดือนนี้ ต้นทุนสินค้าที่ผลิตเสร็จสมบูรณ์ทั้งสิ้น		
รวม		

2. ส่วนของการบัญชีด้านการจำหน่าย

จะประกอบด้วยเอกสาร 3 ส่วน ได้แก่

2.1 เอกสารที่ใช้แสดงรายละเอียดต้นทุนขายและการขาย รหัสเอกสาร 11

ใช้แสดงจำนวนสินค้าที่ผลิตเสร็จและพร้อมที่จะขาย โดยจะแสดงจำนวนหน่วย ราคาต่อหน่วย และจำนวนเงินของสินค้าที่ผลิตเสร็จพร้อมขายนั้น ซึ่งก็คือต้นทุนขายสินค้าที่มีไว้เพื่อขายนั่นเอง

ใช้แสดงจำนวนสินค้าที่ขายไป โดยจะแสดงจำนวนหน่วยที่ขาย ราคาขายต่อหน่วย และจำนวนเงินที่ขายได้ ซึ่งก็คือยอดขายสินค้านั่นเอง

ใช้แสดงจำนวนสินค้าคงเหลือส่วนที่ยังไม่ได้ขาย โดยจะแสดงจำนวนหน่วย ราคาต่อหน่วย และจำนวนเงิน ซึ่งก็คือต้นทุนสินค้าคงเหลือนั่นเอง

2.3 เอกสารใช้แสดงรายละเอียดต้นทุนสินค้าที่ขายไป

รหัสเอกสาร Exp 1

ใช้แสดงรายละเอียดต้นทุนสินค้าที่ผลิตเสร็จสมบูรณ์เดือนก่อน ส่วนที่ยังไม่ได้ขาย และนำมาขายในเดือนนี้ เมื่อรวมกับต้นทุนสินค้าที่ผลิตเสร็จในเดือนนี้ จะได้ต้นทุนสินค้าที่มีไว้เพื่อขายทั้งหมด และเมื่อหักต้นทุนสินค้าที่ผลิตเสร็จสมบูรณ์ในเดือนนี้ที่ยังไม่ได้ขาย ยอดคงเหลือก็คือต้นทุนสินค้าที่ขายไปในเดือนนี้นั่นเอง

รหัสเอกสาร Exp 1

หน้าที่ _____

งบรายละเอียดต้นทุนสินค้าที่ขายไป

ชื่อผลิตภัณฑ์ _____

ประจำเดือน _____

รายการ	จำนวน หน่วย	จำนวนเงิน		หมายเหตุ
		ราคาต่อ หน่วย	รวมเงิน	
ต้นทุนสินค้าที่ผลิตเสร็จสมบูรณ์เดือนก่อน ยังไม่ได้ขาย	XX	XX	XXX	
บวก ต้นทุนสินค้าที่ผลิตเสร็จสมบูรณ์ใน เดือนนี้	XX	XX	XXX	
ต้นทุนสินค้าที่ผลิตเสร็จสมบูรณ์ในเดือนนี้ มีไว้เพื่อขาย	XX	XX	XXX	
หัก ต้นทุนสินค้าที่ผลิตเสร็จสมบูรณ์ใน เดือนนี้ที่ยังไม่ได้ขาย	XX	XX	XXX	
ต้นทุนสินค้าที่ขายไป	XX	XX	XXX	

2.4 เอกสารแสดงรายละเอียดค่าใช้จ่ายในการขายและบริหาร

รหัสเอกสาร Exp 2

ใช้แสดงรายละเอียดเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายต่างๆที่เกิดขึ้นเมื่อมีการขายสินค้าออกไปและค่าใช้จ่ายที่ต้องจ่ายเกี่ยวกับการบริหารงาน

พ.ศ.25..... เดือน	รายการ	ค่าสาธารณูปโภค			ค่าเสื่อมราคา		พาหนะใน การเดิน ทาง	ค่าขนส่งเมื่อ ขาย	ดอกเบี้ยจ่าย	ค่าใช้จ่าย เบ็ดเตล็ด	รวมเงินทั้ง สิ้น	หมายเหตุ
		ค่าน้ำ	ค่าไฟ	ค่าโทร ศัพท์	อาคาร	เครื่องใช้ สำนักงาน						
	รวม											

3. ส่วนของการบัญชีเกี่ยวกับสินทรัพย์ หนี้สิน และส่วนทุนของกลุ่ม

3.1 ส่วนของสินทรัพย์

แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ

1. สินทรัพย์หมุนเวียน

รหัสเอกสาร A 1

เป็นสินทรัพย์ที่กลุ่มมีไว้ใช้ในการดำเนินงานในช่วงระยะเวลาสั้นๆ โดยจะหมุนเวียนเปลี่ยนสภาพสินทรัพย์ไปในแต่ละช่วงเวลาของการดำเนินกิจกรรม

ใช้แสดงการเพิ่มขึ้น (ช่องรับ) หรือลดลง (ช่องจ่าย) ของสินทรัพย์หมุนเวียนในแต่ละเดือนว่ามีการเคลื่อนไหวอย่างไร และยอดคงเหลือของสินทรัพย์หมุนเวียนเหล่านั้นมีความเหมาะสมกับการดำเนินงานในแต่ละช่วงเวลาหรือไม่ ระยะเวลาการรับชำระหนี้จากลูกหนี้เหมาะสมกับระยะเวลาการจ่ายชำระหนี้ให้เจ้าหนี้หรือไม่ ซึ่งจะแสดงให้เห็นถึงสภาพคล่องของกลุ่ม

2. สินทรัพย์ไม่หมุนเวียน

รหัสเอกสาร A 2

เป็นสินทรัพย์ที่กลุ่มมีไว้ใช้ในการดำเนินงานนานหลาย จึงต้องหักต้นทุนออกไปเป็นค่าใช้จ่ายในรูปของค่าเสื่อมราคาในแต่ละปีที่ใช้งาน

ใช้แสดงการได้มาของสินทรัพย์ การหักค่าเสื่อมราคาจากการใช้งาน และยอดคงเหลือหลังการใช้งาน ในแต่ละปีแล้ว

บัญชีแสดงรายละเอียดสินทรัพย์

ชื่อกลุ่ม _____

ประเภทสินทรัพย์หมุนเวียน

สำหรับเดือน _____

พ.ศ.25____ เดือน	วันที่	รายการ	เงินสด			เงินฝากธนาคาร			ลูกหนี้การค้า			วัสดุสิ้นเปลืองคงเหลือ			หมายเหตุ	
			รับ	จ่าย	คงเหลือ	รับ	จ่าย	คงเหลือ	รับ	จ่าย	คงเหลือ	รับ	จ่าย	คงเหลือ		
		ยอดคงเหลือยกมา														
		รวม														

หมายเหตุ : อ่านความหมายของสินทรัพย์แต่ละชนิดด้านหลัง

ยอดคงเหลือยกมา หมายถึง ยอดคงเหลือของเดือนก่อนและยกมาบันทึกในเดือนนี้

คำอธิบายลักษณะของสินทรัพย์หมุนเวียน

ลำดับที่	ชนิดของสินทรัพย์	ลักษณะของสินทรัพย์	ลำดับที่	ชนิดของสินทรัพย์	ลักษณะของสินทรัพย์
1.	เงินสด	เหรียญ ธนบัตร ที่เก็บรักษาไว้ที่กลุ่ม			
2.	เงินฝากธนาคาร	เงินสดที่นำไปฝากธนาคาร			
3.	ลูกหนี้การค้า	ผู้ที่กลุ่มขายสินค้าให้แล้วยังไม่จ่าย เงินให้กลุ่ม			
4.	วัตถุดิบเบ็ดเสร็จคงเหลือ	วัตถุดิบต่างๆที่กลุ่มซื้อมาใช้ในการทำ กิจกรรมทางกลุ่ม เช่น กระดาษ ปากกา ดินสอ ยางลบ เป็นต้น			

บัญชีแสดงรายละเอียดสินทรัพย์

กลุ่ม _____

ประเภทสินทรัพย์หมุนเวียน (ต่อ)

สำหรับเดือน _____

พ.ศ.25__ เดือน	วันที่	รายการ	วัตถุประสงค์ทางตรงคงเหลือ			วัตถุประสงค์ทางอ้อมคงเหลือ			สินค้าผลิตเสร็จคงเหลือ			เงินให้สมาชิกกู้ยืม			หมายเหตุ		
			รับ	จ่าย	คงเหลือ	รับ	จ่าย	คงเหลือ	รับ	จ่าย	คงเหลือ	รับ	จ่าย	คงเหลือ			
		รวม															

หมายเหตุ : อ่านความหมายของสินทรัพย์แต่ละชนิดด้านล่าง

คำอธิบายลักษณะของสินทรัพย์

ลำดับที่	ชนิดของสินทรัพย์	ลักษณะของสินทรัพย์	ลำดับที่	ชนิดของสินทรัพย์	ลักษณะของสินทรัพย์
5.	วัตถุประสงค์ตรงคงเหลือ	วัตถุประสงค์ที่ใช้ในการผลิตสินค้าและคงเหลือเมื่อสิ้นปี หรือสิ้นเดือน หนึ่งๆ เช่น ในกลุ่มผลิตดอกไม้ยางพารา ได้แก่ -ใบยางพาราที่คงเหลือ			เช่น ในกลุ่มผลิตดอกไม้ยางพารา ได้แก่ -ลาวด -ฟอราทอป -กาว
		ในกลุ่มผลิตกล้วยขาย ได้แก่ -กล้วยที่คงเหลืออยู่ที่ เป็น เครือ (หวี)	7.	สินค้าที่ผลิตสมบูรณ์คงเหลือ	-เกษตรดอกไม้ ในกลุ่มผลิตกล้วยขาย ได้แก่ -น้ำตาล -น้ำมัน -เกลือ
6.	วัตถุประสงค์ทางอ้อมคงเหลือ	วัตถุประสงค์เป็นส่วนประกอบของการผลิต และคงเหลือเมื่อสิ้นปีหรือสิ้นเดือนหนึ่งๆ	8.	เงินที่ให้สมาชิกกู้ยืม	สินค้าที่ทำการผลิตเสร็จ สมบูรณ์แต่ยังไม่นำออก จำหน่าย เงินปันผลของกลุ่มที่ให้สมาชิก สามารถกู้ยืมไปใช้ส่วนตัวได้

ทะเบียนรายละเอียดลูกหนี้การค้า

กลุ่ม _____

สำหรับเดือน _____

พ.ศ. 25..... เดือน	วันที่	รายการ	นาย/นาง/น.ส./ร้าน.....			นาย/นาง/น.ส./ร้าน.....			นาย/นาง/น.ส./ร้าน.....			หมายเหตุ
			ขายเป็น เงินสด	รับชำระ	คงเหลือ	ขายเป็น เงินสด	รับชำระ	คงเหลือ	ขายเป็น เงินสด	รับชำระ	คงเหลือ	
		ยอดคงเหลือยกมา										
		รวม										

ทะเบียนรายละเอียดเงินให้สมาชิกกู้ยืม

กลุ่ม _____

สำหรับเดือน _____

พ.ศ.25__ เดือน	รายการ	นาย/นาง/น.ส.....			นาย/นาง/น.ส.....			นาย/นาง/น.ส.....			หมายเหตุ
		ขอู้	รับชำระ	คงเหลือ	ขอู้	รับชำระ	คงเหลือ	ขอู้	รับชำระ	คงเหลือ	
	ยอดคงเหลือยกมา										
	รวม										

บัญชีแสดงรายละเอียดสินทรัพย์

ชื่อกลุ่ม _____

ประเภทสินทรัพย์ _____

ถ้ารับเดือน _____

พ.ศ.25__ เดือน	วันที่	รายการ	อาคาร		เครื่องใช้สำนักงาน		อุปกรณ์ในการผลิต			ที่ดิน รับบริจาค/ ซื้อมา	หมายเหตุ
			มูลค่าที่สร้าง หรือซื้อ	ค่าเสื่อม ราคาสะสม	คงเหลือ	ซื้อมา	ค่าเสื่อมราคา สะสม	คงเหลือ	ซื้อมา		
		ยอดคงเหลือยกมา									1.ไม่มี การคิด ค่าเสื่อม ราคาเพิ่ม ให้นำมา เพิ่มช่อง ค่าเสื่อม ราคา สะสม
		รวม									

3.2 ส่วนของหนี้สินหมุนเวียนและไม่หมุนเวียน

1 หนี้สินหมุนเวียน

รหัสเอกสาร L 1

เป็นหนี้สินที่ต้องจ่ายชำระคืนในระยะเวลาสั้นๆ

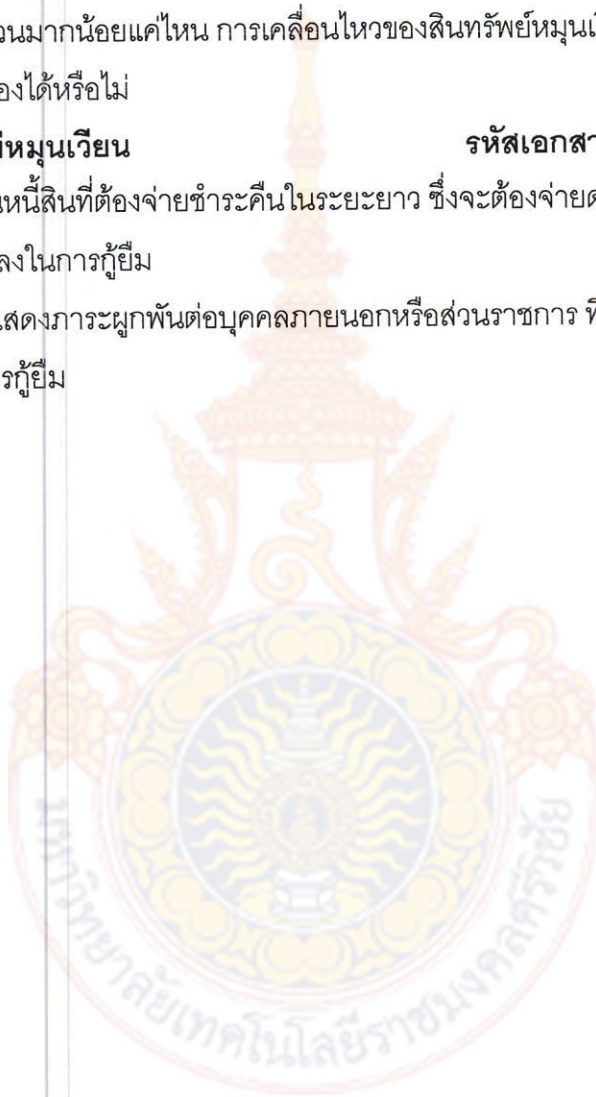
ใช้แสดงภาระผูกพันต่อบุคคลภายนอกของกลุ่มที่กลุ่มต้องจ่ายชำระเงินคืน ในระยะเวลาสั้นๆ ว่ามีจำนวนมากน้อยแค่ไหน การเคลื่อนไหวของสินทรัพย์หมุนเวียน สอดคล้องกันจนทำให้เกิดสภาพคล่องได้หรือไม่

2 หนี้สินไม่หมุนเวียน

รหัสเอกสาร L 2

เป็นหนี้สินที่ต้องจ่ายชำระคืนในระยะยาว ซึ่งจะต้องจ่ายดอกเบี้ยหรือไม่จ่ายดอกเบี้ยขึ้นอยู่กับข้อตกลงในการกู้ยืม

ใช้แสดงภาระผูกพันต่อบุคคลภายนอกหรือส่วนราชการ ที่กลุ่มต้องจ่ายชำระคืนเงินตามเงื่อนไขการกู้ยืม

บัญชีแสดงรายละเอียดหนี้สิน

กลุ่ม _____

ประเภทหนี้สินหมุนเวียนและไม่หมุนเวียน

สำหรับเดือน _____

พ.ศ.25__ เดือน	วันที่	รายการ	เจ้าหนี้การค้า		ค่าแรงงานค้างจ่าย		ดอกเบี้ยค้างจ่าย		เงินกู้ยืม			หมายเหตุ	
			ก่อน สิ้น	จ่าย ชำระ	ค้าง จ่าย	จ่าย ชำระ	ค้าง จ่าย	จ่าย ชำระ	กู้ยืม	จ่าย	คงเหลือ		
		ยอดคงเหลือยกมา											
		รวม											

หมายเหตุ : อ่านความหมายของหนี้สินแต่ละชนิดด้านล่าง

คำอธิบายลักษณะของหนี้สิน

ลำดับที่	ชนิดของสินทรัพย์	ลักษณะของสินทรัพย์	ลำดับที่	ชนิดของสินทรัพย์	ลักษณะของสินทรัพย์
1.	เจ้าหนี้การค้า	ผู้ที่ย้ายสินค้าหรือวัสดุกลับไปให้กลุ่มแล้วแต่กลุ่มยังไม่ได้จ่ายเงิน	4	เงินกู้ยืม	เงินที่กลุ่มได้กู้ยืมมาจากสถาบันทางการเงินหรือส่วนราชการต่างๆจะเสียหรือไม่เสียดอกเบี้ยก็ได้
2.	ค่าแรงค้างจ่าย	ค่าแรงงานที่ต้องจ่ายให้สมาชิกในกลุ่มที่ช่วยกันผลิตสินค้าแต่กลุ่มยังไม่ได้ให้ค่าแรงดังกล่าว			
3.	ดอกเบี้ยค้างจ่าย	ดอกเบี้ยที่กลุ่มต้องจ่ายให้กับส่วนราชการ หรือสถาบันทางการเงินต่างๆ ที่กลุ่มได้ไปกู้ยืมเงินมา แต่ในวันที่สรุปผลการทำงานในวันสิ้นปี/สิ้นเดือนหนึ่งๆกลุ่มยังไม่ได้จ่ายดอกเบี้ยนั้น			

บัญชีแสดงรายละเอียดเจ้าหนี้-การค้า

กลุ่ม _____

สำหรับเดือน _____

หมายเหตุ

พ.ศ.25__ เดือน	วันที่	รายการ	นาย/นาง/น.ส./ร้าน.....			นาย/นาง/น.ส./ร้าน.....			นาย/นาง/น.ส./ร้าน.....			หมายเหตุ
			ชื่อเป็น เงินซื้อ	จ่ายชำระ	คงเหลือ	ชื่อเป็น เงินซื้อ	จ่ายชำระ	คงเหลือ	ชื่อเป็น เงินซื้อ	จ่ายชำระ	คงเหลือ	
		ยอดคงเหลือยกมา										
		รวม										

3.3 ส่วนของรายละเอียดเกี่ยวกับทุนของกลุ่ม รหัสเอกสาร C 1

เป็นส่วนที่แสดงให้เห็นว่าเงินทุนของกลุ่มได้มาจากไหน เพิ่ม(รับ) หรือลด (จ่าย) ลงด้วยเหตุใด และยอดคงเหลือรวมกันแล้ว จะแสดงฐานะการเงินของกลุ่มว่าเป็นอย่างไร

คำอธิบายลักษณะของส่วนทุน

ลำดับที่	ชนิดของสินทรัพย์	ลักษณะของสินทรัพย์	ลำดับที่	ชนิดของสินทรัพย์	ลักษณะของสินทรัพย์
1.	การลงทุน	เงินทุนที่สมาชิกแต่ละคนซื้อหุ้นของกลุ่ม			
2.	รับบริจาคจากส่วนราชการ	เงินทุนที่ได้รับบริการบริจาคจากส่วนราชการ			

4. ส่วนของการสรุปผลการดำเนินการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม

เป็นเอกสารที่จะจัดทำทุกเดือน หรือทุก 1 ปีก็ได้ เพื่อดูผลของการดำเนินงานในแต่ละช่วงเวลา มียอดขายสุทธิ ต้นทุนขาย กำไรขั้นต้น และค่าใช้จ่ายในการขายบริการอย่างไร ซึ่งจะประโยชน์ต่อกลุ่มในการประเมินปริมาณการขายผลิตภัณฑ์แต่ละชนิด อันจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของลูกค้าในแต่ละช่วงเวลาได้ เนื่องจากลักษณะผลิตภัณฑ์ของธุรกิจชุมชนจะมีเรื่องฤดูกาลเข้ามาเกี่ยวข้อง

รหัสเอกสาร P / L 1

หน้าที่ _____

กลุ่ม _____

งบสรุปผลการดำเนินงาน

สำหรับเดือน (ปี) สิ้นสุด _____

ขายสุทธิ

xxx

หัก ต้นทุนสินค้าที่ขายไปในเดือนนี้

xxx

กำไรขั้นต้น

xxx

หัก ค่าใช้จ่ายในการขายและบริการ

xxx

xxx

xxx

xxx

xxx

xxx

xxx

กำไรสุทธิ หรือขาดทุนสุทธิ

xxx

5. ส่วนของการสรุปรูปร่างทางการเงินของกลุ่ม

รหัสเอกสาร B/S 1

เป็นเอกสารที่จะแสดงให้เห็นถึงสินทรัพย์หมุนเวียน สินทรัพย์หมุนเวียน สินทรัพย์ไม่หมุนเวียนที่กลุ่มมีไว้ดำเนินงานว่ามีจำนวนเท่าใด และภาระหนี้สินของกลุ่มมีมากน้อยแค่ไหน ได้แหล่งเงินกู้ยืมจากแหล่งใด เมื่อนำสินทรัพย์หักด้านหนี้สินแล้ว คงเหลือทุนของกลุ่มเท่าไร

รหัสเอกสาร B/S1

หน้าที่ _____

กลุ่ม _____

งบสรุปรูปร่างทางการเงิน

ณ เดือน (ปี) _____

สินทรัพย์

สินทรัพย์หมุนเวียน

เงินสด

XX

เงินฝากธนาคาร

XX

ลูกหนี้การค้า

XX

วัสดุสิ้นเปลืองคงเหลือ

XX

วัตถุดิบทางตรงคงเหลือ

XX

วัตถุดิบทางอ้อมคงเหลือ

XX

สินค้าผลิตเสร็จคงเหลือ

XX

เงินให้สมาชิกกู้ยืม

XX

รวมสินทรัพย์หมุนเวียน

XX

สินทรัพย์ไม่หมุนเวียน

ที่ดิน

XXX

อาคาร

XXX

เครื่องใช้สำนักงาน

XXX

อุปกรณ์ในการผลิต

XXX

รวมสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน

XXX

รวมสินทรัพย์หมุนเวียนและไม่หมุนเวียน

XXX

กลุ่ม _____

สรุปฐานะการเงิน (ต่อ)

ณ เดือน (ปี) _____

หนี้สินและส่วนของทุน

หนี้สินหมุนเวียน		
เจ้าหนี้การค้า		XXX
ค่าแรงงานค้างจ่าย		XXX
ดอกเบี้ยค้างจ่าย		XXX
รวมหนี้สินหมุนเวียน		<u>XXX</u>
หนี้สินไม่หมุนเวียน		
เงินกู้ยืม		XXX
รวมหนี้สินไม่หมุนเวียน		<u>XXX</u>
ส่วนของทุน		
ทุนจากการลงทุน		XXX
ทุนจากการบริจาค		XXX
รวมส่วนของทุน		<u>XXX</u>
รวมหนี้สินและส่วนของทุน		<u>XXX</u>

บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บทสรุป

ข้อมูลที่ได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ในโครงการวิจัยนี้ แบ่งเป็น 5 ส่วน คือ

1. ส่วนของการบัญชีด้านการผลิต
2. ส่วนของบัญชีด้านการจำหน่าย
3. ส่วนของบัญชีสินทรัพย์ หนี้สิน และส่วนทุนของกลุ่ม
4. การสรุปผลการดำเนินการจำหน่ายผลิตภัณฑ์
5. การสรุปผลฐานะทางการเงิน

ส่วนของบัญชีด้านการผลิต

การผลิตผลิตภัณฑ์ของกลุ่มอาหารและกลุ่มผลิตภัณฑ์หัตถกรรม จะไม่มีการจดบันทึกค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่ใช้ในการผลิตอย่างเป็นระบบตามหลักการทางบัญชี เพราะแต่ละกลุ่ม จะใช้วิธีจำโดยผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการผลิต แทนการจดบันทึกเอกสาร DM DL OH 1 OH 3 FG 1 FG 2 จะทำให้ค่าใช้จ่ายในกระบวนการผลิตต่างๆ ถูกบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรอย่างเป็นระบบซึ่งสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการควบคุมการผลิตให้มีประสิทธิภาพได้และยังสามารถควบคุมจำนวนสินค้าที่ผลิตเสร็จสมบูรณ์ในแต่ละเดือน เพื่อการวางแผนการผลิตในแต่ละเดือนให้สอดคล้องกับคำสั่งซื้อได้ อีกทั้งให้กลุ่มรู้ถึงกำลังการผลิตของกลุ่มในแต่ละเดือนได้

ส่วนของการบัญชีด้านการจำหน่าย

ในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มผลิตภัณฑ์อาหารและกลุ่มผลิตภัณฑ์หัตถกรรม จะจำหน่ายโดยการนำไปฝากขายยังร้านสะดวกซื้อต่างๆ ร้านค้าของกลุ่มที่จัดขึ้นเองในชุมชน หรือจำหน่ายยังจุดที่ทำการผลิตนั้น ด้วยหลักการตั้งราคาขาย คือ นำต้นทุนในการซื้อวัตถุดิบมาทำการผลิตทั้งหมดบวกกำไรที่ต้องการ ซึ่งจะทำให้การตั้งราคาขายสำคัญกับข้อมูลทางการเงินที่ไม่เกี่ยวข้องกับการรับ-จ่ายเงิน

เอกสาร I 1 I 2 Exp 1 Exp 2 จะแสดงข้อมูลที่เป็นรายได้จากการขาย ต้นทุนขาย และค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ซึ่งจะเป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญในการกำหนดราคาขาย การควบคุมค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น เพื่อให้เกิดกำไรที่เหมาะสม

ส่วนของบัญชีสินทรัพย์ หนี้สิน และส่วนทุน

1. **สินทรัพย์** ของกลุ่มผลิตภัณฑ์อาหารและกลุ่มผลิตภัณฑ์หัตถกรรม ไม่มีการจดบันทึกอย่างเป็นระบบ ไม่ว่าจะสินทรัพย์หมุนเวียนหรือสินทรัพย์ไม่หมุนเวียนเนื่องจากกลุ่มให้ความสนใจเฉพาะรายการที่เกี่ยวข้องกับการรับ-จ่ายเงินเท่านั้น ดังนั้นจึงทำให้ข้อมูลของสินทรัพย์ทุกชนิดกลุ่มไม่มีการบันทึกไว้เลย

เอกสาร A1 A1-1 A1-2 A1-3 เป็นเอกสารที่ใช้บันทึกข้อมูลเกี่ยวกับสินทรัพย์หมุนเวียนของกลุ่ม ที่จะเป็แหล่งข้อมูลในการพิจารณาเกี่ยวกับสภาพคล่องของกลุ่ม โดยพิจารณาจาก

1. อัตราการรับชำระหนี้จากลูกหนี้ว่าช้าหรือเร็ว โดยเปรียบเทียบความสามารถในการชำระหนี้ได้ช้าหรือเร็ว ซึ่งจะเป็นข้อมูลสำคัญให้การกำหนดวันให้เครดิตกับลูกหนี้ และกำหนดวันของเครดิตจากเจ้าหนี้

2. จำนวนเงินสดและเงินฝากธนาคาร มีเพียงพอต่อการนำมาใช้ในการดำเนินงานที่เร่งด่วนหรือไม่

3. ปริมาณสินค้าที่ผลิตเสร็จคงเหลือ วัตถุดิบคงเหลือ วัสดุสิ้นเปลืองคงเหลืออยู่ในระดับที่เหมาะสมกับกำลังการผลิตที่จะไม่ทำให้เงินทุนจมอยู่ในสินทรัพย์เหล่านี้มากเกินไป

เอกสาร A2 เป็นเอกสารที่ใช้บันทึกข้อมูลเกี่ยวกับสินทรัพย์ไม่หมุนเวียนของกลุ่มที่กลุ่มมีไว้สำหรับการผลิตผลิตภัณฑ์ที่จะเป็นแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการจ้างงานของสินทรัพย์ในกลุ่มนี้ว่ามีสภาพการจ้างมานานแค่ไหน จากวันที่ได้สินทรัพย์มา จนถึงปัจจุบัน และในแต่ละเดือนกลุ่มต้องมีภาระเกี่ยวกับการเสื่อมสภาพของสินทรัพย์เหล่านี้มากน้อยแค่ไหน

2. **หนี้สิน** ของกลุ่มผลิตภัณฑ์อาหารและกลุ่มหัตถกรรม ไม่มีการจดบันทึกเป็นข้อมูลใดๆ จะใช้วิธีการจำว่าได้กู้ยืมเงินจากส่วนราชการใดบ้าง มีเงื่อนไขจ่ายชำระคืนอย่างไร โดยผู้ที่ได้รับมอบหมายจะเป็นผู้ไปกู้ยืม ซึ่งก็คือประธานกลุ่ม หรือชื่อวัตถุดิบ วัสดุสิ้นเปลือง จากผู้ค้ารายใด

เอกสาร L1 L1-1 L1-2 จะเป็นเอกสารที่จะทำให้ข้อมูลเกี่ยวกับหนี้สินของกลุ่มทุกชนิด ได้ถูกจัดเป็นระบบและนำไปเปรียบเทียบกับสินทรัพย์ เพื่อดูความสามารถในการจ่ายชำระหนี้ได้

3. **ส่วนทุน** ของกลุ่มผลิตภัณฑ์อาหารและกลุ่มผลิตภัณฑ์หัตถกรรม จะมีการจดบันทึกเฉพาะรายละเอียดเกี่ยวกับการลงทุนซื้อหุ้นของสมาชิกเท่านั้นในลักษณะของบันทึกช่วยจำ เมื่อได้รับบริจาคสินทรัพย์จากส่วนราชการจะไม่มีการจดบันทึกบัญชีใดๆ ไม่มีการแสดงส่วนทุนที่เพิ่ม

จากการดำเนินงาน จึงกล่าวได้ว่าจากกลุ่มธุรกิจชุมชนทั้ง 2 ลักษณะดังกล่าวนี้ไม่ได้ไม่มีการบันทึกส่วน
 ทุนเลย

เอกสาร C 1 จะเป็นเอกสารที่ใช้แสดงรายละเอียดของทุนที่สมาชิกมาร่วมกันลงทุน
 และส่วนที่รับบริจาคจากส่วนราชการ การเคลื่อนไหวของทุนจากการดำเนินงานของกลุ่มในแต่ละ
 ช่วงเวลาให้เห็นชัดเจนได้

การสรุปผลการดำเนินการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์

กลุ่มผลิตภัณฑ์อาหาร และกลุ่มผลิตภัณฑ์หัตถกรรม จะไม่มีการสรุปผลการดำเนินการ
 การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ เนื่องจากกลุ่มจะให้ความสำคัญกับตัวเงินที่รับ-จ่าย

เอกสาร P/L 1 จะเป็นเอกสารที่แสดงยอดรวมการขายผลิตภัณฑ์ทั้งเดือน (ทั้งปี) ต้นทุน
 ในการขาย กำไรขั้นต้น ค่าใช้จ่ายในการขายบริหารและกำไร/ขาดทุนสุทธิ จากการดำเนินงานทั้ง
 กลุ่ม ที่รวมค่าใช้จ่ายทั้งที่ได้จ่ายเป็นเงินสดและที่ยังไม่ได้จ่ายเป็นเงินสด ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นถึงค่า
 ใช้จ่ายในการบริหารจัดการที่แท้จริง

การสรุปฐานะทางการเงินของกลุ่ม

เนื่องจากกลุ่มผลิตภัณฑ์อาหาร และกลุ่มผลิตภัณฑ์หัตถกรรม ไม่ได้บันทึกข้อมูลเกี่ยวกับ
 สินทรัพย์ หนี้สิน และส่วนทุนของกลุ่มอย่างเป็นระบบ จึงไม่มีข้อมูลที่จะนำมาแสดงให้เห็นถึงฐานะ
 ทางการเงินของกลุ่มได้

เอกสาร B/S 1 เป็นเอกสารที่ใช้แสดงรายละเอียดเกี่ยวกับสินทรัพย์ทั้งชนิดที่หมุนเวียน
 และไม่หมุนเวียน หนี้สินหมุนเวียนทุน ซึ่งจะเป็นแหล่งข้อมูลที่ทำให้ทราบถึงแหล่งได้มาของเงินทุน
 ว่ามาจากการก่อหนี้สิน การลงทุนของสมาชิก การรับบริจาคจากหน่วยงานราชการ และจากผล
 การดำเนินงานอย่างไร จากแหล่งได้มาของเงินทุนนั้น กลุ่มนำไปลงทุนในสินทรัพย์ชนิดใดบ้าง
 เมื่อเปรียบเทียบสินทรัพย์กับหนี้สินแล้วเหลือเป็นเงินทุนของกลุ่มที่ปราศจากการเรียกร้องของ
 บุคคลภายนอกเท่าไร มันจะหมายถึงฐานะทางการเงินของกลุ่มว่าดีหรือไม่ดี

ข้อเสนอแนะ

ในการจัดทำเอกสารเพื่อใช้บันทึกข้อมูลต่างๆ ทั้งในส่วนของกระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์
 การจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ การสรุปผลการดำเนินงาน และการสรุปฐานะทางการเงินของกลุ่ม
 ธุรกิจชุมชน จะอยู่บนหลักการของผู้ที่ไม่มีความรู้ด้านบัญชี และการบันทึกบัญชีจะใช้หลักการของ
 บัญชีคู่ คือเมื่อเกิดรายการค้าขึ้นแล้ว จะต้องบันทึกบัญชี 2 บัญชีเสมอ แบบฟอร์มทางบัญชีที่นำ

เสนอจึงเป็นการประยุกต์ สมุดรายวันขึ้นต้นกับบัญชีแยกประเภทไว้ด้วยกัน คือแบบฟอร์มทางบัญชีที่ประยุกต์ขึ้นนี้ จะให้ข้อมูลของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนหลังเรียงลำดับเหตุการณ์ตามหลักการสมุดรายวันขึ้นต้น และในขณะเดียวกันจะใช้แยกบัญชีออกเป็นหมวดหมู่ต่างๆรวม 5 หมวดตามหลักของบัญชีแยกประเภท และชื่อบัญชีที่กำหนดไว้จะให้ชื่อตามสภาพของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อให้กลุ่มแม่บ้านที่ไม่มีความรู้ทางบัญชีได้เข้าใจง่ายขึ้น

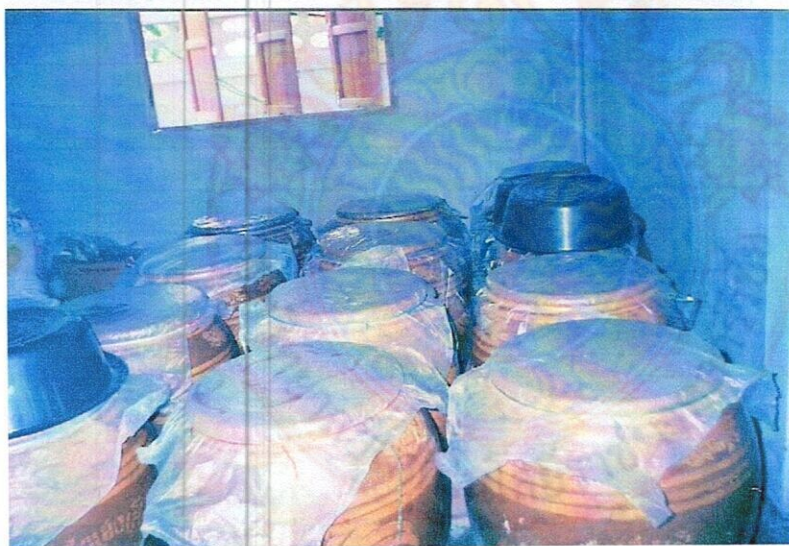
การกำหนดรหัสเอกสารจะใช้การกำหนดที่จะสะท้อนให้รู้ว่าเอกสารใดเป็นเอกสารที่ใช้ในกระบวนการผลิต ได้แก่ รหัสเอกสาร DM D2 OH1 OH2 OH3 FG1 และ FG2 เอกสารใดเป็นเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจำหน่าย และค่าใช้จ่าย ได้แก่ I1 I2 Exp1 Exp2 เอกสารใดเป็นเอกสารที่สรุปผลการดำเนินงาน P/L 1 และเอกสารสรุปฐานะการเงินของกิจการ B/S 1 เพื่อให้กระบวนการบันทึกข้อมูลทางบัญชีของกลุ่มธุรกิจชุมชน เริ่มต้นตั้งแต่การบันทึกข้อมูลในการผลิต การจำหน่าย และการสรุป ตามหลักการบัญชีที่รับรองโดยทั่วไป

ภาคผนวก

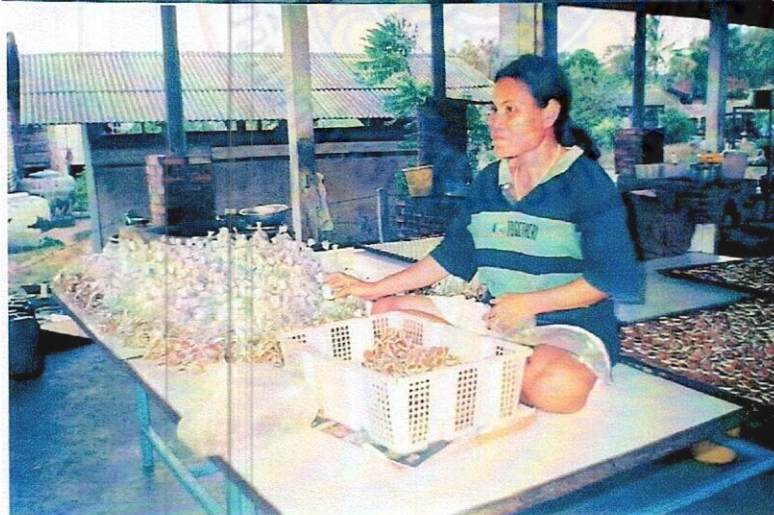
กลุ่มผลิตภัณฑ์อาหาร

กลุ่มกะปิเตพา อ.เตพา

กลุ่มไฮเค็ม อ.สิงหนคร

กลุ่มน้ำตาลแว่น อ.สติงพระ

กลุ่มข้าวซ้อมมือ อ. ระโนด

กลุ่มหัตถกรรม

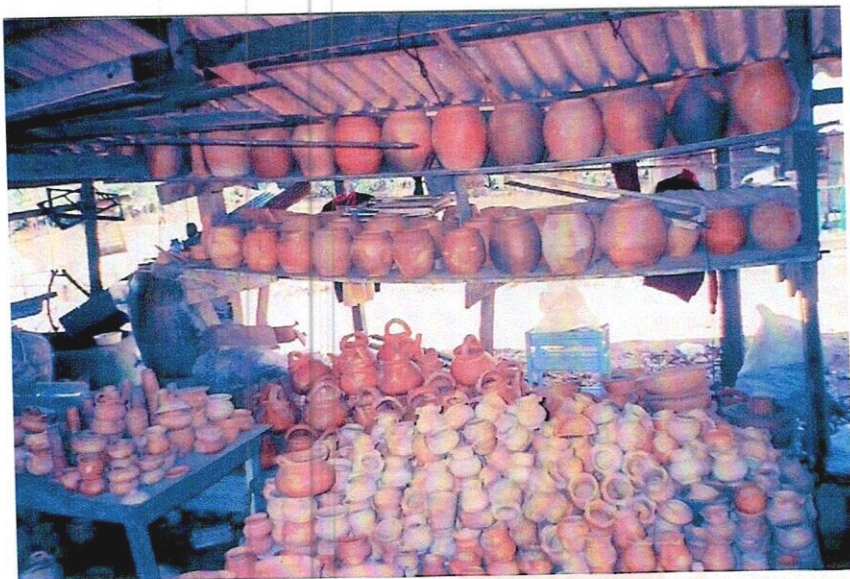
กลุ่มผลิตภัณฑ์จักสานใยพืชกล้วย อ.หาดใหญ่

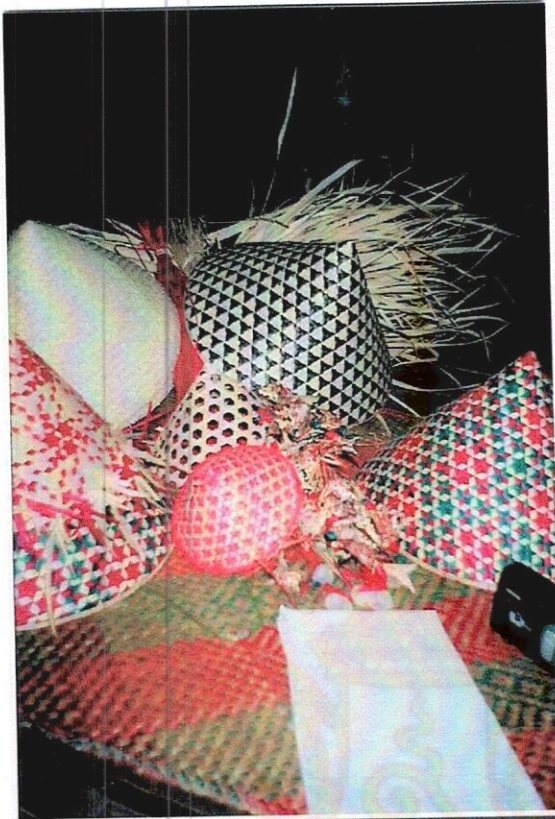
กลุ่มผลิตภัณฑ์ไม้ตาลโตนด อ. สทิงพระ

กลุ่มผ้าทอ อ. กระแสสินธุ์

กลุ่มเครื่องปั้นดินเผา อ. สิงหนคร

0กลุ่มผลิตภัณฑ์ใบตาล อ. สทิงพระ

ชื่อผลิตภัณฑ์ _____

กลุ่มแม่บ้าน _____

1. สภาพของกลุ่ม

1.1)ที่ตั้ง

1.2)ประธานกลุ่ม _____

1.3)รองประธานกลุ่ม _____

1.4)จำนวนสมาชิกที่เข้าร่วมกลุ่ม

(1) ทำกิจกรรมกลุ่มจริง _____ คน

(2) ไม่ได้ทำกิจกรรมกลุ่ม _____ คน

1.5) เบอร์โทรศัพท์ที่ติดต่อได้ _____

2. การจัดตั้งกลุ่ม

2.1)มูลเหตุที่ทำให้มารวมกลุ่มกัน

2.2)การลงทุนเงินในการดำเนินงาน

2.3)หน่วยงานทางราชการที่สนับสนุนให้มารวมกลุ่มกัน

3.ความรู้ในการนำมาผลิตผลิตภัณฑ์

3.1 ได้มาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น

3.2 ได้จากการอบรมโดยหน่วยงานของรัฐ

3.2.1-----

3.2.2-----

3.2.3-----

3.2.4-----

3.2.5-----

4.วิธีการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม

4.1-----

4.2-----

4.3-----

4.4-----

4.5-----

4.6-----

4.7-----

4.8-----

4.9-----

4.10-----

5. สินทรัพย์ต่างๆที่ใช้ในการดำเนินงานได้มาจาก

- 5.1 ชื่อ----- เป็นเงิน----- ได้มาจาก-----
- 5.2 ชื่อ----- เป็นเงิน----- ได้มาจาก-----
- 5.3 ชื่อ----- เป็นเงิน----- ได้มาจาก-----
- 5.4 ชื่อ----- เป็นเงิน----- ได้มาจาก-----
- 5.5 ชื่อ----- เป็นเงิน----- ได้มาจาก-----

6. ชนิดของผลิตภัณฑ์ที่ทำการผลิต

- 6.1 ชื่อ----- จำนวนที่ผลิตได้ ----- หน่วย/ต่อวัน/ต่อเดือน
- 6.2 ชื่อ----- จำนวนที่ผลิตได้ ----- หน่วย/ต่อวัน/ต่อเดือน
- 6.3 ชื่อ----- จำนวนที่ผลิตได้ ----- หน่วย/ต่อวัน/ต่อเดือน
- 6.4 ชื่อ----- จำนวนที่ผลิตได้ ----- หน่วย/ต่อวัน/ต่อเดือน
- 6.5 ชื่อ----- จำนวนที่ผลิตได้ ----- หน่วย/ต่อวัน/ต่อเดือน

7. วิธีการผลิตผลิตภัณฑ์ แต่ละชนิด

- 7.1-----
 - 7.1.1-----
 - 7.1.2-----
 - 7.1.3-----
 - 7.1.4-----
 - 7.1.5-----
- 7.2-----
 - 7.2.1-----
 - 7.2.2-----
 - 7.2.3-----
 - 7.2.4-----
 - 7.2.5-----

7.3-----

7.3.1-----

7.3.2-----

7.3.3-----

7.3.4-----

7.3.5-----

7.4-----

7.4.1-----

7.4.2-----

7.4.3-----

7.4.4-----

7.4.5-----

7.5-----

7.5.1-----

7.5.2-----

7.5.3-----

7.5.4-----

7.5.5-----

8. วัสดุที่ใช้ในการผลิตผลิตภัณฑ์ แต่ละชนิด

8.1-----

8.1.1-----

8.1.2-----

8.1.3-----

8.1.4-----

8.1.5-----

8.2.-----

8.2.1-----

8.2.2-----

8.2.3-----

8.2.4-----

8.2.5-----

8.3.-----

8.3.1-----

8.3.2-----

8.3.3-----

8.3.4-----

8.3.5-----

8.4.-----

8.4.1-----

8.4.2-----

8.4.3-----

8.4.4-----

8.4.5-----

8.5.-----

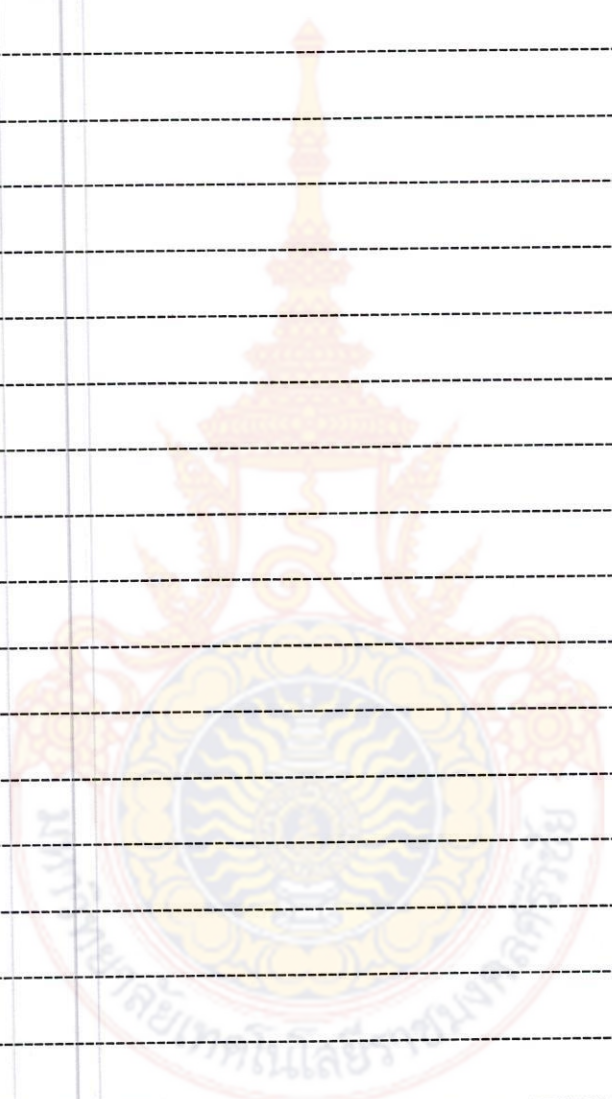
8.5.1-----

8.5.2-----

8.5.3-----

8.5.4-----

8.5.5-----

9. ต้นทุนที่ใช้ในการผลิตผลิตภัณฑ์ แต่ละชนิด

9.1.-----

9.1.1-----

9.1.2-----

9.1.3-----

9.1.4-----

9.1.5-----

9.2.-----

9.2.1-----

9.2.2-----

9.2.3-----

9.2.4-----

9.2.5-----

9.3.-----

9.3.1-----

9.3.2-----

9.3.3-----

9.3.4-----

9.3.5-----

9.4.-----

9.4.1-----

9.4.2-----

9.4.3-----

9.4.4-----

9.4.5-----

13. วิธีการจดบันทึกรายได้และต้นทุน

13.1 รายได้ที่ขายผลิตภัณฑ์ได้ของกลุ่ม

13.1.1-----

13.1.2-----

13.1.3-----

13.1.4-----

13.1.5-----

13.2. การปันส่วนรายได้ของกลุ่มให้สมาชิก

13.2.1-----

13.2.2-----

13.2.3-----

13.2.4-----

13.2.5-----

13.3 ต้นทุน (วัสดุที่ใช้ในการผลิต)

13.3.1-----

13.3.2-----

13.3.3-----

13.3.4-----

13.3.5-----

14. แหล่งผลิตผลิตภัณฑ์หรือผู้รับผลิตภัณฑ์ไปจำหน่าย

14.1-----

14.2-----

14.3-----

14.4-----

14.5-----

9.5.-----

9.5.1-----

9.5.2-----

9.5.3-----

9.5.4-----

9.5.5-----

10. ปริมาณผลิตภัณฑ์ที่ผลิตได้

10.1-----

10.2-----

10.3-----

10.4-----

10.5-----

11. วิธีการตั้งราคาขาย

11.1-----

11.2-----

11.3-----

11.4-----

11.5-----

12 วิธีการแบ่งปันรายได้

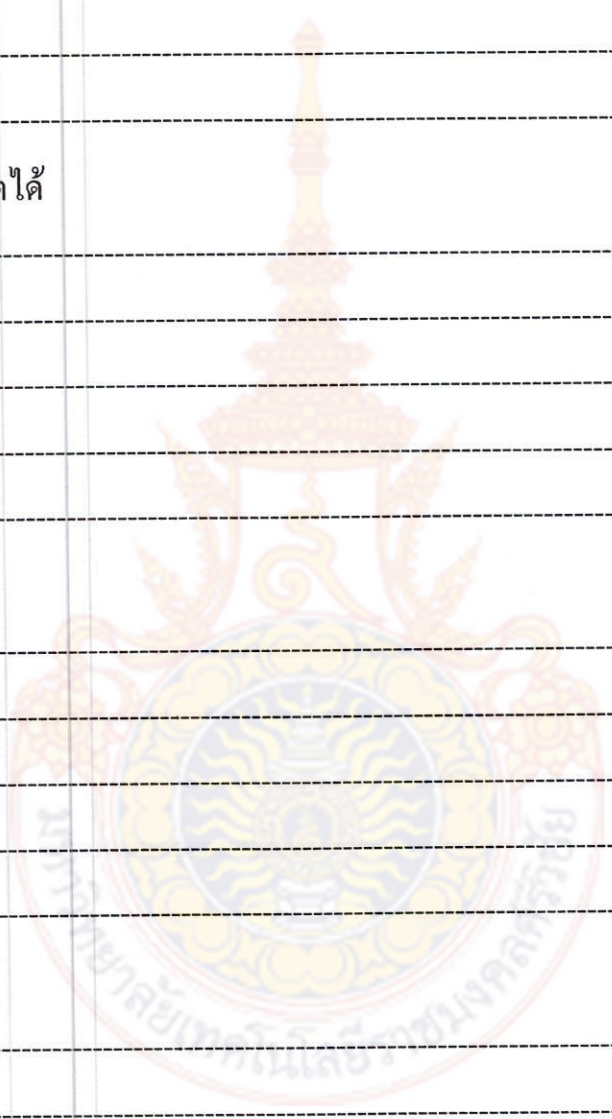
12.1-----

12.2-----

12.3-----

12.4-----

12.5-----

15. ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม

15.1 ด้านความช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐ

15.1.1-----

15.1.2-----

15.1.3-----

15.1.4-----

15.1.5-----

15.2 ด้านความร่วมมือของสมาชิก

15.2.1-----

15.2.2-----

15.2.3-----

15.2.4-----

15.2.5-----

15.3 ด้านเงินทุน

15.3.1-----

15.3.2-----

15.3.3-----

15.3.4-----

15.3.5-----

15.4 ด้านตลาดที่จำหน่ายสินค้า

15.4.1-----

15.4.2-----

15.4.3-----

15.4.4-----

15.4.5-----

15.5 ด้านอื่นๆ

- 15.5.1-----
- 15.5.2-----
- 15.5.3-----
- 15.5.4-----
- 15.5.5-----

16. การกู้ยืม

16.1 แหล่งเงินกู้

- 16.1.1 จากสหกรณ์การเกษตร-----จำนวนเงิน-----บาท
- 16.1.2 จากเงินกองทุนหมู่บ้าน-----จำนวนเงิน-----บาท
- 16.1.3 จากองค์การบริหารส่วนจังหวัด-----จำนวนเงิน-----บาท
- 16.1.4 จากกรมพัฒนาชุมชน-----จำนวนเงิน-----บาท
- 16.1.5 จากกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมเขต11 จำนวนเงิน-----บาท
- 16.1.6 จากแหล่งเงินอื่น-----จำนวนเงิน-----บาท

16.2 การนำเงินกู้ไปใช้

- 16.2.1 ซื้ออุปกรณ์-----จำนวน-----บาท
- 16.2.2 ซื้อวัตถุดิบในการผลิต-----จำนวน-----บาท
- 16.2.3 ซื้อบรรจุภัณฑ์-----จำนวน-----บาท
- 16.2.4 ซื้อื่นๆ-----จำนวน-----บาท
- 16.2.5 ให้สมาชิกกู้ยืมไปใช้ส่วนตัว-----จำนวน-----บาท

17. การรับบริจาค

17.1 อุปกรณ์

- 17.1.1 จากสหกรณ์การเกษตร-----จำนวนเงิน-----บาท
- 17.1.2 จากเงินกองทุนหมู่บ้าน-----จำนวนเงิน-----บาท
- 17.1.3 จากองค์การบริหารส่วนจังหวัด-----จำนวนเงิน-----บาท
- 17.1.4 จากกรมพัฒนาชุมชน-----จำนวนเงิน-----บาท
- 17.1.5 จากกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมเขต11 จำนวนเงิน-----บาท

17.1.6 จากศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน-----จำนวนเงิน-----บาท

17.1.7 จากแหล่งเงินกู้อื่น-----จำนวนเงิน-----บาท

17.2 เงินทุนในการดำเนินงาน

17.2.1 จากสหกรณ์การเกษตร-----จำนวนเงิน-----บาท

17.2.2 จากเงินกองทุนหมู่บ้าน-----จำนวนเงิน-----บาท

17.2.3 จากองค์การบริหารส่วนจังหวัด-----จำนวนเงิน-----บาท

17.2.4 จากกรมพัฒนาชุมชน-----จำนวนเงิน-----บาท

17.2.5 จากกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมเขต11 จำนวนเงิน-----บาท

17.2.6 จากศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน-----จำนวนเงิน-----บาท

17.2.7 จากแหล่งเงินอื่น-----จำนวนเงิน-----บาท

18. ข้อเสนอแนะอื่นๆ

18.1-----

18.2-----

18.3-----

18.4-----

18.5-----

18.6-----

18.7-----

18.8-----

18.9-----

18.10-----

จดบันทึก
